

JARI HELMINEN

Sosionomin ammattiin ulkomailta suoritetulla koulutuksella

Ammattipätevyyden arviointi ja
ammattinharjoittamisoikeuden hakeminen
Suomessa

Diak

Jari Helminen

SOSIONOMIN AMMATTIIN ULKOMAILLA SUORITETULLA KOULUTUKSELLA

AMMATTIPÄTEVYYDEN ARVIOINTI
JA AMMATINHARJOITTAMISOIKEUDEN
HAKEMINEN SUOMESSA

SOTESILTA

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Diak

LAPIN AMK⁷
Lapland University of Applied Sciences

Metropolia

TURKU AMK

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Helsinki 2019

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons
Nimeä-EiKaupallinen-EiMuutoksia 4.0
Kansainvälinen -lisenssillä.

DIAK **PUHEENVUORO** 27

Julkaisija: Diakonia-ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Shutterstock

Taitto: PunaMusta Oy

ISBN 978-952-493-345-2 (painettu)

ISSN 2343-2209, (painettu)

ISBN 978-952-493-346-9 (verkkójulkaisu)

ISSN 2343-2217 (verkkójulkaisu)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-346-9>

PunaMusta Oy

Tampere 2019

TIIVISTELMÄ

Jari Helminen

**SOSIONOMIN AMMATTIIN ULKOMAILLA
SUORITETULLA KOULUTUKSELLA –
Ammattipätevyyden arviointi ja
ammattinharjoittamisoikeuden hakeminen
Suomessa**

Helsinki:

Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2019

117 s.

Diak Puheenvuoro 27

Euroopan unionissa on luotu säännöstöä ammattipätevyysien tunnustamiseen, jolla on pyritty edistämään vapaata liikkuvuutta unionin alueella (EU 2005/56; EU 2013/55). Suomessa vii-meisin Laki ammattipätevyysien tunnustamisesta (L 1384/2015) otettiin käyttöön tammi-kuussa 2016 ja Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (L 817/2015) maaliskuussa 2016.

Laissa sosiaalihuollon ammattihenkilöistä määrätään, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) voi myöntää oikeuden harjoittaa sosionomin ja geronomin ammattia sosiaalialalle soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille. Valvira voi myöntää ammatinharjoittamisoikeuden hakemuksesta, tietyin ehdoin, myös Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen sekä näiden alueiden ulkopuolisten valtioiden kansalaisille suoritetun koulutuksen ja siitä myönnetyn todistuksen tai muun asiakirjan perusteella. (L 817/2015, 8§, 10–11§.)

SOTE-silta – Korkeakoulutetun maahanmuuttajan pätevyyspolku (2018–2020) on Euroopan Sosiaalirahaston (ESR) tukema hanke. Hankkeen tavoitteiden mukaista on, että kuvataan ulkomailla sosionomin ammattiin soveltuvan koulutuksen suorittaneiden ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettely Suomessa. Tämä julkaisu vastaa hankkeen tavoitteisiin, kun siinä kerrotaan 1) eri toimijatahojen yhteistyöstä ja 2) hakemukseen perustuvan ammattipätevyyden tunnustamisen käytännöistä sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyssä. Lisäksi kerrotaan hakumenettelyn toimivuudesta ja kehittämistarpeista.

Valviran esityksestä Diakonia- tai Metropolia ammattikorkeakoulu ovat käsitelleet hakemuksen, tehneet lausunnon ja järjestäneet tarvittaessa kelpoisuuskokeen hakijan hakiessa esimerkiksi sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksia ulkomailla suoritetulla koulutuksella. Ammattikorkeakouluista hakumenette-

ly on toimiva. Hakumenettelyn kehittämishaasteita ammattikorkeakouluista ovat 1) hakijan suomen tai ruotsin kielen taidon osoittaminen, 2) ammatinharjoittamisoikeuden hakemista edistävän koulutustarjonnan rakentaminen ja 3) sosiaalihuollon sosionomin ja varhaiskasvatuksen sosionomin ammattiharjoittamisoikeuksien hakumenettelyjen vertaileva jäsentäminen.

Ammattikorkeakoulut pyysivät Valviralta kehittämissuhteita toiminnastaan hakumenetellessä. Ammattikorkeakoulujen tulee muotoilla lausuntojensa rakennetta yhtenäisemmiksi.

Palautetta kerättiin sähköpostihaastattelulla sosionomin ammatinharjoittamisoikeutta hakeneilta henkilöiltä. Palautetta antoi kahdeksan henkilöä. Hakumenettelyn hyöty oli sosionomiksi laillistaminen, mutta muutoin heidän palautteensa oli kriittistä. Heistä ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyä tulee nopeuttaa ja haun edellyttämät dokumentit sekä etenemisvaiheet tulee olla selkeämmin kuvattuna ja tiedossa jo hakua käynnistettäessä. Hakumenettelyn läpikäyneistä prosessista tulee hakijalle kuluja kohtuuttomasti.

Sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksien hakuprosessin tulisi olla hakijalle aikatehokkaampi. Hakijoiden käytössä tulisi olla myös käyttäjälähtöisempiä tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalveluja, jotta Suomeen muuttaneet sosiaalialan ammattilaiset voisivat jatkaa työuraansa valitsemallaan ammattialalla joustavammin.

Asiasanat: ammattipätevyys, ammatinharjoittamisoikeus, sosiaalihuolto, ammattikorkeakoulu

Teemat: Hyvinvointi ja terveys

ABSTRACT

Jari Helminen

**BECOMING A LICENSED SOCIAL SERVICE
PROFESSIONAL WITH TRAINING OBTAINED
ABROAD –
Assessment of professional qualifications and
applying for professional practice rights in finland**

Helsinki:

Diaconia University of Applied Sciences, 2019

120 p.

Diak Puheenvuoro 27
[Diak Speaks 27]

The European Union has drafted regulations concerning the recognition of professional qualifications in order to advance free movement in the Union (2005/56/EC; 2013/55/EU). In Finland, the latest Act on the Recognition of Professional Qualifications (A 1384/2015) was introduced in January 2016, and the Act on Social Welfare Professionals (A 817/2015) in March 2016.

The Act on Social Welfare Professionals sets forth that, after a social care qualification has been obtained at a university of applied sciences, Valvira (the National Supervisory Authority for Welfare and Health, operating under the Ministry of Social Affairs and Health) may grant the right to practice the profession of licensed social service professional (“sosionomi” in Finnish) and licensed elderly care professional (“geronomi” in Finnish). Valvira may, upon application and under certain conditions, on the basis of education obtained and the respective certificate or other document, also grant professional practice rights for citizens of the member states of the European Union and citizens of the European Economic Area as well as states outside the EU/EEA (A 817/2015, Section 8, Sections 10–11).

The project SOHE Bridge – Promoting employment of immigrants in the Social and Health Care Sector in Finland (2018–2020), is funded by the European Social Fund (ESF). It is in accordance with the project goals to describe the Finnish licensing process for persons who have qualified abroad for licensed social service professions. This publication is intended to help fill the project goals as it describes 1) the cooperation among the various parties and 2) the practices in the identification of professional competences during the application-based process for the right to practice a social services profession in Finland. In addition, this publication discusses the efficacy and development needs of the application process.

Upon request from Valvira, the Diaconia University of Applied Sciences or the Metropolia University of Applied Sciences processes the given application, prepares the statement, and, if necessary, arranges the aptitude test in cases in which the applicant is requesting on the basis of education acquired abroad the right to practice e.g. the profession of a social services professional. The universities of applied sciences feel this application process to work well. In the view of the universities of applied sciences, the development needs in the process include 1) the submission of proof of the applicant's proficiency in Finnish or Swedish, 2) the setting up and enhancing of the types of training required to better support the applicants when they apply for professional practice rights, and 3) a comparative analysis of the application processes for certain professional practice rights: licensed social service professionals and licensed early-childhood care professionals ("varhaiskasvatuksen sosionomi" in Finnish).

The universities of applied sciences asked Valvira for suggestions on how to improve their work in the application process. The schools are required to harmonise the structure of their statements.

Feedback was collected through email interviews from persons who had applied for the professional rights of a licensed social service professional. Feedback was obtained from eight such persons. The benefit of the application process was that the persons did become licensed as professionals, but in other respects, the feedback was negative. The interviewees thought that the process must be made speedier and the required documents and process phases must be more clearly described and made available at the beginning of the application process. The interviewees felt that going through the process causes inordinate expenses to the applicant.

The application process to acquire the rights of a licensed social service professional should be more effective for the applicant in terms of time used. More user-friendly information, advice and guidance services should be made available for applicants so that these social care professionals moving to Finland could continue their careers in their chosen professions more flexibly than currently.

Keywords: professionals, rights, licensing, social welfare, licensed social service professionals, universities of applied sciences

Themes: Wellbeing and health

SISÄLLYS

1	KORKEASTI KOULUTETUILLE MAAHANMUUTTAJILLE SILTA SOSIAALIALAN TEHTÄVIIN SUOMESSA	9
2	MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA, TYÖELÄMÄSSÄ JA SOSIAALI- JA TERVEYSALALLA	12
2.1	Suomeen muuttaneet	12
2.2	Maahanmuuttajat suomalaisessa työelämässä	14
2.3	Maahanmuuttajat sosiaali- ja terveysalalla	15
2.4	Työperäinen maahanmuutto	17
2.5	Maahanmuuttajien työllisyyden edistäminen	19
2.6	Maahanmuuttajia sosiaali- ja terveysalan työtehtäviin	22
3	SOSIONOMI (AMK) -TUTKINNON SUORITTANEEN OSAAMINEN	24
3.1	Sosiaali- ja terveysalan yhteiset osaamisalueet	25
3.2	Sosiaalialan ammatillisen osaamisen painopisteet	27
3.3	Sosionomi (AMK) -tutkinnon osaamisalueet	30
3.4	Sosionomit (AMK) sosiaalialan työkentillä	35
3.5	Kansainvälisesti ainutkertainen sosionomikoulutus	36
3.6	Lähtökohtia sosionomin ammattipätevyyden arviointiin	39
4	SOSIONOMIN AMMATINHARJOITAMISOIKEUS ULKOMAILLA SUORITETULLA KOULUTUKSELLA	41
4.1	Ammattiharjoittamisoikeuksien hakumenettely ulkomailla suoritetulla koulutuksella	43
4.2	Ammattikorkeakoulujen näkemyksiä hakumenettelystä	48
4.3	Ammattiharjoittamisoikeutta hakeneiden näkemyksiä hakumenettelystä	58
4.4	Ammattiharjoittamisoikeuksien haun toimivuus ja kehittämishaasteet	65
5	VIROSTA SOSIONOMIN AMMATIN HARJOITTAJAKSI SUOMEEN	67
6	KOULUTUSPALVELUISTA TUKI AMMATINHARJOITAMIS- OIKEUKSIEN HAKEMISEEN	74
7	SILLAN KANTAVUUS HAETTAESSA ULKOMAILLA SUORITETULLA KOULUTUKSELLA SOSIONOMIN AMMATTIIN	78
	LÄHTEET	81

LIITTEET	93
Liite 1 Asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksestä	93
Liite 2 Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit	94
Liite 3 Sosionomin (AMK) kompetenssit ja ammatillinen ydinosaaminen	97
Liite 4 Sosiaaliohjaus	98
Liite 5 Malli sosionomin työtehtävien laatimiseen sosiaalialan työpaikoilla	100
Liite 6 Oikeus harjoittaa sosionomin ja geronomin ammattia Suomessa suoritettun koulutuksen perusteella	103
Liite 7 EU- tai ETA valtiossa tai muussa valtiossa koulutuksen suorittaneiden oikeus harjoittaa sosionomin ja geronomin ammattia Suomessa	104
Liite 8 EU- tai ETA valtiossa tai muussa valtiossa koulutuksen suorittaneet – hakemuksen liitteet ammatinharjoittamisoikeuksien haussa	106
Liite 9 Ammattipätevyyyden arviointi sosionomin ammattiharjoittamisoikeuksien haussa	109
Liite 10 Kelpoisuuskokeen lukupäiväkirjan ohje	111
Liite 11 Esimerkki kelpoisuuskokeen asiakaskuvauksesta	113

T KORKEASTI KOULUTETUIILLE MAAHANMUUTTAJILLE SILTA SOSIAALIALAN TEHTÄVIIN SUOMESSA

Suomeen muuttaneiden, korkeasti koulutettujen henkilöiden kokonaisuus on kasvanut pikkuhiljaa, vuosi vuodelta. Niin korkeakoulututkinnon jo suorittaneiden kuin korkeakouluopiskelijaksi hakeneiden ulkomaalaisten määrän kasvu on haastanut korkeakoulut kehittämään koulutus- ja ohjauspalveluja, jotka edistävät ulkomaalaisten pääsyä korkeakoulupintoihin, opintojen suorittamista sekä työelämään sijoittumista. Yhteistyössä maailman paras -raportissa (2017) linjataan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistymistä vuosina 2017–2025. Raportissa korostetaan Suomeen muuttavien aikaisemmin hankkiman osaamisen tehokasta käyttämistä heti maahanmuuton alkuvaiheesta alkaen. Tavoitteena on helpottaa ulkomaalaisten opiskelua ja osallistumista työelämään Suomessa. Tavoitteeseen pyritään muun muassa selkeyttämällä opintoihin hakemisen, opiskelijavalinnan, opinnoissa etenemisen ja työelämään siirtymisen sekä kiinnittymisen prosesseja. (Ks. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.)

SOTE-silta – Korkeakoulutetun maahanmuuttajan pätevyisyyspolku -hanke (2018–2020) toteutetaan Euroopan Sosiaalirahaston (ESR) avustuksella. Hanketta koordinoi Metropolia ammattikorkeakoulu. Hankkeen toteutukseen osallistuvat Metropolia sekä Diakonia, Lapin ja Turun ammattikorkeakoulut. Hankkeen päämääränä on ”tukea korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllistymistä ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan laadukkaan ja työelämän tarpeisiin vastaavan koulutuksen ja osaamisen tunnustamisen avulla”. (Hankehakemus 2018, 1, 8: ks. Koivuniemi 2019.) SOTE-silta -hanke vastaa olemassa olevaan tarpeeseen, sillä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen selvityksen mukaan maahanmuuttajaopiskelijoiden näkemys on, että ulkomailla suoritettu korkeakoulututkinto ei edistä työllistymistä Suomessa, jolloin he joutuvat hakeutumaan uudelleen opintojen pariin (Airas ym. 2019).

Vuonna 2016 ruori siirtyi opetushallitukselta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralle (jatkossa tässä julkaisussa Valvira) tilanteissa, jolloin ul-

komailta koulutuksen suorittanut henkilö hakee oikeutta toimia sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä Suomessa (L 817/2015, 10–11§; Valvira. Sosiaalihuollon ammattioikeudet). Näin ollen toimintakäytäntö on melko uusi. Niinpä SOTE-silta -hankkeen suunnitteluvaiheessa tavoitteeksi asetettiin, että kuvataan ulkomailla sosionomin ammattiin soveltuvan koulutuksen suorittaneiden sosiaalihuollon ammatinharjoittamisoikeuksien hakuprosessi Suomessa. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää, että 1) eri toimijatahojen yhteistyösuhteet ja 2) hakemuksen ja sen liitteisiin perustuvat ammattipätevyyden tunnistamisen käytännöt kuvataan, kun ulkomailla koulutuksen suorittanut henkilö käynnistää sosiaalihuollon ammatin harjoittamisoikeuksien hakumenettelyn Suomessa. Lisäksi tavoitteena on tiedottaa menettelytavasta sosiaalialan ammattikorkeakouluverkostolle, johon kuuluu 20 ammattikorkeakoulua. (Ks. Hankehakemus 2018, 8, 1(33)). Diakonia-ammattikorkeakoulu vastasi SOTE-silta -hankkeessa sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyn kuvaamisesta, kun hakijalla on ulkomailla suoritettu koulutus.

Sosionomi (AMK) -tutkinnon voi suorittaa kahdessakymmenessä, geronomi (AMK) -tutkinnon viidessä ja kuntoutuksen ohjaaja (AMK) -tutkinnon kahdessa ammattikorkeakoulussa (Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ammattikorkeakoulujen toimiluvat). Mainittujen tutkintokoulutusten määrä perustelee sen, että tässä julkaisussa keskitytään vain sosionomin ammattinimikkeen käytön ja ammatinharjoittamisoikeuden hakumenettelyn jäsentämiseen ulkomailla suoritettulla koulutuksella. Hakumenettely on vastaava geronomin ja kuntoutuksen ohjaajan ammatteihin, joten hakumenettelyn kuvaus on sovellettavissa myös näiden ammatinharjoittamisoikeuksien hakuihin ulkomaisella koulutuksella. (L 817/2015, 10–11§; Valvira. Kuntoutuksen ohjaajan hakemusohjeet.)

Valviran mukaan vuoden 2018 loppuun mennessä oli myönnetty sosiaalihuollon ammattioikeuksia Suomessa suoritettun koulutuksen perusteella 206 630 henkilölle, joista laillistettuja ammattihenkilöitä oli 36 240. Laillistettuja sosionomeja oli 28 043, geronomeja 821, kuntoutuksen ohjaajia 517 ja sosiaalityöntekijöitä 6859. Ulkomailla suoritettun koulutuksen perusteella ammattioikeuksia oli myönnetty 303 henkilölle. Ulkomaisen koulutuksen perusteella laillistettuja sosionomeja oli 38. Vastaavalla perusteella laillistettuja sosiaalityöntekijöitä oli 113. Lisäksi Valvira oli myöntänyt luvan toimia laillistettuna sosionomina alle 5 ja sosiaalityöntekijänä 5 henkilölle. (Lähde: Pohjola 2019, 34.)

Suomen sosiaalihuollossa ulkomailla koulutuksensa suorittaneiden ammatti- ja sääntelyä ei juurikaan tunneta (Pohjola 2019, 65). Tämä Sosionomin ammattiin ulkomailla suoritettulla koulutuksella -julkaisu tehtiin, jotta niin Suomeen

muuttaneet, ulkomailla sosionomin ammattiin soveltuvan koulutuksen suorittaneet, koulutus- ja työllisyyspalvelujen ohjaushenkilöstö, koulutusorganisaatioiden, eritoten ammattikorkeakoulujen toimijat ja sosiaalihuollossa työskentelevät voisivat tutustua sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyyn, kun hakijana on ulkomailla koulutuksensa suorittanut henkilö.

Julkaisussa kuvaan eri toimijatahojen yhteistyötä ja hakemukseen perustuvan ammattipätevyden tunnistamisen käytäntöjä sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyssä. Julkaisun alussa kerron Suomeen ulkomailta muuttaneista ja heidän osallisuudestaan työelämässä sekä sosiaali- ja terveysalalla. Tämän jälkeen kuvaan Suomessa suoritettavan sosionomi (AMK) -tutkinnon osaamisalueita sekä sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyä ulkomailla suoritettun koulutuksen perusteella. Lisäksi kuvaan Diakonia- ja Metropolia ammattikorkeakoulujen toimijoiden, Valviran sekä ulkomailla suoritettulla koulutuksella sosionomin ammatinharjoittamisoikeutta hakeneiden näkemyksiä hakumenettelystä ja sen kehittämistarpeista. Julkaisun lopussa kerron koulutuskokonaisuuksista, joita ammattikorkeakoulut kehittävät edistääksensä sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksien hakemista ulkomailla suoritettulla koulutuksella.

2 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA, TYÖELÄMÄSSÄ JA SOSIAALI- JA TERVEYSALALLA

Maahanmuutto on melko uusi ilmiö Suomessa. Suomeen kohdistunut maahanmuutto on lisääntynyt 1990-luvulta lähtien. Kuitenkin vasta 2000-luvulla Suomeen muuttaneiden ulkomaalaisten määrä on kohonnut huomattavasti. Tällä vuosituhanella tapahtuneesta kehityksestä huolimatta Suomessa asuu maahanmuuttajia edelleen vähän. (Busk ym. 2016, 58; ks. Valtion talouden tutkimuskeskus 2014, 5–6.)

Maahanmuuttaja -ilmaisulle ei ole vakiintunutta määritelmää. Tässä julkaisussa tarkoitan maahanmuuttajalla henkilöä, joka on tavallisesti syntynyt muualla kuin Suomessa, ja hän muuttaa Suomen rajojen ulkopuolelta, ulkomailta Suomeen. Hänellä ei ole Suomen kansalaisuutta Suomeen muuttaessaan. Tyypillisesti hän on vieraskielinen eli hänen rekisteröity äidinkieliensä on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. (Ks. esim. Tilastokeskus. Käsitteet ja määritelmät; Työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskus. Keskeiset käsitteet.) Maahanmuuttaja -ilmaisun ohella käytän tässä julkaisussa ilmaisuja ulkomaalainen, ulkomaalaistaustainen ja ulkomaan kansalainen, kun tarkastelen seuraavaksi Suomen muuttaneiden määrää, heidän osallisuuttaan työelämässä ja sosiaali- ja terveysalalla sekä työperäisen maahanmuuton kysymyksiä.

2.1 Suomeen muuttaneet

Vuonna 2017 Suomessa oli noin 385 000 ulkomaalaistaustaista eli henkilöä, joiden vanhemmat tai ainut elossa oleva vanhempi oli syntynyt ulkomailla. Koko väestöstä ulkomaalaistaustaisia oli noin seitsemän prosenttia vuonna 2017. Kaikista ulkomaalaistaustaisista ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisia oli 321 494 (84%) ja toisen polven 62 629 (16%). (Tilastokeskus. Ulkomaalaistaustaiset.) Suomessa oli vieraskielisiä 373 325 vuonna 2017. Venäjää, viroa ja arabiaa puhuvat olivat suurimmat vieraskieliset ryhmät. (Tilastokeskus 2018c.)

Vuonna 2018 Suomessa asui ulkomaan kansalaisia eli henkilöitä, joilla ei ollut Suomen kansalaisuutta, noin 258 000. Ulkomaan kansalaisten osuus koko väes-

töstä oli vuoden 2018 lopussa noin 4,7 prosenttia. He edustivat 180 eri ulkomaan kansalaisryhmää. Suurin kansalaisryhmä olivat virolaiset, toiseksi suurin venäläiset ja kolmanneksi suurin irakilaiset. (Tilastokeskus. Ulkomaan kansalaiset.)

Suomen kansalaisuuden sai vuonna 2017 yhteensä 12 219 Suomessa vakituisesti asunutta ulkomaan kansalaista (Tilastokeskus 2018a). Sen sijaan vuonna 2018 Suomen kansalaisuuden sai vain 9211 Suomessa vakinaisesti asunutta ulkomaan kansalaista (Tilastokeskus 2019c). Suomen kansalaisuuden saaneiden määrä tippui vuosien 2017 ja 2018 välillä yli 3000 henkilöllä.

Vuonna 2018 Suomen kansalaisuuden saaneiden keski-ikä oli 28 vuotta (Tilastokeskus 2019b).

Suomeen muuttavat ovatkin tavallisesti työikäisiä, 20–49-vuotiaita. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019a, 10.) Muutto työiässä Suomeen on yksi harvoista Suomeen kohdistuvan muuttoliikkeen säännönmukaisuuksista (Valtion talouden tutkimuskeskus 2014, 8). Tyypillistä on lisäksi se, että ulkomailta Suomeen muuttavat henkilöt pyrkivät jäämään Etelä-Suomeen ja asuvat kaupungeissa. Kaikista Suomessa asuneista ulkomaalaisista Uudellamaalla asui vuonna 2017 noin 67 prosenttia. (Jupperi 2019; Työ- ja elinkeinoministeriö 2019a, 13.)

Opiskelu, työ ja perhe ovat keskeisimmät perusteet, joiden vuoksi Suomeen muuttavat niin Euroopan unionin kuin Euroopan unioniin kuulumattomien valtioiden kansalaiset. Opiskelu ja työ ovat yleistyneet Suomeen muuton perusteina. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019a, 11.) Vuonna 2018 Suomesta haki opintojen perusteella ensimmäistä opiskelulupaa 6281 henkilö (2017 vuonna 5646 henkilöä). Samana vuonna työn perusteella ensimmäistä oleskelulupaa haki 10 805 henkilöä (2017 vuonna 8650 henkilöä), joista oleskelulupa myönnettiin 7687 henkilölle (2017 vuonna 6751 henkilölle). (Maahanmuuttovirasto 2019; Maahanmuuttovirasto, Tilastot.)

Turvapaikan hakijoiden määrä on sen sijaan tippunut ennätysvuotta 2015 edeltäneitä vuosia alemmalle tasolle. Vuonna 2015 Suomeen tuli yli 32 000 turvapaikanhakijaa, kun tätä ennen turvapaikanhakijoita tuli 3000–4000 vuosittain. Ensimmäisen turvapaikkahakemuksensa teki vuonna 2018 vain 2409 henkilöä (vuonna 2017 kaikkiaan 2137). (Maahanmuuttovirasto 2019; Maahanmuuttovirasto, Tilastot.)

2.2. Maahanmuuttajat suomalaisessa työelämässä

Vuonna 2016 Suomen työllisistä (18–64-vuotiaista) oli maahanmuuttajia seitsemän prosenttia mutta Helsingin työllisistä jopa kaksitoista prosenttia (Työ- ja elinkeinoministeriä 2019a, 28). Työkäisten maahanmuuttajien työelämään osallistumisesta ollaan kuitenkin huolissaan. Esimerkiksi vuonna 2014 oli 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien työllisyysaste 64 prosenttia, kun kantaväestön työllisyysaste oli 74 prosenttia (Larja & Sutela 2014, 72). Maahanmuuttajien työllisyysaste oli noin kymmenen prosenttia alhaisempi kuin kantaväestöön kuuluvien. Kun maahanmuuttoa tarkastellaan julkisen talouden kestävyiden näkökulmasta, niin maahanmuuttaneiden työllistyminen ja työurien pituus ovat merkittävimmät julkisen talouden kestävyteen vaikuttavat tekijät (Päivinen 2017, 2, 51–53).

Suomeen muuttaneiden asema kehittyi suotuisasti työmarkkinoilla vuosina 2000–2009, mutta sen jälkeen suotuisa kehitys hidastui (OECD 2018, 69–94). Maahanmuuttajat työskentelevät samoilla aloilla ja ammateissa kun kantaväestöön kuuluvat, mutta palvelu- ja myyntitehtävissä heitä on ollut kantaväestöön kuuluvia enemmän (Sutela 2015). Sekä maahanmuuttajien että kantaväestön työmarkkinatilanteeseen vaikuttavat talouden nousu- ja laskukaudet, mutta taloussuhdanteet heijastuvat nopeammin ja jyrkemmin maahanmuuttajien työmarkkinatilanteeseen. Maahanmuuttajat työskentelevät kantaväestöä tavallisemmin suhdanneherkillä aloilla, kuten mainituilla palvelujen ja myynnin aloilla. Lisäksi on tavallista, että heidän työsuhteensa ovat määräaikaaisia. (ks. Saukkonen 2018, 48–50.)

Elämäntilanteet, jolloin Suomeen muutetaan, ovat hyvin erilaisia. Kun maahanmuuttavalla on esimerkiksi työpaikka ja työhön liittyvät verkostot valmiina, on tilanne erilainen, kun ilman koulutus- tai työpaikkaa maahanmuuttavalla. Työperäisten maahanmuuttajien työllisyysaste on korkea, jopa korkeampi kuin kantaväestön työllisyysaste, kun taas pakolaisena maahan tulleiden työllisyysaste on kantaväestöä alhaisempi. (Larja & Sutela 2014, 72; ks. OECD 2018.)

Maahanmuuttajan taustatekijöillä, kuten kansalaisuudella ja etnisyydellä on selvä yhteys työllistymiseen. Virosta ja Länsi- sekä Etelä-Euroopasta Suomeen muuttaneet ovat löytäneet parhaiten paikan työelämästä. Työllistymistä on edistänyt muun muassa kielitaito ja koulutus. Koulutuksella, erityisesti Suomessa suoritetulla koulutuksella, ja työkokemuksella on maahanmuuttajan työllistymistä edistävä vaikutus. Lisäksi korkeammin koulutetut työllistyvät paremmin kuin vähän kouluttautuneet. (Busk ym. 2016, 37–46, 58–61; Eronen ym. 2014, 49–51, 71; Sarvimäki 2017; Sutela & Larja 2015.)

Suomeen muuttaneet ovat olleet aktiivisia yritystoiminnassa. Vuonna 2016 maahanmuuttajien yritysperusteisia toimipaikkoja oli yhteensä 10 030. Yritysten liikevaihto oli yhteensä 3,5 miljardia euroa. Ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajien yritykset työllistivät vuonna 2016 yhteensä 29 000 henkilöä. Yrityksistä noin kolmannes sijoittui ravintola-, erilaisia henkilökohtaisia palveluja tuottaville ja rakennusaloille. Sosiaali- ja terveyspalveluja tuotti 473 yritystä, joissa työskenteli 1132 henkilöä. (Fornaro 2018; Luhtala 2018; Luomaranta & Niemistö 2018.)

2.3 Maahanmuuttajat sosiaali- ja terveysalalla

Henna Kyhä (2011) tutki korkeakoulututkinnon suorittaneiden maahanmuuttajien työllistymistä ja työurien alkua Suomessa. Hän käyttää ilmaisua ”pärsjääjät”, kun hän kuvaa henkilöitä, joille ammattivalinta oli lähtömaassa helppoa, ja joille työuran käynnistäminen Suomessa oli vaivatonta. He työllistyivät Suomessa lähtömaassa hankimaansa koulutusta vastaaviin tehtäviin. Lisäksi he olivat tyytyväisiä uravalintaansa. (Kyhä 2011.) Tämän tilanteen soisi koskevan Suomeen ulkomailta muuttavia sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia siten, että he pääsisivät Suomessa joustavasti jatkamaan ennen Suomeen muuttamista valitsemaansa koulutus- ja työuraa.

Sosiaali- ja terveysalalle on rekrytoitu ja tullaan rekrytoimaan ulkomailta ammattilaisia työvoiman tarpeen perusteella. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten rekrytoinnissa Suomen rajojen ulkopuolelta on otettava huomioon henkilön kelpoisuus ja koulutuksen sekä työkokemuksen avulla hankittu ammatillinen osaaminen samoin kuin Suomessa koulutetun ammattihenkilöstön rekrytoinnissa. Suomeen työperusteisesti rekrytoituilla sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla tulee olla myös yhtäläiset mahdollisuudet kehittää osaamistaan ja edetä uralla samoin kuin Suomessa koulutetuilla sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöillä. (Kirkkopelto & Vallimies-Patomäki 2016, 18.)

Sosiaali- ja terveysalan työtehtäviin johtava polku voi osoittautua Suomeen muuttaneelle mutkikkaaksi, vaikka hän olisi lähtömaassaan suorittanut alan koulutuksen ja hänellä olisi vankka työkokemus alalta. Päivi Vartiainen (2019) tutki Filippiineiltä Suomeen rekrytoitujen sairaanhoitajien sijoittumista sosiaali- ja terveysalan työhön. Filippiiniläiset sairaanhoitajat eivät ole sijoittuneet koulutustaan vastaaviin tehtäviin Suomessa, vaan he työskentelivät esimerkiksi yksityisissä hoivakodeissa avustavissa tehtävissä, lähihoitajina tai hoiva-avustajina. Vartiaisen

mukaan flippiiniläisten sairaanhoitajien osaaminen jäi Suomessa suurelta osin käyttämättä, koska ei ole selkeää toimintamallia heidän osaamisensa tunnistamiseen ja tunnustamiseen. (Vartiainen 2019.)

Myös aiemassa tutkimuksissa on havaittu, että Suomeen muuttaneiden sairaanhoitajien ammatillista osaamista ei riittävästi tunnusteta eikä tunnusteta. Maahanmuuttajasairaanhoitajien työmarkkinoille, työyhteisöihin ja ammattikuntaan kiinnittyminen varmistuu vasta Suomessa hankitun koulutuksen ja työkokemuksen myötä, ja niiden vanavedessä vahvistuvan ammatillisen identiteetin ja osaamisen ansiosta. (Nieminen 2011, 6–7.)

Vuoden 2014 lopussa sosiaali- ja terveysalalla työskenteli kaikista Suomen työssäkäyvistä 17 prosenttia (385 482 henkilöä). Sosiaalipalveluissa työskenteli 204 758 henkilöä ja terveyspalveluissa 180 724 henkilöä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Vuosien saatossa sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien määrä on noussut. Vuonna 2018 työvoiman kokonaismäärä oli Suomessa 2 665 000 henkilöä (15–64-vuotiaat). Heistä työllisiä oli 2 465 000. Sosiaali- ja terveysalalla työskenteli yhteensä 416 000 henkilöä, joista sosiaalipalveluissa työskenteli noin 230 000 henkilöä (sosiaalihuollon avopalveluissa 136 000 ja laitospalveluissa 94 000 henkilöä) ja terveyspalveluissa 186 000 henkilöä. Sosiaalihuollon osuus on merkittävä maan elinkeinorakenteessa. Esimerkiksi vuonna 2018 työllisistä (15–64-vuotiaat) 9,3 prosenttia työskenteli sosiaalihuollossa. (Tilastokeskus. Työvoimatutkimus 2018. Liitetäulukko 28. Väestö työmarkkina-aseman ja maakunnan mukaan vuonna 2018; Työlliset toimialoittain.)

Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien, ulkomailta Suomeen muuttaneiden henkilöiden määrä on kasvanut 2000-luvulla, mutta syntyperältään muiden kuin suomalaisten osuus kaikista sosiaali- ja terveysalalla työskentelevistä oli vuoden 2012 lopussa vain neljä prosenttia. Sosiaali- ja terveysalalla työskenteli syntyperältään muita kuin suomalaisia kaikkiaan 16 204 henkilöä, joista ulkomaiden kansalaisia oli 7324. Sosiaalialalla syntyperältään muita kuin suomalaisia oli kaikkiaan 9211 (toimialan koko henkilöstöstä noin 5 prosenttia); heistä ulkomaiden kansalaisia oli 4320 (toimialan koko henkilöstöstä noin 2 prosenttia). (Ailasmaa 2015, 1–2.)

Ulkomailta on Suomeen muuttanut eritoten terveysalan ammattilaisia, kuten lääkäreitä ja sairaanhoitajia. Ulkomailta Suomeen muuttaneen sosiaalialan henkilön määrä on vähäinen. Syntyperältään muita kuin suomalaisia, jotka olivat suorittaneet sosionomin tai vastaavan muun tutkinnon, oli vuonna 2012 yhteensä 931 henkilöä. Heistä ulkomaiden kansalaisia oli 364, joista työllisiä oli 243 hen-

kilöä. Vuonna 2012 sosiaalialan ohjaajan ja neuvojan nimikkeillä työskennelleistä oli syntyperältään muita kuin suomalaisia kaikkiaan 677 (kaikista mainituilla nimikkeillä työskennelleistä noin 3 prosenttia); heistä ulkomaiden kansalaisia oli 205 (kaikista mainituilla nimikkeillä työskennelleistä 1 prosentti). (Ailasmaa 2015, 8.) On kuitenkin ennakoitu, että sosiaalialalla voidaan tarvita lähivuosina ulkomaista työvoimaa nykyistä enemmän (Opetushallitus 2018, 28–29).

2.4 Työperäinen maahanmuutto

Rollo Alho (2015) tutki työnantaja- ja tekijäjärjestöjen (erityisesti Palvelualojen ammattiliitto PAMin ja Rakennusliiton) suhdetta työperäiseen maahanmuuttoon. Työnantajajärjestöt vaativat työperäisen maahanmuuton rajoitusten purkamista. Niistä kasvava työvoiman tarjonta edistäisi ja lisäisi yritystoimintaa. Työntekijäjärjestöjen suhde maahanmuuttoon oli jännitteinen. Ne pyrkivät rekrytoimaan maahanmuuttajia jäsenikseen ja turvaamaan maahanmuuttajien työehdot Suomessa, mutta samanaikaisesti ne kannattivat Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulevan työperäisen maahanmuuton rajoituksia. Puolustuskantaansa ne perustelivat Suomen korkealla työttömyysasteella ja maahanmuuttajien työehtoihin liittyvillä ongelmilla. (Alho 2015, 8–9.)

Työntekijäjärjestöt ovat pyrkineet edunvalvonnallaan varmistamaan samat työehdot kantaväestölle ja maahanmuuttajille. Ne käyttävät yleisimpiä maahanmuuttajakieliä tiedottaessaan jäsenyyksistään ja suomalaisista työehtosopimuksista. Maahanmuuttajat voivat olla kuitenkin kantaväestöä huonommassa asemassa neuvotellessaan työehdoista suomalaisten työntajien kanssa, esimerkiksi johtuen puutteellisesta suomen kielen taidosta. Työntekijäjärjestöt vaativatkin valtiolta vahvempia toimia maahanmuuttajien työehtojen turvaamisessa, valvomisessa ja suojaamisessa. (Alho 2015, 9.)

Alhon (2015) tutkimuksen julkaisemisen jälkeenkin työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen näkemuserot ovat säilyneet samoina suhtautumisessa työperäiseen maahanmuuttoon. Tämä ilmeni esimerkiksi Suomen Yrittäjien pääekonomisti Mika Kuismasen ja Palvelualojen ammattiliitto PAMin puheenjohtaja Annika Rönni-Sällisen sananvaihdosta syyskuussa 2019 Yleisradion A-talk -ohjelmassa. Yrittäjäjärjestö tuki vahvasti työperäistä maahanmuuttoa; mutta työntekijäjärjestön kanta oli varovaisempi. Suomalaisten työehtojen toteutuminen ja työolosuhteiden toimivuus tulee varmistaa maahanmuuttajien kohdalla. (Yleisradio 2019a.)

Viimeisimmät Suomen hallitukset ovat politiikkaohjelmillaan pyrkineet edistämään Suomeen muuttamista. Pääministeri Juha Sipilän hallitus (2015–2019)

julkaisi maahanmuuttopoliittisen ohjelman, joka tähtäsi työperäisen maahanmuuton vahvistamiseen. Ohjelman mukaan Suomeen tuli houkutella enemmän kansainvälisiä yrittäjiä ja osaajia. Osaajia tarvittiin tilkitsemään eri aloilla olevaa työvoimaa. Lisäksi työperäisellä maahanmuutolla tuli paikata väestön ikääntymisestä johtuvaa huoltosuhteen heikkenemistä sekä työelämän ulkopuolella olevien ja työllisten määrällistä suhdetta. (Sisäministeriö 2018.)

Viime aikoina on puhuttu kohtaanto-ongelmasta, jolloin työnantajien ja -tekkijöiden odotukset ja tarpeet eivät kohtaa; ne eivät ole yhteneväiset. Esimerkiksi elokuussa 2019 työ- ja elinkeinotoimistoissa (TE-toimistoissa) oli avoinna 118 100 työpaikkaa, ja työttömiä työnhakijoita oli 232 600 (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019b). Työnantajat ovat raportoineet osaavien työntekijöiden rekrytointivaikeuksista. Esimerkiksi Outokummussa toimivan metallialan yritys Finelcompin toimitusjohtaja Esa Kivi totesi Helsingin Sanomissa: ”Tämä on koko maan laajuinen iso ongelma, joka pitää pystyä ratkaisemaan”. Työ- ja elinkeinoministeriön tutkimusjohtaja Heikki Räisäsen mukaan kohtaanto-ongelmassa kysymys on osaamisen vajeista: ammatilliseen peruskoulutukseen ja ammattitaidon ajantasaisuuteen sekä työkokemukseen liittyvistä puutteista. (Rinta-Jouppi 2019; ks. myös Hämäläinen 2019.)

Antti Rinteen hallitus nimitettiin kesäkuussa 2019. Julkisessa keskustelussa hallitusohjelmasta on toistettu kahta tavoitetta: työllisyysaste on 75 prosenttia 15–64-vuotiaiden ikäryhmässä ja työllisten määrä vahvistuu vähintään 60 000 henkilöllä vuoden 2023 loppuun mennessä. Ohjelman mukaan työllisten määrää voidaan lisätä kehittämällä koulutusmahdollisuuksia, nostamalla jo maahanmuuttaneiden työllisyysastetta ja erityisesti vahvistamalla osaavan työvoiman työperäistä maahanmuuttoa. Työperäisen maahanmuuton edistäminen vaatii kuitenkin asiaa raamittavien pelisääntöjen selkiyttämistä ja niiden toteutumisen tehokasta valvomista. (Valtioneuvosto 2019, 14–16.)

Työperäisen maahanmuuton määrällisestä tarpeesta on esitetty erilaisia lukuja. Tavallista on, että työperäisen maahanmuuton tarpeen arvioidaan olevan noin 20 000 henkilöä vuodessa. Tarpeeseen vaikuttaa kuitenkin Suomesta rekrytoitavissa olevan työvoiman määrä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019a, 20–21.)

2.5 Maahanmuuttajien työllisyyden edistäminen

Maahanmuuttajat kokevat tärkeänä asiana osallistumisen työelämään Suomessa, sillä työ rytmittää päivän ja viikon kulkua. Työ edistää ja ylläpitää hyvinvointia ja terveyttä. Työ luo ja lisää aktiivisuutta ja vireyttä. Työ auttaa positiivisen kuvan rakentamista itsestä. Työ tarjoaa mahdollisuuden verkostoitumiseen, kontaktien sekä vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteiden luomiseen. Työ lujittaa kokemusta oman paikan löytämisestä yhteiskunnassa. Esimerkiksi suomen kielen taidon karttuminen työssä ja sen myötä rakentuvat sosiaaliset yhteydet vahvistavat maahanmuuttajan asettumista uuteen asuinmaahan. (Snellman ym. 2014; Yijälä & Luoma 2018, 8–14; ks. Hämäläinen, Pesola & Sarvimäki 2015, 10–11, 32, Kerkänen & Säävälä 2015.)

Maahanmuuttajat tarvitsevat henkilökohtaista ohjausta koulutuspalveluihin ja työelämään. Työvoimahallinnon tarjoamat ohjauspalvelut tulee toteuttaa yhdessä maahanmuuttajan kanssa pitkäkestoisena ja tavoitteellisena yhteistyöprosessina, jotta palvelut edistävät maahanmuuttajan pääsyä koulutusten ja työn piiriin. (Pakarinen 2018.) Työelämää lähellä ja vahvasti työelämäsidosessa tarjotuilla ohjauspalveluilla voidaan tukea maahanmuuttajien työllistymistä ja kiinnittymistä työelämään. Varhaiset kontaktit työelämään parantavat maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksia. (Eronen ym. 2014).

Katarzyna Kärkkäisen (2017) mukaan ihmisen elämäntilanne ja henkilökohtaiset ominaisuudet jäävät liian vähälle huomiolle, kun tarkastellaan maahanmuuttajien opettamista, ohjaamista, oppimista ja kotoutumista. Heidän opettamisensa, ohjaamisensa, oppimisensa ja kotoutumisensa esteitä selitetään liian yksipuolisesti vajavaisella suomen kielen taidolla ja kulttuurieroilla. (Kärkkäinen 2017). Maahanmuuttajien parissa tehtävän ohjauksen tulee olla sekä henkilön yksilölliset lähtökohdat huomioon ottavaa että moninäkökulmaista siten, että ohjaus tukee maahanmuuttajan asettumista asuinmaahan, identiteetin rakentamista uudessa kulttuurissa ja kiinnittymistä koulutuksiin, työelämään ja yhteiskuntaan. (Nisula 2011; Pehkonen 2017, 6).

Työelämästä oman paikan löytäminen voi olla haaste maahanmuuttajalle. Maahanmuuttajanaiset voivat kohdata vielä maahanmuuttajamiehiä enemmän haasteita työllistymisessä. Esimerkiksi hoivavastuut voivat kasautua naisille. (Busk 2016; Steel & Jyrkinen 2017; Steel & Tuori 2017). Suomessa oleminen ja maassaoloaika vaikuttaa kuitenkin myönteisesti eritoten maahanmuuttajanaisten työllisyyteen (Eronen ym. 2014, 71–72).

Eija Pehkonen (2017) tutki maahanmuuttajanaisten oppimisprosesseja. Hän toteaa maahanmuuttajanaisten haastattelujen perustella, että opiskelu mahdollisti sekä oman elämän, identiteettien että oppimisen uudelleenmäärittelyn. (Pehkonen 2017, 6.) Koulutus edistää sekä maahanmuuttajanaisten että -miesten työllistymistä (Ks. esim. Larja & Sutela 2015b).

Maahanmuuttajien ohjausta koulutusten pariin ja työelämään on kehitetty useissa hankkeissa ja projekteissa (ks. esim. Työ- ja elinkeinoministeriö. Rahoitetut hankkeet 2014–2020). Esimerkki monialaisesta maahanmuuttajien yhteispalvelusta on International House Helsinki. Se tarjoaa suuren osan maahanmuuttajien tarvitsemista alkuvaiheen neuvonta- ja viranomaispalveluista. Palveluissa pyritään ottamaan huomioon maahanmuuttajan elämäntilanne kokonaisvaltaisesti.

International House Helsinki palvelee myös työnantajia ulkomaisen työvoiman rekrytointiin liittyvissä kysymyksissä. (International House Helsinki.)

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien hakeutumista korkeakoulujen tarjoihin koulutuspalveluihin on edistetty SIMHE-toiminnalla (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland, SIMHE). Toiminnasta vastaavat Karelia, Metropolia ja Oulun ammattikorkeakoulut sekä Helsingin, Jyväskylän ja Turun yliopistot. SIMHE-toiminnan tavoitteena on edistää korkeakoulutettujen maahanmuuttajien aiemmin hankkiman osaamisen tunnistamista ja tunnustamista (AHOT) Suomessa ja joustavaa hakeutumista korkeakoulutuksiin. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisella ja tunnustamisella siten, että kansalliset vaatimukset otetaan huomioon, pyritään maahanmuuttajat ohjaamaan ripeästi koulutus- ja työuralle. (Metropolia, Maahanmuuttajien ohjauspalvelut ja osaamisen tunnistaminen – SIMHE; Opetushallitus, Korkeakoulujen SIMHE-palvelut.)

Tuuli Kurki (2018) päätyy tutkimuksessaan kuitenkin toteamaan, että maahanmuuttajan kotoutuminen Suomeen voi osoittautua ”yksilön seikkailuksi”. Hän toteaa, että maahanmuuttajista osalle tarjotaan parempaa elämää ja onnea Suomessa, mutta maahanmuuttajista osa kohtaa ulossulkemista ja epäonnea, vaikka he panostavat kotoutumiseen. (Kurki 2018.) Koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien asema on keskeinen kotoutumisessa. Koulutus on olennainen työllistymistä edistävä tekijä, mutta hyväkään koulutus ei ole taannut maahanmuuttajan työllistymistä Suomessa. Lähtömaassaan korkeakoulututkinnon suorittaneetkin ovat kohdanneet haasteita ovien avaamisessa työelämään. (Kyhä 2011; myös Airas ym. 2019.)

Työyhteisöissä tulee panostaa maahanmuuttajatyöntekijöiden perehdyttämiseen. Jutta Hartikainen (2016) tutki maahanmuuttajahoitajien perehdytystä vanhusten hoitotyössä. Maahanmuuttajahoitajien perehdytyksen tulee tapahtua prosessimaisesti. Perehdytyksen tulee alkaa rekrytoinnin yhteydessä. Perehdytystä tulee tarjota töiden käynnistyessä, ja sen tulee jatkua töiden ollessa käynnissä. Perehdytyksen tulee sisältää sekä yksilökohtaista työhön opastusta että perehdytyskoulutuksia. (Hartikainen 2016.)

Marja Katisko (2011) tutki maahanmuuttajien työelämäkertomuksia Suomessa. Hän havaitsi, että työpaikoilla maahanmuuttajat joko uskalsivat puhua tai he vaikenivat. Uskallus puhua liittyi kielitaitoakin enemmän rohkeuteen tulla nähdyksi ja osallistua työyhteisön toimintaan. (Katisko 2011, 5.) Päivi Vartiainen (2019) esittää maahanmuuttajasairaanhoitajien työelämäosallisuutta kuvaavassa tutkimuksessaan, että osallistuminen työyhteisön toimintaan edellytti maahanmuuttajalta hyvän suomen kielen taidon lisäksi olemassa olevien toimintatapojen ja -käytäntöjen omaksumista (Vartiainen 2019).

Mari Tervo (2019) tutki maahanmuuttajalääkäreiden kielitaitoa ja sen riittävyyttä asiakastyössä. Hän havaitsi, että maahanmuuttajalääkärien suomen kielen taito oli puutteellinen. Puutteet ilmenivät eritoten asiakastyötilanteissa, jolloin hoitohenkilökunta joutui tilkitsemään lääkärin ja potilaan välistä viestintää. (Tervo 2019.) Maahanmuuttajalääkärien ja -hoitajien työllistymistä ja työelämään osallistumista edistävät ammatillinen koulutus työpaikalla ja sen ulkopuolella sekä työpaikan tai muun tahon järjestämä kielikoulutus. Niin maahanmuuttajalääkärien kuin -hoitajien työllistymistä hankaloittaa heidän kokemansa ammatillinen epävarmuus ja uudessa työympäristössä toimimiseen liittyvät pelot. Myös vähäiset kontaktit kantaväestöön ja perhe- ja työelämän yhteensovittamisen haasteet ovat heidän työelämään osallistumista vaikeuttavia tekijöitä. (Lehtoaro ym. 2018.)

Esimerkiksi laissa kotoutumisen edistämisestä korostetaan maahanmuuttajien mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan, hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito ja työelämässä tarvittava osaaminen (L 1386/2010, 1§, 9–11§). Sekä ohuelti lähtömaassaan kouluttautuneille että korkeasti koulutetuille tulee tarjota koulutus- ja työuralle hakeutumista edistäviä ohjauspalveluja. Ohjaus tulee räätälöidä ottaen huomioon maahanmuuttajan elämäntilanne ja yksilölliset avun ja tuen tarpeet.

2.6 Maahanmuuttajia sosiaali- ja terveysalan työtehtäviin

Sosiaaliala kuuluu työaloihin, jolla on pulaa ammattitaitoisesta henkilöstöstä. Esimerkiksi syyskuussa 2019 työvoimapulaa oli sekä sosiaalialan että sosiaalityön erityisasiantuntijoista. Terveys- ja sosiaalialan ammattien osuus niin sanottujen pula-ammattien kärkisijoilla on ollut kasvussa. (Valtioneuvosto. Ammattibarometri: Työvoimapulasta kärsivien ammattien määrä kääntynyt laskuun.)

Sosiaali- ja terveysalalla työvoimapula uhkaa kohota lähivuosina. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen arviointijohtaja Pekka Rissasen mukaan sosiaali- ja terveysalalta jää ennusteiden mukaan 165 000 työntekijää eläkkeelle vuoteen 2035 mennessä. Samaan aikaan hoiva- ja hoitopalveluiden tarve kasvaa, kun yli 80-vuotiaiden ihmisten määrä kaksinkertaistuu. Rissasen mukaan sosiaali- ja terveysalalle tarvitaan vuoteen 2035 mennessä noin 200 000 uutta työntekijää. Hänen mukaansa ”me emme pärjää Suomessa asuvilla, vaan meidän pitää ruveta tuomaan ihmisiä töihin ulkomailta. Mutta miten se tehdään ja löytyykö siihen poliittista tahtoa?” (Harju 2019.)

Kun suuria ikäluokkia poistuu työelämästä, väestö ikääntyy ja hoidon tarve kasvaa, kasvaa myös työntekijätarve. Kesäkuussa 2019 työnsä aloittaneen pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelmassa on kirjaus, että hoivahenkilöstön määrää nostetaan vanhusten ympärivuorokautisen hoivan yksiköissä 0,7 työntekijään hoivattavaa kohden (Valtioneuvosto 2019, 147). Hallitusohjelman kirjaus on terävöittänyt keskustelua siitä, miten hoitajamitoituksen vaatima, ammattitaitoinen henkilöstö voidaan varmistaa? Tavatonta ei ole, että keskustelussa viitataan maahanmuuttajatyöntekijöiden määrän lisäämiseen. Esimerkiksi Yleisradion A-talk ohjelmassa 10.10.2019 gerontologian professori Marja Jylhä totesi vanhusryhmien henkilöstötarvetta kommentoidessaan: ”Mutta mistä hoitajia saadaan? Yksi hurjan tärkeä asia on se, että syntyykö hoitohenkilökunnan keskuudessa käsitys, että asiat ovat paranemassa. ... Sitten puhutaan koulutuksesta ja jossain vaiheessa joku varmasti ryhtyy puhumaan ulkomaisesta työvoimasta.” (Yleisradio 2019b.)

Ollako vai eikö olla -julkaisussa (2019) tarkastellaan pääkaupunkiseudulla asuvien arabian-, somalin-, venäjän- ja viron- sekä länsimaisten englanninkielisten kiinnittymistä Suomeen. Julkaisu perustuu 1527 henkilöltä kyselyllä kerättyyn aineistoon. Suuri osa vastaajista oli syntynyt muualla kuin Suomessa. He kokivat kuitenkin kuuluvansa täysin tai jossain määrin suomalaiseen yhteiskuntaan, mutta he eivät kokeneet olevansa tasavertaisessa asemassa kantaväestön kanssa. Kokemus tasavertaisen kohtelun puutteesta johtui esimerkiksi työmarkkinoilla koetusta syrjimisestä. Noin 90 prosenttia somalinkielisistä ja yli puolet arabian-

ja venäjänkielisistä kyselyyn osallistuneista, kertoivat kokeneensa syrjintää työmarkkinoilla. Lisäksi hyväkään suomen kielen taito ei taannut, että heillä olisi ollut ystäviä kantaväestössä. (Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2019.) Haasteena työmarkkinoiden näkökulmasta on pidetty sitä, että maahan muuttaneista vajaa viidesosa on muuttanut pois viiden vuoden kuluessa maatulosta (Eronen ym. 2014, 72).

Niin sosiaali- kuin terveysalalla tarvitaan ammattitaitoista henkilöstöä, jotta kansalaisten avun ja tuen tarpeisiin voidaan vastata nyt ja tulevaisuudessa. Henkilöstön rekrytointitarve on kasvava. Näin ollen sosiaali- ja terveysalalle koulutautuneet ja koulutautuvat maahanmuuttajat tulee toivottaa tervetulleiksi ammattialojen koulutuksiin ja työelämään. Heidän asettumistaan ja sitoutumistaan sosiaali- ja terveysalan työhön Suomessa tulee edistää ohjauksella ja perehdytyksellä sekä muilla käytettävissä olevilla keinoilla.

3 SOSIONOMI (AMK) -TUTKINNON SUORITTANEEN OSAAMINEN

Suomessa sosiaalialan henkilöstö muodostuu suurelta osin ammatillisella toisella asteella sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon (lähihoitaja), ammattikorkeakoulussa sosiaalialan tutkinnon (sosionomi AMK) ja yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon (sosiaalityöntekijä, pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä) suorittaneista (ks. esim. Vuorensyrjä, Borgman, Kempainen, Mäntysaari & Pohjola 2006). Sosiaalihuollon ammattihenkilölaista (L 817/2015) selvityshenkilön raportin tehneen Anneli Pohjolan näkemys on, että Suomessa sosiaalihuollon ammattihenkilörakenne on selkeä (Pohjola 2019, 8, 125).

Suomessa on yksi sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto, sosionomi (AMK). Geronomi (AMK) ja kuntoutuksen ohjaaja (AMK) ovat sosiaali- ja terveysalan yhteisiä ammattikorkeakoulututkintoja. (Ks. Arene 2017, 6; Opetushallitus & Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opintopolku. Sosiaaliala ammattikorkeakoulussa; Terveys- ja hyvinvointialat ammattikorkeakoulussa.) Niin sosionomin, geronomin kuin kuntoutuksen ohjaajan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet voivat kuitenkin hakea oikeutta toimia sosiaalihuollon laillistettuina ammattihenkilöinä (L 817/2015, 8§; Valviran. Kuntoutuksen ohjaajan hakemusohjeet).

Tässä julkaisussa tarkastelu keskittyy Suomessa suoritettuun sosionomi (AMK) -tutkintoon ja mahdollisuuksiin hakea ulkomailla suoritettulla koulutuksella oikeutta harjoittaa sosionomin ammattia Suomessa. Sosionomi (AMK) -tutkinnon voi suorittaa, jo aikaisemmin todetusti, kahdessakymmenessä ammattikorkeakoulussa Suomessa. Tutkinnon laajuus on 210 opintopistettä; ja tutkinnon laskennallinen suoritus aika on 3,5 vuotta. (Esim. Arene 2017, 6–9; Opintopolku. Sosiaaliala ammattikorkeakoulussa.)

Vuonna 2016 Ammattikorkeakoulututkinnon hyvinvointialalle, sosiaalityöhön ja -ohjaukseen suoritti 2241 henkilöä (Vipunen. Ammattikorkeakoulussa suoritettut tutkinnot). Vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta, vuonna 2017 oli päätoimisessa työssä 2142 henkilöä (Vipunen. Ammattikorkeakouluista valmistuneiden työllistyminen).

Mutta mitä on sosionomin (AMK) ammatillinen osaaminen, ja mitä ovat sosiaalialan työtehtävät, joissa sosionomeja ja heidän ammatillista osaamistaan

tarvitaan? Kerron seuraavaksi viime vuosina tehtyjen kartoitusten ja selvitysten perusteella, mitä ovat sosiaali- ja terveysalan yhteiset osaamisalueet. Sen jälkeen piirrän kuvaa sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen osaamisalueista ja erityisesti sosionomi (AMK) -tutkinnon kompetensseista ja tämän tutkinnon suorittaneiden sijoittumisesta sosiaalialan eri työkentille. Lisäksi luonnostelen kuvaa siitä, miten sosionomikoulutus asemoituu sosiaalialan kansainvälisellä korkeakoulutuskentällä. Sosiaalialan ja eritoten sosionomin (AMK) ammatillista osaamista ja työtehtäviä kuvaamalla maalaan kokonaiskuvaa maastosta, johon ulkomailla koulutuksen suorittaneen ja sosiaalihuollon laillistetuksi ammattihenkilöksi sosionomi hakevan koulutusta ja ammattipätevyyttä tulee peilata.

3.1 Sosiaali- ja terveysalan yhteiset osaamisalueet

Laissa sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) ja laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994) säädetään, että sosiaali- ja terveysalalla työskentelevillä tulee olla ammattitoiminnan edellyttämä koulutus ja perehtyneisyys sekä valmiudet ja mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen. Ammattialojen yhteisiä osaamisalueita ovat muun muassa etiikan huomioon ottaminen päätöksissä ja toiminnassa, asiakkaan oikeuksien toteutumisen varmistaminen, vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot sekä asiakkaan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (ks. Kangasniemi ym. 2018, 13–14).

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamistarpeita on jäsenetty tulevaisuusorientoituneesti useissa viime vuosina tehdyissä tutkimuksissa, joista muutamien tuloksia kuvaan seuraavaksi. Pääministeri Juha Sipilän hallitus (2015–2019) valmisti laajaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Sote-uudistuksen valmistelu, Sipilän hallituksen toimesta, päättyi kuitenkin maaliskuussa 2019. (Valtioneuvosto. Mikä on sote-uudistus). Osana sote-uudistuksen valmistelua ehdittiin kartoittamaan sosiaali- ja terveysalan ammatillisia osaamistarpeita. Kartoituksen tulokset osoittivat, että ammattialakohtainen substanssiosaaminen, esimerkiksi sosiaalialan tai terveysalan osaaminen muodostaa tulevaisuudessakin osaamisen ytimen. Tämän ohella on kaikkien sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien ammatilliseen osaamiseen kuuluvia alueita. Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien yhteisiä osaamisalueita ovat asiakastyöosaaminen, palvelujen ja työn kehittämisaosaaminen sekä työntekijyyden ja yhteistoiminnan muutososaaminen. (Kangasniemi ym. 2018, 70.)

1. Asiakastyöosaaminen

- Asiakaslähtöisyys, etiikan tuntemus, lainsäädännön tuntemus, palvelujärjestelmäosaaminen, neuvonta- ja ohjausosaaminen

2. Palveluiden ja työn kehittämisosaaminen

- Tutkimus- ja kehittämisosaaminen, kustannus-, laatu- ja vaikuttavuustietoisuus, viestintäosaaminen, digitalisaatio ja robotiikka, kestävän kehityksen mukainen ympäristöosaaminen

3. Työntekijyyden ja yhteistoiminnan muutososaaminen

- Työntekijyysoosaaminen, monialainen yhteistoiminta. (Kangasniemi ym. 2018, 70.)

Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamisen tavoitteeksi asetettu avun ja tuen oikea-aikaisuuden ja integraation lisääminen, asiakkaan tarvitessa useita eri palveluja (ks. esim. Valtiontalouden tarkastusvirasto 2017), edellyttää muutosta sekä palveluissa että työkuultuurissa, -tavoissa ja -käytännöissä. Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien tulee kyetä asiakkaan tarvitsemien palveluiden yhteensovittamiseen ja toiminnan kustannusvaikutusten jäsentämiseen. Ammatillinen osaaminen, joka mahdollistaa muutoksen etenemisen sosiaali- ja terveysalalla, on kiteytetty seitsemän kohtaa sisältäväksi kokonaisuudeksi. Kokonaisuuden osa-alueiden tulee vahvistua sekä sosiaali- että terveysalan ammattilaisten osaamisessa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 15, 18–19, 25–27; ks. Kangasniemi ym. 2018, 70.)

1. Asiakaslähtöisyys- ja ohjaus- ja neuvontaosaaminen

2. Palvelujärjestelmäosaaminen

3. Digitalisaatio- ja teknologiaosaaminen

4. Moniammatillisuus- ja tiimityöosaaminen

5. Kestävän kehityksen mukainen ympäristöosaaminen

6. Tutkimus- ja kehittämisosaaminen, näyttöön perustuva toiminta ja kustannusvaikuttavuusosaaminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 18.)

Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevillä tulee olla valmius ja osaaminen asiakkaan kohtaamiseen ottaen huomioon hänen elämäntilanteensa ja yksilölliset palvelutarpeensa. Asiakastyön osaamisessa korostuvat asiakaslähtöinen työorientaatio, työn eettisen perustan sisäistäminen, lainsäädännön ja palvelujärjestelmän tunteminen sekä neuvonta- ja ohjaustaidot. Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevillä tulee olla valmiudet tehdä monialaista ja -amatillista yhteistyötä ja toimia eri työkenttien yhdyspinnoilla. Monialaisen- ja ammatillisen työn tulee perustua toimijoiden ja-

kamaan ymmärrykseen asiakkaan palvelutarpeista. Palvelujen yhteensovittamisen lähtökohdana tulee olla asiakkaan avun ja tuen tarpeet. Sosiaali- ja terveystieteillä työskentelevillä tulee olla myös osaaminen digitaalisten palvelujen käyttöön. Heillä tulee olla joustavuutta muutoksiin. Heillä tulee olla tahtotila kehittyä työssään ja osaaminen toimia työyhteisön kehittymisen hyväksi. Heidän tulee pystyä kehittämään niin osaamistaan kuin palveluja ja työkäytäntöjä. (Esim. Hietapaikka ym. 2018; Jolonki, Tynkkynen & Sinervo 2017; Kangasniemi ym. 2018, 16, 70; Lehtoaro, Juujärvi & Sinervo 2019; ks. Opetushallitus 2018, 27–38; 2019; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018; 2019, 18–19, 25–27.)

3.2 Sosiaalialan ammatillisen osaamisen painopisteet

Laissa määritellään sosiaalihuollon keskeiset tavoitteet ja työn lähtökohdat. Sosiaalihuollon tulee lisätä kansalaisten hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta, edistää heidän osallisuuttaan ja vähentää eriarvoisuutta. Sosiaalihuollossa on toimittava asiakaskeskeisesti. Asiakkailta on oikeus hyvään kohteluun ja palveluun. Ratkaisujen ja päätösten tekemisessä on otettava huomioon asiakkaan etu. Asiakkaita on kohdeltava myös yhdenvertaisesti. (L1301/2014, 1§, 4–5§.) Laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista painotetaan asiakaslähtöisyyttä, asiakassuhteen luottamuksellisuutta ja asiakkaan oikeutta hyvään kohteluun ja palveluun (L 812/2000, 1§). Laissa sosiaalihuollon ammattihenkilöistä painotus on, että alalla työskentelevien tulee edistää asiakasturvallisuutta ja asiakkaan oikeutta hyvään kohteluun sekä laadukkaaseen sosiaalihuoltoon (L 817/2015, 1§).

Sosiaalialan ammatteja yhdistää samat keskeiset osatekijät riippumatta siitä, millä asiakastyön kentällä ammattilainen työskentelee, esimerkiksi lapsiperheiden tai ikäihmisten parissa. Ammatillisen toiminnan keskeisiä ulottuvuuksia ovat työn yhteiskunnallinen tehtävä, ammatin arvot ja eettiset lähtökohdat sekä asiakastyötä suuntaavat lähestymistavat sekä menetelmät. (Ks. Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2017, 27–32, 173–198.)

Sosiaalialalla työskentelevien on osallistuttava yhteiskunnalliseen keskusteluun kertoen kansalaisten palvelutarpeista ja mahdollisuuksista vastata ammatillisella työssä palvelutarpeisiin. Alalle ominaiset arvot, kuten sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja etiikka ovat sosiaalialan ammatillisen toiminnan peruskivet, mutta lainsäädäntö ja palvelujärjestelmä raamittavat työtä. Ne antavat myös mahdollisuuksia työn tekemiseen. Työntekijän ja asiakkaan vuorovaikutus- ja yhteistyösuhde on työn olennainen lähtökohhta. Haastavien elämäntilanteiden muutokset vaativat aikaa. Muutoksiin ei päästä yksittäisillä toimenpiteillä. Muutostyötä so-

siaalialan asiakkaiden kanssa kuvaa prosessimaisuus. Sosiaalialan ammatteja ja ammatillista toimintaa asiakkaiden parissa suuntaavat keskeiset osatekijät elävät ja ne uudistuvat yhteiskunnallisten tilanteiden ja kansalaisten tarpeiden muuttuessa. (Ks. Kananaja, Lähtinen & Marjamäki 2017, 27–32, 173–198.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja opetushallituksen vuosille 2017–2020 perustama Osaamisen ennakointifoorumi (OEF) on hahmottanut ammatillisen osaamisen kehittämistarpeita vuoteen 2035 asti. Sosiaalialan ammatillisen osaamisen kehittämistarpeisiin vaikuttavat lähivuosina muun muassa tarve vahvistaa asiakasymmärrystä, digitalisaation eteneminen sekä palvelumuotoilun käyttäminen työmuotojen ja -tapojen kehittämisessä. (Ks. Opetushallitus 2018, 28–29; 2019; myös Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 73–74.)

Ennakointitiedon mukaan asiakaslähtöisesti räätälöityjen ja yksilöllisten palvelujen merkitys vahvistuu sosiaalialalla. Digitalisaation eteneminen, älykkäiden ohjelmien ja laitteiden yleistymisen ja robotiikka muuttavat työtapoja. Sosiaalialalla tulee vahvistaa ammatillista osaamista virtuaalisten palveluiden tuottamisessa. Yhteistyö- ja vuorovaikutussuhteen rakentaminen asiakkaan kanssa digitaalisissa toimintaympäristöissä edellyttää ammatillisen osaamisen uudistamista. Osaamista tulee lisätä myös tiedon tuottamisessa ja jakamisessa digitaalisissa ympäristöissä. Lisäksi sosiaalialalla työskentelevien on verkostoiduttava monipuolisemmin tehdessään palvelujen ja työn kehittämistä. (Ks. Opetushallitus 2018, 28–29; 2019; myös Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 73–74.)

Tulevaisuudessa vahvistuvia sosiaalialan ammatillisia osaamisalueita on jäsennetty myös työalakohtaisesti, esimerkiksi lasten, nuorten ja perheiden parissa tehtävän työn näkökulmasta. Neljän selvityshenkilön laatimassa raportissa analysoidaan lapsi- ja perhepalveluiden ja niiden toimintakulttuurin uudistamista. Selvityshenkilöistä on olennaista kehittää lapsi- ja perhepalveluiden yhdyspinnoilla tapahtuvaa työskentelyä. Yhdyspinnoilla he viittaavat palveluiden yhteensovittamiseen. Esimerkiksi nuorten selviytymistä tukisi selvityshenkilöiden mukaan siltojen vankistaminen perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen välillä sekä niiden tarjoamien hyvinvointipalvelujen, kuten opiskelijahuollon kehittäminen. (Heinonen, Ikonen, Kaivosoja & Reina 2018, 31, 37, 79, 85–87.)

Myös lastensuojelutyöstä on tehty selvityshenkilön raportti. Selvityshenkilö pitää tärkeänä, että lastensuojelussa toimivat ovat sisäistäneet lapsi- ja perhelähtöisen työn sekä monialaisen ja -amatillisen tiimityön edellyttämän osaamisen. Monialaisen ja -amatillisen tiimityön osaaminen korostuu, kun työskennellään lasten, nuorten ja perheiden kanssa tilanteissa, jolloin haastavien elämäntilanteiden pitkittymisen vuoksi ongelmat ovat kasautuneet. (Ks. Kananaja & Ruuskanen 2019, 35, 48, 31.)

Lasten, nuorten ja perheiden parissa tehtävän työn lisäksi sosiaalialan osaamistarpeita on kartoitettu aikuisten parissa tehtävässä työssä. Aikuisten parissa tehtävässä työssä ammattikorkeakoulutettujen ammatillisen osaamisen ytimen muodostavat kohtaamis- ja vuorovaikutusosaaminen. Työ edellyttää myös vankkaa lainsäädäntöosaamista. Aikuisten parissa tehtävän työn näkökulmasta ammattikorkeakoulutettujen ammatillisessa osaamisessa tulee vahvistua näyttöön perustuvien asiakastyön menetelmien, digitaalisten työtapojen, työn dokumentoinnin, tiedon tuottamisen sekä palvelumuotoilun osaamisen. (Nikander, Juntunen, Holmberg & Thuesen-Tuominen 2017, 38.)

Vanhusten parissa tehtävässä työssä on havaittu, että sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen ammatillisen osaamisen on vahvistuttava niin asiakkaiden neuvonnan ja ohjauksen, heidän osallisuutensa lujittamisen ja itsehoitoon vastuuttamisen kuin syrjäytymisprosessien ehkäisemisen näkökulmasta. Lisäksi sosiaalialan ammattikorkeakoulutetut tarvitsevat vanhustyössä vankkaa digitaalisten palveluiden tuottamisen ja verkkoviestinnän toteuttamisen osaamista. Heidän tulee kyetä vapaaehtoistyön koordinointiin. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen osaamisen tulee olla vankkaa myös palveluiden laadun, tehokkuuden ja vaikuttavuuden arvioinnissa. (Taipale-Lehto & Bergman 2013, 31.)

Asiakaslähtöisyys-, digi- sekä monialainen ja -ammatillinen verkosto-osaaminen ovat painotuksia, jotka sisältyvät sosiaalialan eri työkenttien tulevaisuuden osaamistarpeisiin. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön näkökulmasta on luotu vuoteen 2030 yltävä tiekartta. Tiekartan johtopäätöksiä voi tarkastella myös yleisemmin sosiaalialan työn kehittämishaasteina. Sosiaalialan palvelut on tuotettava asiakaslähtöisesti ja asiakkaan elämäntilanne huomioon ottaen. Yhteistyötä on kehitettävä kumppanuusperusteisesti sosiaalialan ja esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen, terveydenhuollon ja työvoimahallinnon kanssa. Sosiaalialan työtä on kehitettävä sektorirajat ylittäväksi ja ilmiölähtöiseksi työksi. Ilmiölähtöisyydellä tavoitellaan kansalaisten kohtaamien sosiaalisten ongelmien juurisyiden selvittämistä, jolla on merkitystä sosiaalisten ongelmien varhaisessa tunnistamisessa ja niiden ratkaisemisessa. Sosiaalialan asiakkaiden osallisuutta on vahvistettava alan palveluiden ja työkäytäntöjen ja -menetelmien kehittämisessä. Sosiaalialalla on käytettävä vaikuttavaksi osoitettuja työmenetelmiä ja tämän lisäksi seurattava niiden vaikutuksia ja vaikuttavuutta. (Ks. Karjalainen, Metteri & Strömberg-Jakka 2019, 9–11, 31–82.)

Vuoteen 2030 yltävän tiekartan mukaan sosiaalialan ammatillista osaamista on kehitettävänä laajoina kokonaisuuksina. Näitä kokonaisuuksia ovat 1) varhainen tuki ja hyvinvoinnin edistäminen sosiaalisina investointeina, 2) tehostettu asiakaskohtainen sosiaalityö, 3) yhteisösosiaalityö ja 4) rakenteellinen sosiaalityö.

Tiekartan mukaan ammatillisen osaamisen jäsentäminen ja rakentaminen laajoina kokonaisuuksina mahdollistaa myös sosiaalialan ammattilaisten toimijuuden kehittämisen ja vahvistamisen kumppanuuksiin perustuvissa yhteistyöverkostoissa. (Ks. Karjalainen, Metteri & Strömberg-Jakka 2019, 9–11, 31–36.)

3.3 Sosionomi (AMK) -tutkinnon osaamisalueet

Osaaminen muodostuu tietojen, taitojen ja asenteiden laajoista kokonaisuuksista (Mulder 2014). Euroopassa on pyritty harmonisoimaan korkeakoulututkintojen laajuutta ja niiden osaamistavoitteita (ks. Euroopan Unioni. Eurooppalainen tutkintojen viitekehys). Kansallisesti tutkintojen ja muiden osaamisperusteisten kokonaisuuksien viitekehuksesta on säädetty laissa ja asetuksessa. Laissa ja asetuksessa osaaminen määrittyy kyvyksi soveltaa tietoja ja taitoja ammatillisissa konteksteissa sekä ammatillisen ja persoonallisen kehityksen yhteydessä (A 120/2017; L 93/2017).

Tutkintojen ja muiden osaamisperusteisten kokonaisuuksien viitekehysten mukaan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneen, esimerkiksi sosionomin (AMK), tulee hallita laaja-alaiset ja edistyneet oman alansa tiedot ja taidot, mikä ilmenee kykyä ratkaista ennakoimattomia ja monimutkaisia ongelmia. Hänen tulee kyetä johtamaan monimutkaisia ammatillisia toimia ja hankkeita. Lisäksi hänen on kyettävä vastaamaan yksittäisen henkilön ja ryhmien kehityksestä. (A 120/2017, 2§.) (Liite 1.)

Myös asetuksessa ammattikorkeakouluista (A 1129/2014) kuvataan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden opintoja ja niiden tavoitteena olevaa osaamista. Asetuksen mukaan ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin kuuluu perus- ja ammattiopintoja, ammattitaitoa edistävää harjoittelua, opinnäytetyö ja vapaasti valittavia opintoja. Opintojen tavoitteena on, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella on teoreettiset perusteet ja laaja-alaiset käytännölliset perustiedot ja -taidot ammattialansa tehtäviin. Hänellä on osaaminen seurata ja edistää ammattialansa kehittymistä ja toimia asiantuntijatehtävissä. Hänellä on riittävä kieli- ja viestintätaito sekä kyky tehdä kansainvälistä yhteistyötä. Lisäksi hänellä on valmiudet ammatilliseen kehittymiseen ja elinikäiseen oppimiseen. (A 1129/2014, 2§, 4§; L 932/2014, 11§.)

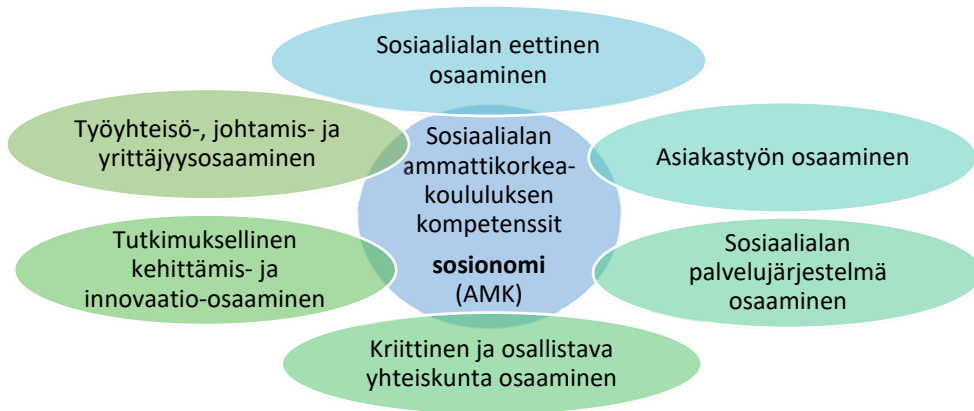
Sosiaalialan ammattikorkeakoulutus käynnistyi Suomessa 1990-luvun alussa. Vuonna 1992 kuusi oppilaitosta aloitti sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen kouluttamisen. Ensimmäiset sosiaalialan ammattikorkeakoulutetut valmistuivat

vuonna 1995, mutta sosionomi (AMK) -tutkintonimike otettiin käyttöön vasta vuonna 1999. (Esim. Helminen 2014.)

Sosionomi (AMK) -tutkinnon tietoperusta rakentuu yhteiskunta- ja käyttäytymistieteistä. Sosionomitutkinnon suorittaneella on laaja-alainen ammatillinen osaaminen sosiaalialalle. Laaja-alaisen ammatillisen osaamisen lisäksi hänellä on syvällistä erikoisosaamista, joko linkittyä ihmisen elämänkaaren eri vaiheisiin, sosiaalialan asiakasryhmiin sekä alan työkäytäntöihin ja -menetelmiin. Työkäytännöt ja -menetelmät mahdollistavat sosionomin työssään kohtaamien ihmisten sosiaalisen hyvinvoinnin ja elämänhallinnan edistämisen sekä osallisuuden vahvistamisen ryhmien, yhteisöjen ja yhteiskunnan jäsenenä. (Arene 2017, 5–9; ks. myös Opinpolku. Sosiaaliala ammattikorkeakoulussa.)

Sosionomi (AMK) -tutkintoon johtavaa koulusta toteuttavat ammattikorkeakoulut ovat laatineet kolme kertaa yhteisen kuvauksen koulutuksen ja tutkinnon osaamisalueista. (Helminen 2014, 10–19). Vuonna 2001 laadittu ja ammattikorkeakoulujen yhdessä hyväksymä kuvaus on nimeltään Sosionomin (AMK) ydinosaaminen (Borgman, DalMaso, Hakonen, Honkakoski & Lyhty 2001). Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry laati suosituksen ammattikorkeakouluissa suoritettavien tutkintojen kansallisesta viitekehystä (NQF) ja kompetensseista vuonna 2010. Kompetensseja kuvataan viidellä osaamisalueella: oppimisen taidot, eettinen osaaminen, työyhteisöosaaminen, innovaatio-osaaminen ja kansainvälinen osaaminen. (Arene 2010.) Nämä osaamisalueet huomioon ottaen sosionomitutkinnon kompetenssikuvaukset uudistettiin. Vuoden 2010 esitys on otsikoltaan Sosionomi (AMK) tutkinnon kompetenssit (Rouhiainen-Valo, Rantanen, Hovi-Pula & Tietäväinen 2010, 16–22). Kolmas ja samalla viimeisin yhteenvedo sosionomitutkinnon osaamisalueista on nimeltään Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit (Sosiaalialan AMK-verkosto 2016) (liitteet 2 ja 3).

Sosionomi (AMK) -tutkinnon kompetensseista muodostuu kuuden osaamisalueen kokonaisuus. Kompetenssit ovat 1) sosiaalieettinen osaaminen, 2) asiakastyön osaaminen, 3) sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, 4) kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, 5) tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä 6) työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen (kuvio 1). Kompetenssit muodostavat kokonaisuuden, jonka osat linkittyvät toisiinsa, täydentäen toisiaan. (Arene 2017, 10; Sosiaalialan AMK-verkosto 2016; ks. Karjalainen, Metteri & Strömberg-Jakka 2019, 32; Kempainen ym. 2018, 189.) (Liitteet 2 ja 3.)

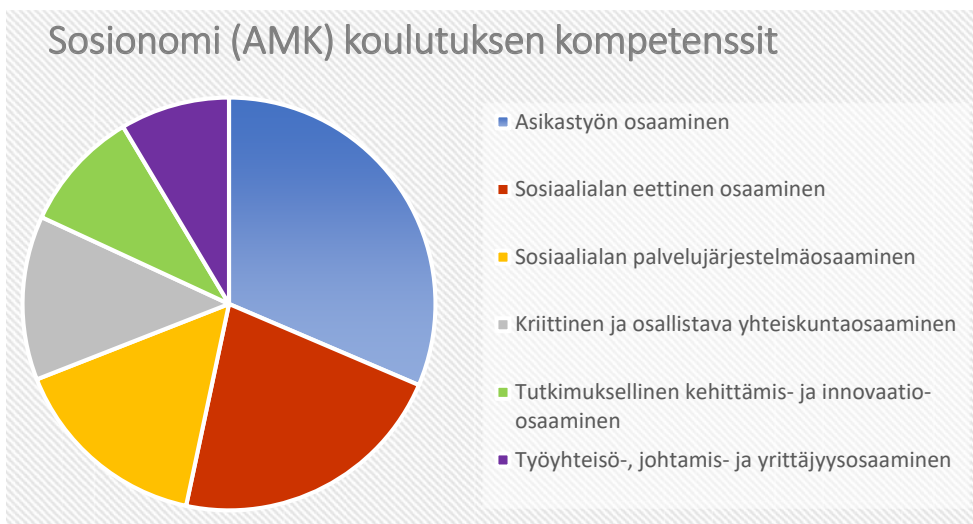

KUVIO 1. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen, sosionomi (AMK) kompetenssit (Sosiaalialan AMK-verkosto 2016)

Sosiaalieettisen osaamisen ytimessä ovat sosiaalialan työn lähtökohdat, kuten ihmisarvon kunnioitus ja ihmisoikeuksien puolustamisen sekä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Asiakastyön osaamisen ytimä ovat vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen luominen asiakkaan kanssa ja työprosessin suunnittelu, toteuttaminen ja arvioiminen siten, että työskentelyssä otetaan huomioon ja vahvistetaan asiakkaan osallisuutta ja voimavaroja. Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen merkitsee työskentelyä raamittavien lakien ja säädösten sekä sosiaali- ja terveys- ja näiden ohella esimerkiksi kasvatus- ja koulutuspalvelujen tuntemista. Kriittiseen ja osallistavaan yhteiskuntaosaamiseen sisältyvät valmiudet tutkia kansalaisten sosiaalista hyvinvointia uhkaavia sekä epä tasa-arvoa ja huono-osaisuutta aiheuttavia rakenteita ja prosesseja. Kriittiseen ja osallistavaan yhteiskuntaosaamiseen kuuluu myös valmius raportoida epäkohdista muun muassa päättäjille. Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen ilmenee kyvyssä suunnitella, toteuttaa ja arvioida tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-toimintaa, kuten projekteja. Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen linkittyy edellytyksiin toimia työyhteisön jäsenenä ja työyhteisön lähijohtajana sekä edellytyksiin harjoittaa sosiaalialan yritystoimintaa. (Arene 2017, 10–12; Näkki 2016, 67–76; Sosiaalialan AMK-verkosto 2016; ks. myös Viinamäki & Saari 2018.) (Liitteet 2 ja 3.)

Sosionomi (AMK) -koulutuksessa oppijan opinnot kohdistuvat eritoten asiakastyön osaamisen kartuttamiseen. Koulutuksen 210 opintopisteen laajuisten opintojen osaamistavoitteista- ja sisällöistä noin kaksi kuudesosaa (70 opintopistettä) yhdistyy asiakastyön osaamisalueeseen. Asiakastyön osaamista vahvistaa tähän

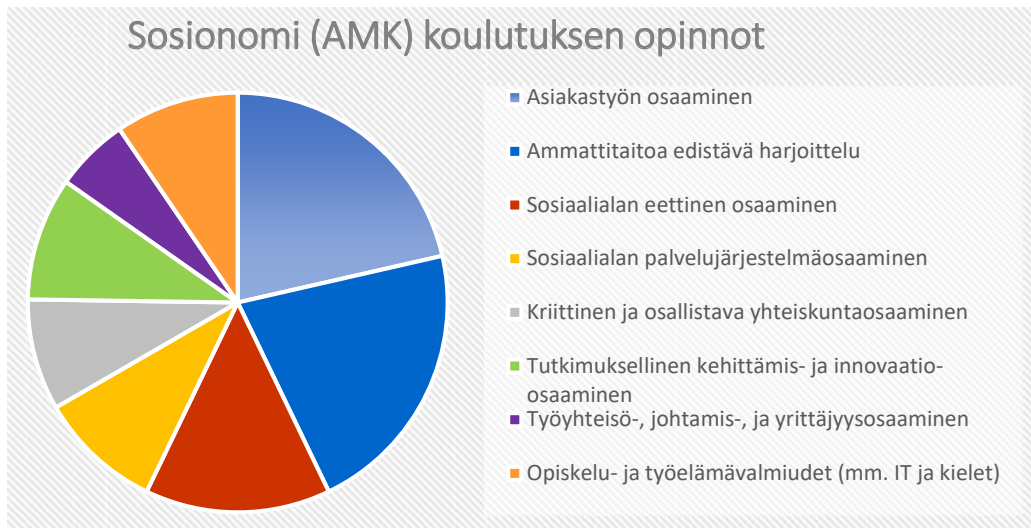
linkittyvä sosiaalieettinen osaaminen. Sosiaalieettisen osaamisen osaamistavoitteiden ja -sisältöjen osuus on runsas kuudesosa (yli 35 opintopistettä) tutkinnon opintopistemäärästä. Sosiaali-alan palvelujärjestelmäosaamisen osaamistavoitteita ja -sisältöjä on noin kuudesosa tutkinnon kokonaisopintopistemäärästä. Kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen, tutkimuksellisen kehittämis- ja innovaatio-osaamisen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaamisen osaamistavoitteita ja -sisältöjä on vähemmän kuin kuudesosa tutkinnon opintopistemäärästä. Tässä tekstikappaleessa ja kuviossa kaksi esitetyt sosionomikoulutuksen osaamisalueiden laajuudet ja niiden väliset suhteet ovat suuntaa antavia, koska ne perustuvat vuonna 2014 tehtyyn kartoitukseen. Kartoituksen jälkeen ammattikorkeakoulut ovat uudistaneet sosionomitutkinnon opetussuunnitelmansa. (Ks. Helminen, Mäntyneva & Rinne 2014, 3.)

KUVIO 2. Sosionomi (AMK) koulutuksessa kompetenssien suuntaa antavat laajuudet (ks. Helminen, Mäntyneva & Rinne 2014, 3)

Kuviossa kolme esitetään sosionomi (AMK) -koulutuksen opinnot siten, että ammattitaitoa edistävälle harjoittelulle ja opiskelu- ja työelämävalmiuksien opinnoille, kuten tietotekniikan ja kielten opinnoille on piirretty omat sektorit. Edellä kuviossa kaksi harjoittelun ja opiskelu- ja työelämävalmiuksien osuudet sisältyvät eri kompetenssialueisiin. Lukijan tulee suhtautua kuvioon kolme kriittisesti, sillä se on kuvion kaksi tavoin suuntaa antava. Sosionomikoulutuksessa harjoittelun laajuus on noin 45 opintopistettä, ja opiskelu- ja työelämävalmiuksia rakentavien opintojen laajuus on noin 20 opintopistettä. Ammattitaitoa edistävä harjoittelu laajentaa ja syventää eritoten asiakastyön osaamista. Opiskelu- ja työelämävalmiu-

det edistävät ammattikorkeakouluopintojen suorittamasta ja luovat edellytyksiä muun muassa työn dokumentointiin ja kansainvälistyvässä työelämässä toimiseen. (Ks. Helminen, Mäntyneva & Rinne 2014.)

KUVIO 3. Sosionomi (AMK) koulutuksen sisältöjen suuntaa antavat laajuudet (ks. Helminen, Mäntyneva & Rinne 2014)

Sosionomien (AMK) eettinen osaaminen, asiakastyöosaaminen ja palvelujärjestelmäosaaminen on vahvaa. Eettinen osaaminen on ammatillisen osaamisen ytimessä. Se antaa lähtökohdat asiakastyöhön. Sosionomien asiakastyöosaamista kuvaavat muun muassa kyky kohdata asiakas ja luoda luottamuksellinen suhde asiakkaan kanssa, vuorovaikutustaidot, valmiudet arvioida asiakkaan elämäntilannetta kokonaisvaltaisesti, asiakkaan osallisuuden huomioon ottaminen työskentelyssä ja asiakkaan elämänhallinnan edistäminen. Myös sosionomien moniammatillisen työskentelyn osaaminen on vankkaa. He tuntevat sosiaalipalvelujärjestelmän hyvin, mutta osaamista voisi lujittaa juridisen säädöspohjan, sosiaaliturvaetuuksien, terveys- sekä yksityisen ja kolmannen sektorin palveluiden mutta myös sosiaalisen raportoinnin käytäntöjen tuntemisen näkökulmista. (ks. Kempainen ym. 2018, 194–199; Valtari & Vartiainen 2015, 9–10.)

3.4 Sosionomit (AMK) sosiaalialan työkentillä

Sosionomit (AMK) työskentelevät niin lasten, nuorten ja perheiden, työikäisten aikuisten kuin seniorien ja vanhusten parissa. He tekevät työtä muun muassa asunnottomien ja kodittomien, mielenterveyden ja päihteiden käytön haasteita kohdanneiden, lakia rikkoneiden ja vankilasta vapautuvien sekä vammautuneiden ja vammaisten kanssa. Sosionomit työskentelevät myös erilaisissa maahanmuuttajatyön ja monikulttuurissa toimintaympäristöissä. (Arene 2017, 8–9; ks. Opinpolku. Sosiaaliala ammattikorkeakoulussa.)

Vuonna 2018 kuntien palveluksessa olleista sosionomeista, geronomeista ja kuntoutuksen ohjaajista työskenteli lastensuojelussa 27 prosenttia, vammaispalveluissa 15 prosenttia, työikäisten palveluissa ja aikuissosiaalitoiminnassa 14 prosenttia ja 44 prosenttia muissa sosiaalihuollon tehtävissä, kuten lapsiperheiden palveluissa, oppilashuollossa ja vanhushuollossa (Jaakkola 2019, 37). Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet työskentelevät laajasti sosiaalialan eri työkentillä.

Leena Viinamäen ja Anneli Pohjolan (2016) mukaan sosionomien (AMK ja YAMK) työelämään sijoittumiseen vaikuttavat sosiaalihuollon ammattihenkilöissä aidoiksi perustuvat valtakunnalliset suositukset ja henkilöstön rekrytointiin liittyvät työmarkkinakäytännöt sekä alueelliset ja paikalliset työllisyystilanteet ja työssäkäyntimahdollisuudet (Viinamäki & Pohjola 2016, 6; ks. Siekkinen, Takkunen & Ylevä 2019, 41–43). Esimerkiksi syyskuussa 2019 sosiaalialan ohjaajan ja neuvojan tehtäviin rekrytoitavissa olevista osaajista oli pulaa Uudenmaan ja Varsinais-Suomen sekä Kaakkois-Suomen alueille. Muualla Suomessa sosiaalialan ohjaajien tai neuvojien tehtäviin oli rekrytoitavissa osaajia. (Ammattibarometri. Sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat ym.).

Vuonna 2005 käyttöön otetun sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia määrittäneen lain seurauksena yleistyi sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen tehtävänimikkeenä sosiaaliohjaaja (L 272/2005, 6§). Tämän lain korvasi vuonna 2016 voimaan tullut laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Lain nojalla Valvira myöntää hakemuksesta sosionomi (AMK) -tutkinnon suorittaneille oikeuden harjoittaa sosionomin ammattia (ks. L 817/2015, 8§) (liite 6). Sosionomi on kuitenkin säilynyt tutkinnon nimenä, mutta ammatti- tai tehtävänimikkeenä se ei ole tyypillinen. Tavallista on, että sosionomitutkinnon suorittaneiden tehtävänimike päättyy ohjaaja-sanaan, esimerkiksi sosiaaliohjaaja tai lastensuojelun ohjaaja (Landgrén & Pesonen 201, 19; Linnavirta 2017, 64; Siekkinen, Takkunen & Ylevä 2019, 76; Viinamäki & Pohjola 2016, 6; myös Viinamäki,

Juujärvi, Kinos & Rosengran 2018). Tosin tehtävänimikkeen lisäksi sosiaaliohjaus on nyt sosiaalialan työmuoto (L1301/2014, 16§; STM 2017, 55) (liite 4).

Sosiaalihuollon laillistettujen ammattihenkilöiden, kuten sosionomien, tehtävistä asiakastyössä on laadittu malli. Mallissa kuvataan sosionomin keskeiset tehtävät asiakasprosessissa, joka voi toteutua työntekijän toimesta tai työparin tai työtiimin osallistuessa työskentelyyn. Mallin ytimessä on asiakaslähtöisyyden toteutuminen. Työtehtävät jäsentyvät asiakasprosessin vaiheiden perusteella, jotka ovat 1) asian vireille tulo, 2) palvelutarpeen arviointi, 3) asiakkuuden suunnittelu, 4) palvelun järjestäminen, 5) palvelun toteutus, 6) palvelujen arviointi ja 7) rakenteellinen työ. Rakenteellisella työllä viitataan muun muassa asiakkaiden osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen, tiedon tuottamiseen sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi. (Talentia 2017, 2, 6–12; Yliruokanen 2019, 28–29; ks. Sarvimäki & Siltaniemi 2007.) (Liite 5.)

Leena Viinamäki ja Erkki Saari (2018) toteavat, että sosiaalialan työn erityispiirre on se, että alalla työskentelevien tulee pyrkiä tekemään työnsä tarpeettomaksi. Sosiaalialalla työskentelevä voi katsoa onnistuneensa työssään, kun asiakas ei enää tarvitse sosiaaliturvaa tai -palveluja. Hän pärjää ja selviää elämässään ilman sosiaalialalla työskentelevien apua ja tukea. (Viinamäki & Saari 2018.) Sosiaalialalla työskentelevien asema poikkeaa useiden muiden alojen ammattilaisten asemasta. Sosiaalialalla työskentelevän tavoite on tehdä itsensä asiakkaalleen tarpeettomaksi, kun taas esimerkiksi palvelualoilla, vaikkapa ravintolapalveluissa, työntekijän tavoitteen on tehdä itsensä asiakkaalleen tarpeelliseksi ja vakiinnuttaa tämä tarpeeseen perustuva palvelujen käyttö.

3.5 Kansainvälisesti ainutkertainen sosionomikoulutus

Piirun verran kärjistäen voi todeta, että Suomen ammattikorkeakouluista valmistuu sosiaalialan ja yliopistoista sosiaalityön ammattilaisia. Ratkaisu on sängen kansallinen. Suomen ammattikorkeakouluissa on siis sosiaalialan koulutusta: ammattikorkeakouluissa voidaan suorittaa sosionomi (AMK ja YAMK) tutkinto, ja valmistuneet voidaan laillistaa sosionomin ammattiin (L 817/2015, 8§). Suomen yliopistoissa on sosiaalityön koulutusta: yliopistoissa voidaan saada sosiaalityöntekijän kelpoisuus (ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä), ja valmistuneet voidaan laillistaa sosiaalityöntekijän ammattiin (L 817/2015, 7§). Tämän luvun otsikon mukaisesti kansainvälisessä koulutuskentäs-

sä sosionomikoulutus on ainutkertainen, koska Suomen rajojen ulkopuolelta ei löydy vastaavaa koulutusta (ks. Pohjola 2019, 22, 25–26). Annan vielä esimerkin läntisestä naapuristamme Ruotsista, jossa koulutusohjelma ”socionomprogrammet” johtaa tutkintoon ”socionomexamen”, joka kelpoistaa sosiaalityöntekijäksi (esim. Stockholms universitet. Socionomprogrammet, 210 hp).

Anneli Pohjola (2019) toteaa sosiaalihuollon ammattihenkilölakia koskevassa selvityshenkilöraportissaan, että kansainvälinen sosiaalialan ammattien ja tehtävien tarkastelu on haastavaa. Sekä sosiaalialan ammattilaisten koulutusrakenne että sosiaalihuollon järjestelmät ovat hyvin erilaisia eri maissa. Euroopassa on maita, joissa sosiaalialan ammattilaisten koulutus perustuu vain sosiaalityöntekijöiden kouluttamiseen. Tällöin sosiaalityöntekijän laajuudeltaan ja tasoltaan erilaisen koulutuksen suorittaneilla henkilöillä on erilaiset tehtävät (BA, bachelor (kandidaatti)- ja MA, master (maisteri) -tutkinnot). Euroopassa sosiaalialan ammattilaisten koulutus voi perustua sosiaalityön ohella esimerkiksi sosiaalipedagogiseen orientaatioon. (Pohjola 2019, 21–22, 25, 67; ks. Hussein 2011.)

Kansainvälisten vertailukohteiden puute on haaste tilanteessa, jolloin eri maissa suoritettuja koulutuksia pyritään vertaamaan Suomessa suoritettuun sosionomikoulutukseen. Tosin sosionomikoulutuksen ja muissa maissa suoritettujen sosiaalityön koulutusten välillä on yhtäläisyyksiä, mikä helpottaa vertailun tekemistä. Euroopan talousalueen kattavassa kartoituksessa kuvataan sosiaalityön koulutusten tilaa ja ammatin sääntelyä eri maissa. Sosiaalityön kuvauksissa on mainintoja asiakasryhmistä ja työtehtävissä, jotka löytyvät myös sosionomikoulutuksen kuvauksista, sisältäen myös asiakkaiden ohjauksen tehtävät, joita on pidetty tunnusomaisina sosionomikoulutuksen suorittaneille. (Ks. Hussein 2011.) Sosiaalityön koulutusten rakentumista on tutkittu myös Pohjoismaisessa vertailussa. Tutkimuksessa Suomen katsotaan yhdessä Islannin ja Ruotsin kanssa toteuttavan sosiaalityön koulutuksessa vahvemmin tutkimukseen perustuva koulutusmallia (The Integrated Research Model), jolle rinnakkainen malli on lujemmin käytäntöön sidottu koulutus (The Specialized Field Model). (Juliusdottir & Petersson 2004.)

Sosiaalityön koulutuskentältä löytyy lukematon määrä kuvauksia ja selvityksiä, joissa on listauksia sosiaalityön osaamisalueista. Kuvauksissa toistuvat samat elementit. Esimerkiksi sosiaalityön koulutusten neuvottelukunta (CSWE, Council of Social Work Education) on laatinut yhdeksän osaamisalueen kuvauksen, jota voidaan käyttää sosiaalityön koulutusten kehittämisessä. Osaamisalueet sisältävät sekä ammattialan arvoihin ja etiikkaan, tietoihin ja taitoihin että työasenteeseen liittyvät ulottuvuudet. Keskeisiä osaamisalueita ovat eettinen ja ammatillinen toi-

minta; ihmisoikeuksien sekä sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristöön liittyvien oikeuksien edistäminen; ihmisten moninaisuuden ja erojen huomioon ottaminen ja hyväksyminen; työskentely ja sen arviointi yksilöiden, perheiden, ryhmien, yhteisöjen ja organisaatioiden kanssa toimittaessa; käytäntölähtöiseen tutkimukseen ja tutkimuslähtöiseen käytännön toimintaan sitoutuminen; sekä vaikuttamistyö. (Ks. CSWE 2015, 7–9.)

Tutkimuksessa, jossa analysoitiin 50 yhdysvaltaisen oppilaitoksen sosiaalityön koulutuksen kuvauksia, käytettiin CSWE:n esitystä sosiaalityön koulutuksen osaamisalueista. Tutkimuksen mukaan koulutusten kuvauksissa luonnehdittiin tavallisesti ammatillisuuden piirteitä ja sosiaalityön perusteita, ihmisten moninaisuuden liittyviä kysymyksiä ja ihmisoikeuksia sekä kriittisen ajattelun merkitystä työtoiminnassa. (Holasko, Winkel, Grandall & Briggs 2015.)

Toinen esimerkki on Australiasta. Australian sosiaalityöntekijöiden yhdistys (AASW, Australian Association of Social Workers) on luonut kuvauksen käytännön harjoittelun osaamisalueista. Kuvauksessa osaamisalueina mainitaan arvot ja etiikka; ammatillisuus; kulttuurinen herkkyyks ja osallistavat työkäytännöt; vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot; käytännön työn edellyttämät tiedot ja niiden soveltava käyttö; tiedon tuottamisen ja jakamisen valmiudet; sekä ammatillinen kehittyminen ja siihen sitoutuminen. (Ks. AASW 2013.)

Sosiaalityön koulutuksia kokevissa selvityksissä ja tutkimuksissa jäsennetään tavallisesti tietojen ja taitojen sekä asenteiden rakentumista (Carpenter 2011, 122). Sosiaalityön tehtäviin soveltumista jäsennettäessä näkökulmina toistuvat ammattialan arvioihin ja etiikkaan sitoutuminen, valmius työskennellä erilaisen ihmisten parissa edistäen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista sekä henkilökohtainen soveltuvuus ammattialalle, kuten tasapaino omien elämänkokeusten kanssa (ks. Bogo, Katz, Regehr, Mylopoulos & Tufford 2013; Tam, Coleman & Boey 2012). Sosiaalityön opiskelijat pitävät vahvuuksinaan taitoja työskennellä ihmisten kanssa ja tiimissä. He arvioivat olevansa kyvykkäitä tiimipelaajia (ks. Bell & Allain 2011, 275).

Sosiaalialan työn sidos on vahva kontekstiinsa, yhteiskuntaan ja työympäristöön. Niin sosiaalialan työn kuin sosiaalityön on reagoitava yhteiskunnassa ja työympäristössä tapahtuviin muutoksiin, jotka vaikuttavat kansalaisten palvelutarpeisiin. Ammattialalla työskentelevillä tulee olla kirkas ymmärrys työnsä lähtökohdista ja tavoitteista ja samaan aikaan heillä tulee olla valmius reagoida joustavasti yhteiskunnan ja työympäristön muutoksiin. (Ks. esim. Bell & Allain 2011, 278.) Teoksessa Sosiaalityön käsikirja todetaan, että sosiaalityön keskeiset elementit ja tavoitteet ovat hyvin yhteneväisiä kansainvälisesti huolimatta työn

kontekstilähtöisyydestä (Kananaja, Lähteinen & Marjamäki 2017, 27). Sosiaalityön tutkimustuloksia ja sosiaalityöntekijöiden työstä tehtyjä kuvauksia voidaan käyttää soveltaen Suomen sosionomikoulutuksen tarkastelussa.

3.6 Lähtökohtia sosionomin ammattipätevyuden arviointiin

Sosiaalihuoltolaki korostaa työn lähtökohtina muun muassa asiakaskeskeisyyttä, asiakkaan oikeutta hyvään kohteluun ja palveluun sekä asiakkaan edun huomioon ottamista ratkaisuisissa ja päätöksissä (L1301/2014, 1§, 4–5§). Laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista painotetaan asiakaslähtöisyyttä, asiakassuhteen luottamuksellisuutta ja asiakkaan hyvää kohtelua ja palvelua (L 812/2000, 1§). Sosiaalihuollon laadun ja toimivuuden varmistaa osaava ja asiantunteva sekä riittävä henkilöstö. Lain sosiaalihuollon ammattihenkilöistä tavoitteena on edistää asiakasturvallisuutta ja sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään kohteluun ja palveluun (L 817/2015, 1§). Lain kehittämistarpeita jäsentävässä raportissa Anneli Pohjola kuitenkin toteaa, että sosiaalihuollon ammattihenkilöiden säätelyn näkökulmasta keskeinen ilmaisu ”asiakasturvallisuus” on uusi ja hahmotumaton. (Pohjola 2019, 8, 125.)

Terveydenhuollossa potilasturvallisuus on laadukkaan hoidon ydin. Turvallinen hoito on oikeaan aikaan ja oikein toteutettua, minkä lisäksi se on vaikuttavaa (A 341/2011; L 1326/2010, 8§). Merja Sahlström (2019) tutki potilainen ja asiantuntijoiden näkemyksiä potilasturvallisuudesta. Potilaat tunsivat olonsa turvalliseksi hoidossa ollessaan. Heistä potilasturvallisuuden taso oli hyvä tai erinomainen. Potilaiden kokemukset olivat myönteisiä lääkehoidon turvallisuudesta. He kokivat saaneensa henkilökunnalta tietoa ymmärrettävällä ja oikea-aikaisella tavalla. Henkilökunta oli rohkaissut heitä. Potilaat kykenivät myös tunnistamaan vaaratapahtumia. (Sahlström 2019, 1.)

Sosiaalityöntekijän työn näkökulmasta asiakasturvallisuutta on määritelty. Sosiaalityöntekijän työssä ”asiakasturvallisuus tarkoittaa palveluiden järjestämistä, tuottamista ja toteuttamista siten, että asiakkaan fyysinen, psyykinen, sosiaalinen sekä taloudellinen turvallisuus eivät vaarannu. Se tarkoittaa, että organisaatiot ja asiakastyötä tekevät sosiaalityöntekijät noudattavat laissa säädettyjä velvoitteita sekä sosiaalityön eettisiä periaatteita ja toimintakäytäntöjä.” (Sosnet yliopistoverkosto 2019, 3; ks. myös Itä-Suomen yliopisto. Sosiaalisesti kestävä Kymenlaakso.)

Sosiaalityöntekijöiden työhön luotua asiakasturvallisuuden kuvausta voidaan soveltaa myös sosionomin työhön. Sosionomin tulee perustaa työnsä sitä raamitta-

vaan säädöspohjaan, kuten lakeihin. Hänen tulee noudattaa sosiaalialan ammattihenkilöiden eettisiä ohjeita (Talentia 2017). Niin palveluiden kuin asiakkaiden parissa tehtävän työn tulee vastata asiakkaiden avun ja tuen tarpeisiin sekä heidän turvallisuutensa edistämiseen kokonaisvaltaisesti (Arene 2017, 7–9). Sosionomin ammattipätevyyden tarkasteluun lähtökohtia tarjoavat ammattikorkeakoulujen yhdessä laatimat sosionomi (AMK) -tutkinnon kompetenssit (Sosiaalialan AMK-verkosto 2016). (Liitteet 2 ja 3.)

4 SOSIONOMIN AMMATINHARJOITTAMISOIKEUS ULKOMAILLA SUORITETULLA KOULUTUKSELLA

Euroopan unioni on luonnut säännöstöä ammattipätevyysien tunnustamiseen. Tällä on edistetty vapaata liikkuvuutta Euroopan unionin alueella. Ammattipätevyysien tunnustamista koskevan säännösten mukaan jäsenvaltion, joka edellyttää säännellyn ammatin (esim. lääkäri, sairaanhoitaja) harjoittamiseen ennalta määriteltyä ammattipätevyyttä, on tunnustettava kyseisen ammatin harjoittamiseen ammattipätevyys henkilölle, joka on hankkinut sen muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, jos se antaa hänelle oikeuden harjoittaa kotivaltiossaan samaa ammattia. (EU 2005/56; EU 2013/55.) Euroopan unionin säännöstöön nojautuen Suomessa valmisteltiin ja otettiin käyttöön laki ammattipätevyysien tunnustamisesta (L 1384/2015).

Suomen sosiaalihuollossa työskentelee ammatinharjoittamisoikeuden saaneita laillistettuja ammattihenkilöitä ja nimikesuojattuja ammattihenkilöitä. Laillistetuilla ammattihenkilöillä on oikeus käyttää hakemaansa ja heille myönnettyä ammattinimikettä ja toimia kyseisessä ammatissa. Nimikesuojatuilla ammattihenkilöillä on oikeus käyttää tiettyä sosiaalihuollon ammattihenkilön nimikettä. Laillistettuja ammattihenkilöitä ovat sosiaalityöntekijä sekä sosionomi, geronomi ja kuntoutuksen ohjaaja. Nimikesuojattuja ammattihenkilöitä ovat esimerkiksi lähihoitaja, kodinhoitaja ja kehitysvammaistenhoitaja. (HE 354/2014; L 817/2015, 3§, 7–8§; Valvira. Sosiaalihuollon ammattioikeudet.)

Laillistettujen ja nimikesuojattujen ammattihenkilöiden asemassa on eroja sosiaalihuollossa. Muut kuin laillistetut ammattihenkilöt eivät voi käyttää laillistetuille kuuluvia ammattinimikkeitä, eivätkä laillistamattomat voi tehdä kyseiseen ammattiin kuuluvia tehtäviä. Nimikesuojatuissa tehtävissä voi toimia myös henkilö, jolle nimikkeen käyttöoikeutta ole myönnetty, kun hänellä on riittävä koulutus, kokemus ja osaaminen tehtävään. (HE 354/2014; L 817/2015, 3§, 7–8§; Valvira. Sosiaalihuollon ammattioikeudet.)

Valvira on toimivaltainen viranomainen sosiaalihuollon ammatinharjoittamisoikeuksien myöntämisessä. Laillistettujen ammattihenkilöiden tulee hakea

laillistamista. Valvira myöntää hakemuksen perusteella oikeuden harjoittaa sosiaalihuollon ammattia sekä Suomessa että ulkomailla koulutuksen suorittaneille. (Valvira. Sosiaalihuollon ammattioikeudet.) Valvira myös ylläpitää valtakunnallista sosiaalihuollon ammattirekisteriä, Suosikkia. JulkiSuosikki on internetpohjainen tietopalvelu, josta voi tarkistaa sosiaalihuollon ammattihenkilön pätevyyden. (Ks. Valvira. JulkiSuosikki-rekisteri käyttöön.)

Sosionomin sekä geronomin ja kuntoutuksen ohjaajan ammatinharjoittamisoikeudet edellyttävät Suomessa koulutetuilta henkilöiltä sosiaalialalle soveltuvaa ammattikorkeakoulututkintoa, käytännössä sosionomin (AMK), geronomin (AMK) (liite 6) tai kuntoutuksen ohjaajan (AMK) tutkintoa, koskien myös ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja (YAMK). Oikeus harjoittaa sosionomin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä voidaan myöntää myös henkilöille, jotka ovat suorittaneet ammattikorkeakoulututkintoja edeltäneen opistoasteen tutkinnon. Kyseeseen tulevat seuraavat opistoasteen tutkinnot: sosiaalikasvattaja, sosiaaliohjaaja, kehitysvammaisten ohjaaja tai kehitysvamma-alan ohjaaja, sosiaalialan ohjaaja, diakoni, kun tutkintoon sisältyy sosiaaliohjaajan koulutus, ja sosiaalikasvattajan tutkintoon rinnastuva opistotasoinen lähikasvattaja. (HE 354/2014; L 817/2015, 8§, 32§; Valvira. Sosiaalihuollon ammattioikeudet.)

Valvira voi myöntää myös Euroopan unionin ja Euroopan talousalueeseen valtiossa koulutetuille Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen valtioiden kansalaisille oikeuden harjoittaa sosiaalihuollon ammattia Suomessa. Lisäksi Valvira voi myöntää hakemuksen perusteella Euroopan unioniin ja Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa koulutuksen suorittaneelle henkilölle oikeuden harjoittaa sosiaalihuollon ammattia. Sosiaalihuollon ammatinharjoittamisoikeuden hakemisessa on eroja riippuen siitä, onko henkilön koulutus Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen jäsenvaltiossa vai näiden ulkopuolella olevassa valtiossa suoritettu, ja onko henkilö Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen valtion kansalainen vai eikö hän ole. (L 817/2015, 10–11§; Valvira. Ulkomailla tutkinnon suorittaneet.) (Liite 7.)

Suomessa suoritettavia sosionomi (AMK)-, geronomi (AMK)- ja kuntoutuksen ohjaaja (AMK) -koulutuksia vastaavia koulutuksia ei löydy muista maista (esim. Pohjola 2019, 22, 25–26). Tämä on haaste hakemusten käsittelijöille ja lausunnon tekijöille tilanteissa, jolloin ulkomailla suoritettulla koulutuksella haetaan oikeutta toimia sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä sosionomi, geronomi tai kuntoutuksen ohjaaja. Tavallista on, edellä jo mainitusti, että esimerkiksi Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen maissa suoritettavat koulutukset mahdollistavat työskentelyn sosiaalityöntekijänä (ks. Hussein 2011).

4.1 Ammattiharjoittamisoikeuksien hakumenettely ulkomailla suoritetulla koulutuksella

Kun henkilö hakee oikeutta toimia sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä, sosionomina, geronomina tai kuntoutuksen ohjaajana, ulkomailla suoritetun koulutuksen perusteella, hakija, Valvira sekä ammattikorkeakoulu ovat prosessin keskeiset toimijat (taulukko 1). Ulkomailla koulutuksen suorittanut henkilö jättää hakemuksen ja sen ohessa liitteet (liite 8) Valviralle, jolloin hakuprosessi käynnistyy. Hakemuksen liitteenä on oltava muun muassa koulutuksen perusteella myönnetty tutkintotodistus tai muu asiakirja, joka hakijan kotivaltiossa vaaditaan sosiaalihuollon työkentälle sijoittuvan ammatin harjoittamiseen. (Hyttinen 2017, 4–5; Valvira. Ulkomailla tutkinnon suorittaneet.)

TAULUKKO 1. Hakumenettely hakijan hakiessa esimerkiksi sosionomin ammatin harjoittamisoikeutta ulkomailla suoritetulla koulutuksella (Hyttinen 2017; Valvira. Ulkomailla tutkinnon suorittaneet)

Hakumenettelyn vaihe		Toimija
1	Ulkomailla tutkinnon suorittanut tekee hakemuksen sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralle; hakija toimittaa hakemuksen liitteineen Valviraan	Hakija
2	Hakemus saapuu Valviraan Valvira tarkistaa, että hakemus ja kaikki tarvittavat asiakirjat ovat saapuneet; Valvira tarkistaa myös asiakirjojen oikeellisuuden ja hakijan mahdollisen ammattioikeuden kotivaltiossaan - Hakijalla tulisi olla mahdollisuus harjoittaa sosiaalihuollon ammattia kotivaltiossaan	Valvira
3	Valvira pyytää lausuntoa ammattikorkeakoululta, jos hakija on suorittanut koulutuksen, josta Valvira ei ole aiemmin pyytänyt lausuntoa ammattikorkeakoululta	Valvira AMK
4	Ammattikorkeakoulu arvioi hakijan suorittaman koulutuksen vastaavuuden Suomessa suoritettuun koulutukseen ja tekee lausunnon	AMK
5	Valvira antaa hakijalle lausunnon perusteella päätöksen, joka voi olla myönteinen, kielteinen tai ehdollinen, jolloin hakijalta edellytetään korvaavina toimenpiteinä joko kelpoisuuskoetta tai sopeutumisaikaa - Prosessi päättyy, kun hakija saa Valviralta myönteisen tunnustamispäätöksen eli hänelle myönnetään oikeus toimia sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä tai hän saa kielteisen tunnustamispäätöksen, jolloin häneltä evätään oikeus toimia sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä - Prosessi jatkuu, kun hakija saa Valviralta <i>ehdollisen</i> päätöksen	Valvira Hakija

<p>6</p>	<p>Hakija valitsee kelpoisuuskokeen tai sopeutumisajan</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Kelpoisuuskoee</i>: Hakija suorittaa kelpoisuuskokeen AMK:n kanssa sopimanaan aikana ja sovitussa paikassa • Valvira määrää kelpoisuuskokeen suorituspaikan ja pääasiallisen sisällön; kelpoisuuskokeen voi tehdä lähtökohtaisesti ammattikorkeakoulussa, jonka koulutusvastuussa on sosionomi (AMK), geronomi (AMK) ja/ tai kuntoutuksen ohjaaja (AMK) • AMK:n on oltava valmis järjestämään koe kuuden kuukauden kuluessa Valviran päätöksestä <p>- <i>Sopeutumisaika</i>: Hakija hankkii itselleen työpaikan ja toimittaa sopeutumisaikaa koskevan sopimuksen Valviraan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valvira määrää sopeutumisajan pituuden ja tehtävät sekä työnantajan esityksestä valvojana toimivalta henkilöltä vaadittavan kelpoisuuden ja työkokemuksen; valvojana toimivalla tulee olla sen ammatin harjoittamisoikeus Suomessa, joka on hakijan tavoitteena 	<p>Hakija AMK Valvira</p>
<p>7</p>	<p>Hakija hakee lopullista laillistusta Valviralta</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hakijan on esitettävä todistus kelpoisuuskokeen tai sopeutumisajan suorittamisesta hakiessaan lopullista ammattinimikkeen käyttöoikeutta ja ammatin harjoittamisoikeutta - Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolella koulutuksen suorittaneelta hakijalta voidaan pyytää todistus riittävästä suomen ja ruotsin kielen taidosta; todistus riittävästä suomen tai ruotsin taidosta voidaan pyytää myös Euroopan unionin ja Euroopan talousalueella koulutuksen suorittaneelta, joka ei ole Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen valion kansalainen <p>Kun korvaavat toimenpiteet on suoritettu asianmukaisesti, Valvira myöntää laillistuksen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Valvira tekee päätöksen joko suomen tai ruotsin kielellä • Valviran on ratkaistava muussa Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen valtiossa kuin Suomessa koulutuksen suorittaneen kansalaisen hakemus kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun kaikki hakemukseen tarvittavat asiakirjat on esitetty • Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolella koulutuksen suorittaneiden hakemuksen tarkka käsittelyaika ei ole määriteltävissä 	<p>Hakija Valvira</p>

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden nimitykset sosionomi, geronomi ja kuntoutuksen ohjaaja perustuvat saman nimisiin ammattikorkeakoulututkintoihin. Niinpä Valvira pyytää ammattikorkeakoululta lausunnon siitä, vastaako hakijan ulkomailla suorittama koulutus Suomessa sosionomin, geronomin tai kuntoutuksen ohjaajan tehtävään vaadittua koulutusta. Jos henkilön ulkomailla suorittama koulutus ei ole riittävä edellä mainittuihin tehtäviin, voidaan henkilölle esittää niin sanottujen korvaavien toimenpiteiden eli joko kelpoisuuskokeen tai sopeutumisajan suorittamista. (Hyttinen 2017, 6.) (Taulukko 1.)

Korvaavia toimenpiteitä voidaan määrätä, jos hakijan suorittaman koulutuksen ja Suomessa sosionomin, geronomin tai kuntoutuksen ohjaajan ammatteihin kelpoistavan koulutuksen välillä on olennaisia eroja. Ilmaisuihin ”olennaisia eroja” viittaa siihen, että hakijan ulkomailla suorittama koulutus poikkeaa keston ja laajuuden sekä osaamistavoitteiden ja -sisältöjen näkökulmista keskeisesti Suomessa sosionomin, geronomin tai kuntoutuksen ohjaajan ammatin harjoittamisen edellyttämästä koulutuksesta. Hakijan suorittaman koulutuksen tai koulutusten lisäksi voidaan ottaa huomioon hänen työkokemuksensa lausuntoa laadittaessa. Työkokemuksen huomioon ottaminen merkitsee lausunnon laatimisessa sitä, että arvioidaan, voiko työkokemus korvata kokonaan tai osittain ulkomailla ja Suomessa suoritettujen koulutusten olennaiset erot. (Hyttinen 2017, 6.)

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) otettiin käyttöön vuonna 2016. Tällöin Valvira ja ammattikorkeakoulut, joiden koulutusvastuuseen kuului sosionomi (AMK)- ja / tai geronomi (AMK) -koulutus, sopivat keskenään, että Valvira pyytää lausunnon tavallisesti joko Diakonia-ammattikorkeakoululta tai Metropolia Ammattikorkeakoululta.

Sosionomi (AMK) -tutkinto on sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun että Metropolia Ammattikorkeakoulun koulutusvastuussa. Sosionomi (AMK) -tutkinnon voi suorittaa kummassakin ammattikorkeakoulussa suomen kielisessä ja englannin kielisessä koulutusohjelmassa. Sen sijaan geronomi (AMK) -tutkinto sisältyy vain Metropolia Ammattikorkeakoulun koulutusvastuuseen. Lisäksi Metropolia Ammattikorkeakoulussa voi suorittaa kuntoutuksen ammattialan tutkintoja. (ks. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ammattikorkeakoulujen toimiluvat.)

Ammattikorkeakoulujen koulutusvastuut ja kansainvälinen toiminta vaikuttavat siihen, kumpaan ammattikorkeakouluun Valvira lausuntopyynnön kohdistaa. Diakonia-ammattikorkeakoulu käsittelee tavallisesti lähialueella, kuten Virossa, koulutuksensa suorittaneiden hakemukset, henkilöiden hakiessa oikeutta toimia sosionomin ammatissa Suomessa (ks. luvut 4.2 ja 5). Metropolia Ammattikorkeakoulu käsittelee hakemukset, kun hakemus koskee sosionomin tai esimerkiksi

geronomin ammatin harjoittamisoikeutta, muissa valtioissa suoritettua koulutuksen perusteella. Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Metropolia Ammattikorkeakoulu ovat kuitenkin tarvittaessa sopineet työnjaosta hakemuskohtaisesti.

Henkilön hakiessa oikeutta toimia sosiaalihuollossa laillistettuna sosionomina, geronomina tai kuntoutuksen ohjaajana hänen osaamisensa arvioinnissa on samoja piirteitä kuin Suomen korkeakouluissa käytössä olevissa aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) menettelytavoissa (esim. Opetusministeriö 2007). AHOT-menettelyssä voidaan huomioida koulutuksella ja työkokemuksella mutta myös muilla tavoilla saavutettu osaaminen.

Sosiaalialan ja sosiaalityön korkeakoulut ovat kehittäneet yhdessä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytäntöjä. (Helminen & Lähteinen 2013.) Esimerkiksi sosionomi (AMK) -koulutuksen näkökulmasta on määritelty sekä AHOT-menettelyn että osaamisen näytön käytäntöjä. Käytäntöjä on kehitetty sosionomikoulutuksessa muun muassa eettisen osaamisen, asiakastyöosaamisen sekä palvelujärjestelmäosaamisen arviointiin. (Putous & Vaininen 2013; Vuoristo 2013.)

Kun Valvira pyytää ammattikorkeakoululta lausunnon siitä, miten hakijan ulkomailta suorittama koulutus vastaa Suomessa sosionomin, geronomin tai kuntoutuksen ohjaajan ammattiin vaadittua koulutusta ja osaamista, lausunto perustuu Valviran ammattikorkeakoululle toimittamaan kirjalliseen aineistoon: hakemukseen ja sen liitteisiin (liite 8). Ammattikorkeakoululla on kuitenkin mahdollisuus esittää, että Valvira pyytää hakijalta lisäaineistoa, jos aineisto on riittämätön lausunnon tekemiseen. Lausuntoa laatiessaan ammattikorkeakoulu ottaa kantaa seuraaviin kysymyksiin. (Hyttinen 2017, 7.)

- Voidaanko hakijan suorittamaa koulutusta pitää sosionomin / geronomin / kuntoutuksen ohjaajan ammattiin johtavana koulutuksena
 - Jos hakijan suorittamaa koulutusta ei voida pitää sosionomin / geronomin / kuntoutuksen ohjaajan ammattiin johtavana koulutuksena, on perusteltava, miksi koulutusta ei voida pitää kyseiseen ammattiin johtavana koulutuksena. Tällöin jatkokysymyksiin ei tarvitse myöskään vastata
- Miten hakijan suorittama koulutus vastaa Suomessa suoritettavaa sosionomin / geronomin / kuntoutuksenohjaajan koulutusta
- Miten suoritettu tutkinto eroaa Suomessa suoritettusta sosionomin / geronomin / kuntoutuksen ohjaajan koulutuksesta
- Mitkä eroista ovat olennaisia eroja

- Korvaako hakijan ammatillinen työkokemus kokonaan tai osittain koulutusten väliset olennaiset erot
- Millaisilla korvaavilla toimenpiteillä olennaiset erot koulutuksen välillä tulisivat korvatuiksi
- Mikä olisi mahdollisen kelpoisuuskokeen sisältö
- Mikä olisi mahdollisen sopeutumisajan suositeltava pituus, ja millaisia tehtäviä siihen tulisi sisältyä? (Hyttinen 2017, 7.)

Henkilölle, joka hakee oikeutta toimia sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä, voidaan esittää korvaavina toimenpiteinä joko kelpoisuuskoetta tai sopeutumisaikaa. Lausunnossa ja hakijalle annettavassa päätöksessä kuvataan sekä kelpoisuuskokeen aihealue tai aihealueet että sopeutumisajan kesto ja sisältö. Hakija valitsee joko kelpoisuuskokeen tai sopeutumisajan. (Ks. Hyttinen 2017, 5, 11; Valvira. Ulkomailla tutkinnon suorittaneet.)

Valvira määrää kelpoisuuskokeen järjestäjän ja kokeen pääasiallisen sisällön. Kelpoisuuskoete voi sisältää teoriakokeen lisäksi käytännön osion. Kelpoisuuskokeen teoriaosassa voi olla yhdestä kolmeen aihealuetta. Kelpoisuuskokeen aihealueiden määrä perustuu tehtyyn lausuntoon. Lausuntoa tehtäessä arvioidaan, puuttuuko hakijan suorittamasta koulutuksesta olennaisia aihealueita, tai onko olennaisten aihealueiden käsittely kapea-alaisempaa hakijan suorittamassa koulutuksessa kuin koulutuksessa, jota edellytetään sosionomin, geronomin tai kuntoutuksen ohjaajan ammattiin Suomessa. Kelpoisuuskokeen aihealueita voivat olla esimerkiksi 1) suomalainen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä, lainsäädäntö, sosiaaliturva ja -palvelut, 2) sosiaalihuollon asiakastyö (asiakastyön käytännöt, menetelmät ja kehittäminen) ja/tai 3) sosiaalihuollon asiakastyön osa-alue, kuten lasten, nuorten ja perheiden parissa tehtävä työ sekä lastensuojelutyö. Kelpoisuuskokeen suoritusajasta ja -paikasta hakija sopii Valviran esittämän ammattikorkeakoulun kanssa. (Ks. Hyttinen 2017, 5, 8–10; Valvira. Ulkomailla tutkinnon suorittaneet.)

Kun hakija valitsee sopeutumisajan, hän hankkii itselleen työpaikan. Lisäksi hakija lähettää kirjallisen sopimuksen sopeutumisajasta Valviralle. Sopeutumisajaka voi kestää yhdestä vuodesta kahteen vuoteen. Tavallisesti sen pituus on joko vuoden, puolitoista vuotta tai kaksi vuotta. Sopeutumisajaka voi olla myös alle vuoden pituinen, jos hakija on työskennellyt tehtävässä, joka vastaa sosionomin, geronomin tai kuntoutuksen ohjaajan koulutuksen suorittaneen ammatillista toimintaa, esimerkiksi sosiaaliohjaajana tai ohjaajana. Sopeutumisajan enimmäispituus on kolme vuotta. Sopeutumisajan henkilön tulee olla työyksikön ylläpitäjän palve-

luksessa. (Ks. Hyttinen 2017, 5, 11; Valvira. Ulkomailla tutkinnon suorittaneet.)

Kun hakija on suorittanut kelpoisuuskokeen tai sopeutumisajan hyväksytysti, hän hakee Valviralta lopullista laillistusta sosionomin, geronomin tai kuntoutuksen ohjaajan ammattinimikkeeseen käyttämiseen ja ammatin harjoittamiseen. Valvira myöntää laillistuksen, kun korvaavat toimenpiteet on suoritettu asianmukaisesti. (Ks. Hyttinen 2017, 5; Valvira. Ulkomailla tutkinnon suorittaneet.)

Ammatinharjoittamisoikeuksien hakeminen on maksullista palvelutoimintaa (Valvira. Maksut). Ammattikorkeakoulu voi laskuttaa lausunnostaan 100–350 euroa. Myös ammattikorkeakoulun järjestämä kelpoisuuskoe on maksullinen (L 1384/2015, 4§). Lausunnosta ammattikorkeakoulu tekee laskun Valviralle, joka laskuttaa hakijaa. Kelpoisuuskokeesta ammattikorkeakoulu laskuttaa suoraan kelpoisuuskokeeseen osallistuvaa.

4.2 Ammattikorkeakoulujen näkemyksiä hakumenettelystä

Aikaisemmin jo kerroin, että vuoden 2018 lopussa oli Valviran laillistamia sosionomeja ulkomailla suoritetun koulutuksen perusteella 38. Ulkomailla koulutuksensa suorittaneiden henkilöiden sosiaalihuollon ammattioikeuksien sääntelyä on pidetty melko toimivana. Sosiaalihuollossa työskentelevät eivät kuitenkaan tunne ulkomailla koulutuksensa suorittaneiden ammattioikeuksien sääntelyä Suomessa ja sen menettelytapoja. (Pohjola 2019, 34, 65.)

Vuoden 2017 alusta lokakuun 2019 loppuun mennessä Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Metropolia Ammattikorkeakoulu ovat käsitelleet 27 henkilön yhteensä 29 hakemusta, kun he ovat hakeneet ulkomailla suoritetulla koulutuksella oikeutta toimia laillistettuna sosionomina tai geronomina Suomessa. Sama henkilö on voinut jättää hakemuksensa käsittelyyn kahdesti. Hän on voinut hakea laillistusta sekä sosionomiksi että geronomiksi, tai hakija on tehnyt uuden hakemuksen kielteisen päätöksen saatuaan, täydennettyään osaamistaan ensin sosiaalialan työkokemuksella lähtömaassaan, aikaisemmassa kotivaltiossaan. Sosionomin ammatin harjoittamisoikeutta on haettu muissa Pohjoismaissa kuin Suomessa, muissa Euroopan maissa, Pohjois-Afrikassa ja Aasiassa suoritettujen koulutusten perusteella.

TAULUKKO 2. Koulutuksen suoritusmaa ja käsiteltyjen hakemusten määrä

Maa	Hakemusten määrä	Maa	Hakemusten määrä
Egypti	1	Ruotsi	3
Etelä-Korea	1	Unkari	1
Norja	2	Viro	17
Saksa	2	yhteensä	29
Sveitsi	2		

Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Metropolia Ammattikorkeakoulu ovat esittäneet hakemuksen ja sen liitteiden perusteella Valviralle kahdesti myönteisen tunnustamispäätöksen tekemistä; 24 kertaa ehdollisen päätöksen tekemistä, jolloin hakijalta edellytetään korvaavina toimenpiteinä joko kelpoisuuskoetta tai sopeutumisaikaa; ja kolme kertaa ammattikorkeakoulut ovat esittäneet kielteisen tunnustamispäätöksen tekemistä.

Ammattikorkeakoulut ovat esittäneet myönteisen tunnustamispäätöksen tekemistä, kun hakijan ammatillinen osaaminen on vastannut riittävästi sosionomikoulutuksen suorittaneen (liitteet 2 ja 3) ja esimerkiksi sosiaaliohjauksen (liite 5) edellyttämää ammatillista osaamista. Henkilöt, joille on esitetty myönteistä tunnustamispäätöstä, ovat voineet täydentää ammatillista osaamistaan Suomessa suoritetuilla sosiaalialan korkeakouluopinnoilla jo ennen hakemusmenettelyn käynnistämistä. Esitykset kielteisestä tunnustamispäätöksestä ovat perustuneet ulkomailla suoritetun ja Suomessa suoritettavan koulutuksen osaamistavoitteiden ja -sisältöjen välillä olevien olennaisten erojen laajuuteen, esimerkiksi huomattaviin eroihin asiakastyön käytäntöjen opinnoissa ja harjoittelussa. Ehdollisen tunnustamispäätöksen esittäminen on ollut ylivoimaisesti tavallisin ratkaisu. Ehdollisen tunnustamispäätöksen saaneilta edellytetään olennaisten erojen paikkaamista joko kelpoisuuskokeen tai sopeutumisajan avulla.

Seuraavaksi kuvaan ammattikorkeakoulujen näkemyksiä ulkomailla suoritetun koulutuksen perusteella tapahtuvasta ammattioikeuksien hakumenettelystä ja lausunnon laatimisesta. Kuvaus perustuu Metropolia Ammattikorkeakoulun Hyvinvoinnin osaamisalueen osaamisaluepäällikkö Riikka Harjun kanssa 13.8.2019 käymääni keskusteluun (Riikka Harju ja Jari Helminen, Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan yliopettaja). Keskustelussa käsiteltiin Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintakäytäntöjä hakumenettelystä. Keskustelun raportoinnissa keskityn toimintakäytäntöjen toimivuuden ja kehittämishaasteiden kuvaamiseen. (Harju & Helminen 2019.)

Ammattikorkeakoulujen lähtökohdat hakemenettelyssä

Diakonia-ammattikorkeakoululla ja Metropolia Ammattikorkeakoululla on kampukset pääkaupunkiseudulla, Helsingissä. Vuonna 2017 Suomessa asuneista ulkomaalaisista yli puolet oli Uudellamaalla (Tilastokeskus. Maahanmuuttajat väestössä). Pääkaupunkiseudulla toimiville ammattikorkeakouluille maahanmuuttajien parissa toiminen on yhteiskunnalliseen ja alueelliseen kehittämistehtävään liittyvää toimintaa.

Riikka: ”Meidän yhteiskunnallinen velvollisuus tällä pääkaupunkiseudulla olevana ammattikorkeakouluna on, että me tehdään tätä ja me mahdollistetaan sitä, että ihmiset jotka ovat suorittaneet tutkinnon muualla pystyy työllistymään.”

Jari: ”Ajattelen, että ammattikorkeakoulut haluavat olla mahdollistamassa ihmisten työhön pääsyä täällä Suomessa mahdollisimman joustavasti, että kynnys olisi matala päästä jatkamaan työuraa, joka on jo aikaisemmin toisaalla käynnistynyt. Sillä tätä hommaa on tehnyt.”

Ammattikorkeakoulut haluavat luoda maahanmuuttajille joustavia koulutus- ja työllistymispolkujen suomalaiseen työelämään. Kun henkilö hakee ulkomailla suorittamansa tutkinnon perusteella oikeutta harjoittaa sosionomin ammattia Suomessa, ammattikorkeakoulujen lähtökohtana on tämän tavoitteen edistäminen, ei sen jarruttaminen tai estäminen.

Hakemus ja sen käsittelijät

Ammattikorkeakoulu saa Valviralta hakemuksen ja sen liitteet salattuna sähköpostiviestinä, turvapostina. Valvira antaa ammattikorkeakoululle tavallisesti kuu-kauden aikaa hakemuksen käsittelyyn ja lausunnon kirjoittamiseen. Varattu aika on ollut ammattikorkeakouluista riittävä asian hoitamiseen.

Ammattikorkeakoulut on ennalta nimenneet henkilöt, jotka käsittelevät hakemukset. Kun samat henkilöt analysoivat hakemukset liitteineen ja kirjoittavat lausunnot, karttuu nimetyille henkilöille osaamista prosessin toimintakäytännöistä ja tietoa tehdyistä ratkaisuksista ja niiden perusteluista. Samojen, nimettyjen henkilöiden mukana ololla pyritään edistämään hakemusten käsittelyn tasalaatuisuutta ja hakijoiden yhdenvertaista kohtelua. Sekä Diakonia-ammattikorkeakoulussa että Metropolia Ammattikorkeakoulussa hakemuksen käsittelee työpari (esimerkiksi kaksi lehtoria tai yliopettaja ja opinto-ohjaaja). Työpari perehtyy aineistoon ja laatii lausunnon.

Riikka: ”Se (hakemusten käsittely ja lausunnon tekeminen) on ollut semmoinen mielenkiintoinen työtehtävä. Sitä onkin haettu tekemään ihmisiä, joilla on melko pitkä osaaminen ja ymmärrys sosionomitutkinnon opetussuunnitelmasta ja kompetensseista. ... Se on ollut mielenkiintoinen mutta myös haastava tehtävä, kun erilaisia hakemuksia ja tutkintoja tulee käsittelyn eri puolilta maailmaa tehdyistä koulutuksista; ja kun ei ole ollut mitään vakiintunutta käytäntöä tai mitään vertailukohtaa, kun lainsäädäntö on uusi ja asia on uusi.

... He (työpari) tekee sen rinnakkain, eli molemmat perehtyvät materiaaliin, ja sitten pari käy aineostoa yhdessä läpi. Työpari käy keskustelun, että miltä sinusta asia näytti ja miltä se minusta näytti.”

Hakemuksen ja sen liitteiden käsittelyyn sekä lausunnon laatimiseen ammattikorkeakoulut ovat nimenneet henkilöitä, joilla on pitkä kokemus sosionomikoulutuksen opetussuunnitelmatyöstä ja koulutuksen kompetenssiin (liitteet 2 ja 3) perustuvien osaamistavoitteiden ja -sisältöjen määrittelystä. Ammattikorkeakoulujen mukaan hakemusten tarkasteluun eväitä saa myös kansainvälisten opiskelijavaihtojen ohjauksesta ja ammattikorkeakoulujen englanninkielisiin sosiiaalialan koulutusohjelmiin perehtymisestä (Bachelor’s Degree Programme in Social Services).

Lausunnon tekeminen

Ammattikorkeakoulujen toimijat ovat kokeneet, että hakemuksen ja sen liitteiden perusteella lausunnon tekeminen on haastavaa. Hakemukseen liitetyn aineiston määrä ja laatu vaihtelee. Lausunnon laadinta perustuu tutkintotodistukseen ja sen liitteisiin, kuten opintosuoritusotteeseen. Hyvänä menettelynä onkin pidetty sitä, että hakijan on osoitettava pätevyytensä todistuksella (Pohjola 2019, 67). Euroopan korkeakouluissa suoritettujen tutkintojen vertailtavuutta helpottaa jonkin verran 2000-luvun alkupuolella käyttöön otettu tutkintotodistuksen liite Diploma Supplement.

Eritoten hakemukseen liitetyissä työtodistuksissa voi olla niukasta tietoa tai hyvinkin laeva kuvaus tehtävän sisällöstä ja siitä, miten tehtävän hoidossa on menestytty. Työtodistukset ja esimerkiksi dokumentit, jotka osoittavat hakijan suorittaneen laajoja ammatillisia täydennyskoulutuksia ovat merkityksellisiä muun muassa silloin, kun ammattikorkeakoulu ehdollista tunnustamispäätöstä esittäessään arvioi kelpoisuuskokeen tai sopeutumisaajan laajuutta ja sisältöä.

Jari: ”Yleensä hakemuksessa on tutkintotodistus, ja pelkän tutkintotodistuksen ja sen liitteiden perusteella asiaa mietitään. Mehän ei tiedetä monesti kuin opintokurssien nimet ja laajuudet, niin onhan se haastavaa.”

Hakemusta ja sen liitteitä ammattikorkeakoulut tarkastelevat suhteessa sen ammattikorkeakoulututkinnon kompetensseihin, joka on edellytyksenä henkilön hakemaan sosiaalihuollon ammattiin, tavallisesti sosionomi tai geronomi (L 817/2015, 8§). Sekä Diakonia-ammattikorkeakoulussa että Metropolia Ammattikorkeakoulussa hakemuksen käsittelyn ja lausunnon laatimisen kulmakivinä ovat tutkintojen kompetenssit. Diakonia-ammattikorkeakoulussa hakijan suorittamat kurssit ja harjoittelut on pyritty sijoittamaan sosionomikoulutuksen kompetenssiin perustuvaan lomakepohjaan (liite 9), joka on annettu lausunnon liitteenä tiedoksi myös hakijalle.

Jari: ”Me on käytetty sosionomitutkinnon kompetenssikuvausta. On tutkailtu hakijan tutkintotodistuksen kursseja suhteessa sosionomitutkinnon kompetenssiin. Se on ollut meille sellainen työväline. Ja sitten on käytetty kartoituksia, mitä on tehty sosionomikoulutuksesta, että missä määrin eri kompetenssien sisältöjä on eri ammattikorkeakoulujen tutkintokoulutuksissa, ja miten opinnot rakentuvat. ... Lausuntopyyntönsähän on kysymyksiä, joihin tulee vastata, niin kaikkiin kysymyksiin on pyritty vastaamaan.”

Lähes poikkeuksetta henkilöt, jotka ovat käynnistäneet hakumenettelyn sosionomin ammatin harjoittamiseen, ovat suorittaneet sosiaalityön koulutuksen ulkomailla. Tämä tilanne on koettu ammattikorkeakouluissa haastavana, koska sosionomitutkinto antaa valmiuksia sosiaalialan ammattiin ja työhön. Myös ulkomailla suoritetut yliopistokoulutukset, joissa on runsaasti esimerkiksi sosiologian, sosiaalipolitiikan tai taloustieteiden opintoja, ovat edellyttäneet perusteellista harkintaa suhteessa sosionomin ammatin harjoittamiseen.

Riikka: ”Muutamia muistan, joissa on ollut hyvin vahvaa yhteiskuntatieteellistä aineista, mitä sosionomin tutkinnossakin on mukana, mutta rinnastuukon nämä tutkinnot enemmän esimerkiksi sosiaalipolitiikan kandidaatin tutkintoon kuin sosionomin tutkintoon? ... On pitänyt tarkkaan katsoa ja miettiä sitä, mikä oikeasti siinä tutkinnossa on ydin.”

Valviran lausuntopyynnössä on kysymykset (luku 4.1), joihin lausunnossa tulee vastata. Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Metropolia Ammattikorkeakoulu tekivät ensimmäiset lausuntonsa vuoden 2017 alkupuolella. Ensimmäisiin lausuntoihinsa ammattikorkeakoulut muotoilivat sisällön melko vapaamuotoisesti. Ammattikorkeakoulujen yhteinen näkemys kuitenkin on, että kokemuksen kartuttua ja saadun palautteen myötä lausunnot ryhdyttiin muotoilemaan tarkemmin ennalta määriteltyjen kysymyksen mukaisesti.

Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Metropolia Ammattikorkeakoulu pyysivät syksyllä 2019 Valviralta palautetta ja kehittämisehdotuksia hakemusten käsitte-lystä ja lausunnoista. Valviran asiantuntijat käsittelivät ammattikorkeakoulujen pyynnön ryhmäpalaverissaan. He totesivat, että Valvirassa lausuntojen läpikäynti helpottuu, jos lausuntojen rakennetta kyetään muotoilemaan yhtenäisemmäksi. Lausunnossa tulee myös ottaa huomioon kaikki lausuntopyynnön kysymykset. (Kareinen 2019.) Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Metropolia Ammattikorkeakoulu pyrkivät vastaamaan kehittämisehdotukseen.

Kelpoisuuskoe ja sopeutumisaika

Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Metropolia Ammattikorkeakoulu ovat käsitelleet vuodesta 2017 lokakuun 2019 loppuun mennessä yhteensä 29 hakemusta, ja ne ovat esittäneet 24 hakemuksen perusteella ehdollista tunnustamispäätöstä, jolloin olennaiset erot tulee korvata joko kelpoisuuskokeella tai sopeutumisaikalla. Ammattikorkeakoulut ovat järjestäneet mainittuna aikana kymmenelle hakijalle kelpoisuuskokeen. Kelpoisuuskokeen järjestelyt ovat hieman poikenneet Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Metropolia Ammattikorkeakoulun välillä.

Diakonia-ammattikorkeakoulun järjestämässä kelpoisuuskokeessa on ollut kaksi osaa: lukupäiväkirja ja kirjallinen koe (tentti) (liitteet 10 ja 11). Metropolia Ammattikorkeakoulun kelpoisuuskokeessa on ollut kirjallinen koe (tentti). Lukupäiväkirja on avannut näkymän kelpoisuuskokeen tekijän ammatilliseen ajatteluun. Kirjallisen kokeen muoto on ollut ammattikorkeakouluissa samanlainen. Kokeessa on käytetty kysymyksiä, jotka ovat mahdollistaneet aineiston tiedollisen hallinnan arvioinnin. Lisäksi on ollut asiakaskuvaukseen perustuvia tehtäviä, jolloin on mahdollistunut aineiston soveltavan käytön arviointi (liite 11). Yhdistävä tekijä ammattikorkeakoulujen järjestämässä kelpoisuuskokeissa on ollut suullisen osaamisen osoitus, jota on käytetty tarvittaessa kirjallisen kokeen jälkeen. Suullisessa näytössä kelpoisuuskokeen tekijä on voinut täydentää ja syventää kirjallises- sa kokeessa esittämäänsä osaamista. Suullista näyttömahdollisuutta on käytetty tilanteissa, jolloin kirjallisen kokeen arvioinnissa on herännyt kysymys, kykenikö

kelpoisuuskokeen tekijä osoittamaan osaamisensa vai jäikö osaamisen näyttäminen niukaksi johtuen suomen kielen kirjallisesta taidosta.

Laajimmillaan kelpoisuuskokeessa voi olla kolme osiota: lukupäiväkirja, kirjallinen koe ja suullinen osaamisen osoitus. Ammattikorkeakouluissa on pohdittu, mikä on riittävä osaaminen tai sen vähimmäistaso, joka kelpoisuuskokeessa tulee saavuttaa asiakasturvallisuuden ja laadukkaan sosiaalihuollon toteutumisen varmistamiseksi.

Riikka: ”Mikä on riittävä taso sen saavuttamiseen, että voi työskennellä sosionomin ammatissa? ... Minimitason määrittäminen on vaikeaa, kun sosionomin tehtäväkenttä on niin laaja. Niin kun suhteessa mihin työtehtävään määritellään sitä minimitasoa.”

Ammattikorkeakoulut ovat solmineet kelpoisuuskokeen tekijän kanssa kirjallisen sopimuksen. Sopimuksessa määritellään kelpoisuuskokeen sisältö ja suoritusajankohta sekä hinta. Kelpoisuuskokeen järjestelyt on räätälöity osallistujakohtaisesti. Tyypillisesti kelpoisuuskokeeseen ilmoittautuneet ovat tarvinneet kokeeseen valmistautumiseen neljästä kuuteen kuukauteen aikaa. Kelpoisuuskokeeseen valmistautuessaan hakijat ovat voineet olla yhteydessä ammattikorkeakouluun. He ovat olleet huolissaan siitä, miten kykenevät omaksumaan kelpoisuuskokeen suomenkielisen aineiston, millaisia kelpoisuuskokeen kysymykset ovat, mitä kelpoisuuskokeessa arvioidaan (asiasisällöt ja/tai suomen kieli), ja miten hyvällä suomen kielellä kelpoisuuskokeeseen on vastattava. Tavallisesti kelpoisuuskoee on kestänyt kaksi tuntia. Kelpoisuuskokeen tuloksesta tieto on annettu sekä kokeen tekijälle että Valviralle.

Kelpoisuuskokeessa on ollut tavallisesti sisältöalueena Suomen sosiaali- ja terveysjärjestelmä, sosiaalilainsäädäntö ja -palvelut. Tähän sisältöalueeseen perehtyminen ei ole mahdollista ulkomailla suoritetuissa koulutuksissa, joten lainsäädäntöön ja palvelujärjestelmään tutustuminen on välttämätöntä sijoittaa kelpoisuuskokeeseen.

Riikka: ”Täytyy miettiä tarkkaan sosionomin työn näkökulmasta ylipäätensä sitä toimintaympäristöä ja eettistä ja muuta osaamisia, joita se tutkinto sisältää, ja mitä ne tarkoittavat siinä kelpoisuuskokeen suorittajan tutkinnon kontekstissa. ... Missä niitä puutteita on, niin ne liittyvät siihen Suomalaiseen palvelujärjestelmään, lainsäädäntöön ja tämän tyyppiseen. ... Kun on ollut eurooppalaisia ja ylipäätään länsimaisia tutkintoja, niin niissä suomalainen

palvelujärjestelmä ja lainsäädäntö on ne osaamisalueet, jotka niistä selkeästi puuttuu. Sitten voi olla erilaisia painotuksia tietysti koulutuksissa, jotain sosionomin osaamisaluetta on enemmän tai vähemmän. Mutta kontekstisidonnaisuuden arvioiminen haastaa erityisesti sellaisissa tapauksissa, kun tarkastellaan hyvin erilaisia yhteiskuntia ja järjestelmiä. Se on aika hankalaa.”

Jari: ”Koulutuksissa tuppaa aina jäämään palvelujärjestelmä ja lainsäädäntö ohuemmalle. Ollaan mietitty, että se on vähän hassu tilanne hakijan näkökulmasta, että siihen kohtaan pitäisi olla joku muu käytäntö tai mahdollisuus täydentää osaamistaan, koska ei ole oikeastaan – niin pitäisi olla suorittanut alan opintoja Suomessa, jotta palvelujärjestelmän ja lainsäädännön osaamisessa ei olisi täydentämisen tarvetta.”

Ammattikorkeakouluissa tulisi olla tarjolla koulutuksia sosiaalialan lainsäädännöstä ja palveluista ulkomailla koulutuksensa suorittaneille, vaikka sisältöalue otettaisiin huomioon kelpoisuuskokeessakin. Lisäkoulutustarpeet on havaittu myös aikaisemmin, jotta ulkomailla koulutuksensa suorittaneiden pätevyys voidaan varmistaa (Pohjola 2019, 68).

Tunnustamis päätöksen ollessa ehdollinen, ammattikorkeakoulut ehdottavat kelpoisuuskokeen vaihtoehtona sopeutumisaikaa. Ammattikorkeakoulujen ryhtyttyä vuonna 2017 käsittelemään hakemuksia, tarvittiin yhteisten linjausten määrittelyä sopeutumisajan mitoittamisesta ammattikorkeakoulujen ja Valviran kesken. Ammattikorkeakoulut ovat pitäneet lähtökohtana, että sopeutumisaika tehdään sosionomille soveltuvassa sosiaalialan työssä, esimerkiksi sosiaaliohjaajana tai ohjaajana. Sopeutumisajan määrittelyssä on otettu huomioon hakijan koulutuksen aikana tai työsuhteessa hankkima sosiaalialan käytännön osaaminen.

Jari: ”Me on lähdetty sopeutumisajan määrittelyssä siitä, kun on huomattu, että koulutuksesta puuttuu esimerkiksi lastensuojelutyön käytännön osaaminen, niin silloin on suositeltu sitä, että ottaisi haltuun työalan, jolle ei ole käytännön tuntumaa.”

Sosionomin ammattia harjoittavalla tulee olla työtehtävien, kuten asiakastyön ja sen dokumentoinnin edellyttämä kielitaito. Ammattikorkeakoulujen toimijoista suomen tai ruotsin kielen taidon osoittaminen on hakemusmenettelyn ongelmallisin kohta. On myös epäselvää, missä määrin suomen tai ruotsin kielen osaamista tulisi arvioida kelpoisuuskokeessa.

Jari: ”Suomen kielen taito on heillä (kelpoisuuskokeeseen osallistuville) varmasti haastava kohta. ... Hakemusmenettelyn käynnistäneet osaavat usein enemmän suomen kieltä, mitä he kykenevät kirjallisessa kokeessa tuomaan esiin. ... Suomen kielen taidon koen tässä vaikeana kohtana. Kun lukee kelpoisuuskokeen tekstejä, niin pohtii, että selviääköhän henkilö asiakastyön raportoinnista, jota sosionomilta edellytetään.”

Riikka: ”Meillähän voi tutkinnon saada suomeksi tai englanniksi ja englanniksi tietyllä suomen kielen taitotasolla, mutta sitten kun tutkintoja rinnastetaan, niin silloinhan me ei arvioida tai rinnasteta kielitaitoa vaan osaamista. Voidaanko me hyväksyä henkilö alan töihin, jos ei ole kielitaitoa riittävästi? ... Tämä kieliasia olisi hyvä katsoa, että olisi yhteinen ymmärrys, että kenen vastuulla on kielitaidon tsekkaaminen. ... Me ollaan käyty siitä keskustelua, ja ollaan myös keskusteltu, että tuleeko kelpoisuuskoetehtävä jommallakummalla kotimaisella kielellä, vai olisiko siinä muita vaihtoehtoisia kieliä, voisiko kelpoisuuskoetehtävän tehdä esimerkiksi englanniksi?”

Selvityshenkilön laatimassa raportissa sosiaalihuollon ammattihenkilölain (L 817/2015) toimituksesta esitetään, että ulkomailla tutkinnon suorittaneiden kielitaitovaatimuksista tarvitaan säädökset asiakasturvallisuuden ja palveluiden laadun toteuttamiseksi (Pohjola 2019, 9, 125). Ammattikorkeakouluissa toimivien näkemys on vastaava. Suomen tai ruotsin kielen taitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin käytännöt vaativat selkiyttämistä henkilön hakiessa ulkomailla suoritetulla koulutuksella oikeutta harjoittaa sosionomin ammattia Suomessa. (Ks. Liite 8; vrt. esim. Valvira. Kielitaito.)

Yhteistyösuhde Valviran kanssa ja ammattikorkeakoulujen välillä

Ammattikorkeakoulujen kokemus on, että yhteistyö Valviran kanssa on ollut toimivaa. Yhteistyön käynnistyessä tarvittiin yhteisten linjausten työstämistä eritoten sopeutumisaikojen määrittelyssä. Vuoropuhelu on ollut rakentavaa, ja viestien vaihto ripeää ammattikorkeakoulujen ja Valviran välillä. Ammattikorkeakoulujen toive ja esitys on, että tarpeen mukaan voidaan sopia yhteistyötapaamisia, mikä onkin ollut mahdollista.

Riikka: ”Siinä on ollut varmasti puolin ja toisin opettelemista. Asiaa on opeteltu. Vastauksen on saanut aina, ja he (Valvira) ovat nopealla aikataululla vastanneet. ... Alkuvaiheessa meille tuli ehkä kokemus, että heillä oli selkeä ajatus

siitä, että mitä mikäkin on tai mitä ne sopeutumisajat on, ja me lähdettiin vähän niin kuin kokeilemaan. Muutaman kokeilun jälkeen vasta saatiin yhteinen ymmärrys. Alussa oli vähän ehkä epäselvyyttä siitä, että miten se (sopeutumis aika) menee. ... Sitten sovittiin tapaaminen, jossa näitä asioita käytiin läpi. Se on koettu tosi hyvänä ja varsinkin, kun hakemusten kirjo on tosi iso. Vuoropuhelu heidän kanssa on tosi tärkeää. Mutta kokemus on, että yhteistyö on toiminut, että ei siinä ole ollut mitään ongelmaa.”

Valviran esitys on yhtenevä ammattikorkeakoulujen esityksen kanssa. Toimivaa yhteistyötä rakentaa se, että yhteistyön osapuolet voivat esittää kysymyksiä ja antaa palautetta tarpeen mukaan. (Kareinen 2019.)

1.9.2019 jälkeen opintonsa aloittaneet ja aloittavat sosionomi (AMK) -opiskelijat voivat saada pätevyyden varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävään (L 540/2018, 27§, 75§). Opetushallitus vastaa varhaiskasvatuksen ammattipätevyyksistä (Opetushallitus. Opetushallituksen päätökset pätevydestä varhaiskasvatuksen tehtäviin). Ammattikorkeakoulujen toimijoille on epäselvää, tuleeko ulkomailla tutkintonsa suorittaneen asia käsitellyksi samalla tavalla, jos henkilö hakee ammattipätevyyttä varhaiskasvatuksen sosionomiksi opetushallitukselta tai ”sosiaalihuollon sosionomiksi” Valviralta. Ammattikorkeakoulujen yhteinen esitys on, että ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyjä varhaiskasvatuksen sosionomiksi ja ”sosiaalihuollon sosionomiksi” verrataan ja laaditaan kuvaus menettelytavoista tilanteen selkiyttämiseksi.

Diakonia-ammattikorkeakoulussa on käsitelty lähialueella, eritoten Virossa suoritettuihin koulutuksiin perustuvat hakemukset, ja Metropolia Ammattikorkeakoulussa on käsitelty hakemukset, jotka perustuvat muissa Euroopan unionin ja talousalueen sekä niiden ulkopuolissa maissa suoritettuihin koulutuksiin. Ammattikorkeakouluista työnjako on ollut toimiva. Ammattikorkeakoulujen toimijat ovat voineet konsultoida toisiaan kokiessaan, että yhteinen keskustelu edistää hakijakohtaisen ratkaisun tekemistä. Lisäksi ammattikorkeakoulut ovat joustavasti sopineet työnjaostaan, jos esimerkiksi hakemuksen käsittelyaika on osoittautunut ammattikorkeakoululle haasteelliseksi.

Jari: ”Meitä on tässä kaksi ammattikorkeakoulua, mutta sosionomeja koulutetaan kahdessakymmenessä ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulujen ymmärrys on kuitenkin riittävän yhteneväinen sosionomin osaamisesta ja tehtävästä, ja kun me suhteessa sosionomin osaamiseen ja tehtäviin tehdään esityksiä, niin meillä on olemassa tausta, jolloin esitykset muodostuvat samansuuntaisiksi.”

Tässä raportoidun keskustelun päättyessä Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Metropolia Ammattikorkeakoulun toimijat totesivat, että ammattikorkeakoulujen lähtökohdat ja toimintatavat ovat olleet hyvin samankaltaiset hakemusten käsittelyssä ja lausunnon laatimisessa. Ammattikorkeakoulujen yhdessä laatima ja hyväksymä esitys sosionomi (AMK) -tutkinnon kompetensseista on ohjannut hakemusten käsittelyä ja yhdenmukaistanut lausunnoissa esitettyjä ratkaisuja.

4.3 Ammatinharjoittamisoikeutta hakeneiden näkemyksiä hakumenettelystä

Ulkomailla suoritetun koulutuksen perusteella sosionomin ammatinharjoittamisoikeutta hakeneiden näkemyksiä hakumenettelystä kerättiin sähköpostihaastattelulla lokakuussa 2019. Sähköpostihaastattelu lähetettiin kahdelletoista henkilölle, joiden sähköpostiosoite oli tiedossa johtuen aikaisemmasta viestinvaihdosta.

Sähköpostihaastatteluun kutsuilla tiedusteltiin näkemyksiä hakumenettelyssä avoimilla kysymyksillä kuten, mikä heistä oli toimivaa hakumenettelyssä, ja miten sitä tulee kehittää. Heiltä tiedusteltiin myös, mikä heistä oli toimivaa ja mitä tulisi tehdä toisin kelpoisuuskokeen ja/tai sopeutumisajan järjestelyissä. Lisäksi sähköpostihaastatteluun sisältyi kysymys työuran kehittymisestä sen jälkeen, kun henkilö oli saanut oikeuden harjoittaa sosionomin ammattia Suomessa. Sähköpostihaastattelussa oli vielä avoin hakumenettelyn kommentointi- ja palautteenanto mahdollisuus.

Sähköpostihaastatteluun vastasi kahdeksan henkilöä. Heistä kuusi oli vienyt hakumenettelyn loppuun, ja he olivat saaneet sosionomin ammatin harjoittamisoikeuden. Kaksi henkilöä oli saanut ehdollisen tunnustamispäätöksen. Heidän prosessinsa oli keskeneräinen. Heiltä edellytettiin korvaavina toimenpiteinä joko kelpoisuuskoetta tai sopeutumisaikaa. Sähköpostihaastattelujen kommentit raportoin siten, ettei vastaajaa voi tunnistaa.

Hakemusmenettelyn käynnistäneiden tavoitteet

Aloitin kommenttien tarkastelun hakumenettelyn lopputulosta koskevista kommentteista. Hakumenettelyä kuvattiin ilmaisulla ”valoa tunnelin päässä”. Hakumenettelyn palkinto on se, että myönteinen lopputulos mahdollistaa sosionomin ammatin harjoittamisen Suomessa. Hakumenettelyn läpikäyneet kertoivat myös itsevarmuuden ja ammatillisen varmuuden lujittumisesta.

”Toimivaalhyvää oli se, että sain suoritettualhoidettua lopputuloksen – saan toimia sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä sosionomi Suomessa. ... Jokainen meistä tietää, että minun ’maahanmuuttajana’ ainoa mahdollisuus harjoittaa ammattiani vastaavaa työtä on se, että olen virallisesti ja byrokraattisesti ’laillistettu.’”

”Ilman laillistamista en olisi saanut Suomessa jatkaa alan töitä. ... Se (hakumenettely) oli hyvä kokemus. Se lisäsi itsevarmuutta, vahvasti, että kelpaan työntekijänä yhtä lailla kuin muut Suomessa valmistuneet sosiaalihuollon työntekijät.”

”Hakuprosessin aikana oli hyvä tunnelma, kun tein jotain uutta. Elämänfilosofiani muuttui paljon positiivisemmaksi. ... Kelpoisuuskokeessa oli hyvä juttu se, että luin paljon kirjallisuutta, ja sain tästä kokeen suorittamisesta itsevarmuutta ja toki, työpaikalla myös osaamista ja ymmärrystä eri asioista.”

Hakumenettelyn lopputuloksen ollessa myönteinen, henkilö saa tunnustamispäätöksen, joka oikeuttaa hänet harjoittamaan sosionomin ammattia Suomessa. Tunnustamispäätös ei kuitenkaan takaa työllistymistä. Kuusi palautteen antajaa oli ylittänyt hakumenettelyn maaliviivan, ja he olivat saaneet laillistuksen sosionomiksi. Heistä viisi työskenteli vakituudessa työsuhteessa sosiaaliohjaajana tai ohjaajana; yksi työskenteli osin lähihoitajan ja osin palveluohjaajan työtehtäviä tehden

”Sain vakituisen viran (jälleen kerran!) lastensuojelun yksiköstä, missä olin pitkään sijaisena. Valviran laillistus todistaa virallisesti, että minulla on riittävä ammatillinen osaaminen, ja minulla on oikeus myös toimia sosiaalihuollon ammattihenkilönä. Tärkein ja tulevaisuuteeni vaikuttava muutos on se, että minulla on nyt paremmat mahdollisuudet työmarkkinoilla.”

”En ole päässyt täysiaikaiseen AMK koulutusta vastaavaan työhön. Työkokeemus on tällä alalla hyvin olennaista.”

Hakumenettelyn läpikäyneet kuvasivat prosessista ja sen lopputuloksesta saamaansa hyötyä kahdesta eri näkökulmasta. Heillä oli oikeus harjoittaa sosionomin ammattia ja heidän ammatillinen varmuutensa oli vahvistunut. Parhaimmassa tapauksessa hakumenettely ei ollut vain ammatin harjoittamisen ”mahdollista-

ja”, vaan se vahvisti ammattipätevyyttä ja antoi ammatilliseen toimintaan edellytyksiä. Myönteinen tunnustamispäätös oli taannut valtaosalle vakituisen työn sosionomille soveltuvassa tehtävässä.

Hakumenettelyn toimivuus

Hakumenettelyn läpikäyneiden näkemysten mukaan maaliviivan ylittäminen voittajana edellytti useiden matkan varrelle sijoittuneiden esteiden kestämistä ja ratkaisemista. Seuraavista kommentteista ensimmäinen on noin kaksi vuotta sitten hakumenettelyn läpikäyneeltä henkilöltä, kun taas jälkimmäinen palaute on viime aikoina menettelyn toteuttaneelta henkilöltä. Kommentteista voi päätellä, että hakumenettelyn toteutus oli kehittynyt hakijaa palvelevammaksi.

”Hakuprosessi voisi olla nopeampi ja prosessin vaiheista olisin toivonut enemmän tietoa. ... Hakuprosessin käynnistämisessä ja jatkosta olisin toivonut Valviran kanssa sujuvampaa yhteistyötä – infon saanti oli hankalaa ja vaivalloista.”

”Minun mielestäni ohjeet olivat selvät. Oli hyvä, että Valviralta päin oltiin puhelimitse yhteydessä, kun tarvittiin lisää tietoa.”

Tavallisesti hakumenettelyn toteuttaneiden näkemys oli, että yhteydenpito ja yhteistyö Valviran kanssa toimi. Valviran toimijat olivat vastanneet heidän kysymyksiinsä ripeästi ja selkeästi. Tosin Valviran käyttämä tunnin mittainen puhelinaika aamu- ja iltapäivisin, voi olla yhteydenpidon hidaste tai este.

Hakumenettelyn läpikäyneiden näkemyksissä oli negatiivisia sävyjä enemmän kuin positiivisia sävyjä. Heistä hakemuksen liitteeksi tarvittavia dokumentteja ei ole kuvattu tai luetteloitu riittävän kattavasti ja yksiselitteisesti (liite 8). Tarvittavien dokumenttien hankkiminen, esimerkiksi dokumentti haetun ammatin harjoittamisoikeudesta kotivaltiossa, oli osoittautunut vaikeaksi. Hakumenettelyn läpikäyneiden yhteinen näkemyksensä oli, että liitteistä tulee olla jo hakumenettelyn alkuvaiheessa selkeä luettelo. Tarvittavista liitteistä tiedon saamista hakumenettelyn toteuttaneet kuvasivat esimerkiksi ilmaisuilla ”ripotellen” ja ”tiputellen”. Kun dokumentteja pyydettiin ”ripotellen” ja ”tiputellen”, haun aikataulu venyi.

”Hankalaa oli ehkä se, että tarvittiin lähtömaasta jonkinlaista rekisteriotetta ... Sellaista ei kotimaassani ollut, eikä myöskään ollut eriteltynä kahtiajakoa sosionomiksi ja sosiaalityöntekijäksi. Oli vaikea lähteä etsimään oikeaa tahoja, joka sen osaisi selvittää”

”Valviralta ei osattu antaa listaa tarvittavista asiakirjoista ja papereista, vaan tiedot tulivat tiputellen ja sen takia prosessi on pitkittynyt. ... Valviralla ei ole antaa minkäänlaista listaa henkilöistä, jotka toimivat laillistettuina kielenkääntäjinä.”

Hakemuksen liitteet, esimerkiksi tutkintotodistus, tulee olla sekä virallisesti oikeaksi todistettuina jäljennöksenä että auktorisoidun kielenkääntäjän käännöksenä. Myös auktorisoiduista kielenkääntäjistä hakijat olivat kaivanneet luetteloa. Opetushallituksen ylläpitämästä rekisteristä ei ilmene auktorisoitujen kielenkääntäjien yhteystietoja (Opetushallitus. Auktorisoidut kielenkääntäjät).

Hakumenettelyn läpikäyneiden palautteissa esiintyy informoinnin, neuvonnan ja ohjauksen tarve. Näitä palveluja tulisi olla saatavilla. Informoinnin, neuvonnan ja ohjauksen tarpeesta kertoo esimerkiksi palaute, jonka mukaan työnantajista, joilta voi tiedustella sopeutumisajan suorituspaikkaa, tulisi olla vinkkilista.

”Valviralla ei ole antaa minkäänlaista listaa paikoista, joissa voisi mahdollisesti suorittaa sopeutumisajan jakson. ... Olen itse löytänyt sopivan työpaikan, jossa voin sen suorittaa. Sopeutumisajan työpaikan hyväksyntäprosessi sujui hyvin ja vastaus tuli aika nopeasti.”

Informatiivista listausta hakumenettelyn läpikäyneet olivat kaivanneet muun muassa hakemukseen tarvittavista liitteistä, auktorisoiduista kielenkääntäjistä, sosionomi (AMK) -kouluttajatahoista (ammattikorkeakouluista) ja sopeutumisajan mahdollisista työnantajista. Hakumenettelyn käynnistäneet olisivat tarvinneet vankempaa neuvontaa ja ohjausta hakumenettelyn aikana.

Kelpoisuuskoe ja sopeutumisaika

Kaikki palautteenantajat olivat saaneet ehdollisen tunnustamispäätöksen. Heistä hyvä ratkaisu on se, että ehdollisessa tunnustamispäätöksessä on kaksi vaihtoehtoa korvaavina toimenpiteinä: kelpoisuuskoe ja sopeutumisaika. Kelpoisuuskokeen järjestelyihin he olivat tyytyväisiä, kuten myös kokeeseen saamaansa neuvontaan ja ohjaukseen kelpoisuuskokeeseen valmistautuessaan. Palautteiden mukaan palkkatyösuhteessa olevalle sopeutumisaika ei ole realistinen vaihtoehto, vaan tällöin kysymykseen tulee kelpoisuuskoe.

”Järjestelyt toimivat hienosti. Opettajalta sain tarpeeksi ohjausta (tukea) kokeeseen valmistautumiseen.”

Kelpoisuuskokeen suorittaneet olivat tyytyväisiä kokeen järjestelyihin, mutta he antoivat erilaisia merkityksiä kelpoisuuskokeelle. Kelpoisuuskoe voitiin kokea pakollisena suoritteena, jolloin kelpoisuuskoe ei edistänyt tekijänsä oppimista eikä ammatillista kasvua ja kehitystä. Päinvastaisessa tilanteessa osallistujan kelpoisuuskokeesta saama hyöty oli suuri. Kelpoisuuskokeeseen osallistuneen, ja sen hyväksytysti suorittaneen, tiedollinen osaaminen vahvistui. Koe oli oppimiskokemuksena kannustava. Hän innostui opiskelusta ja päätti jatkaa opintojaan avoimessa yliopistossa. Oikeus toimia laillistettuna sosionomina ja työsuhteen vakainaistuminen oli avannut ovia myös työnantajan henkilöstölleen tarjoamiin ammatillisiin täydennyskoulutuksiin, kuten Neuropsykiatrinen valmentaja -koulutukseen (Nepsy).

”Pakko todeta, etten kyllä oppinut enkä kehittynyt mitenkään ammatillisesti kelpoisuuskokeen toteutumisessa. Se oli vaan tiukasti pakollinen ’tehtävä’, mistä oli pakko suoriutua.”

”Kirjallisuudesta oli paljon hyötyä, sain laajan kuvan sosiaalityön kentästä Suomessa. Palveluohjaus oli se, mikä erityisesti kiinnosti. Tieteellisen tekstin lukeminen helpottui, ja sain siitä potkua hakea avoimeen yliopistoon lukemaan sosiaalityötä. Tavoitteena on päästä lukemaan maisteriksi. Koen kyllä olevani ammatillisesti kehittyneempi nyt. ... Vaikka paljon vaivaa laillistuksen eteen on nähty, on tämä työtä hakiessa kova valttikortti.”

”Kelpoisuuskokeen suorittamisen prosessi oli hyvin toimiva sekä yhteistyö opettajan/ koulun kanssa oli hyvä, tukea antava ja rohkaiseva. Ammattikirjallisuudesta sain uusia käsitteitä sekä ymmärrystä Suomen sosiaali- ja terveystieteiden systeemistä. En koe, että se olisi suoranaisesti vaikuttanut ammatillisuuteeni. Ammatillisuuteeni ovat vaikuttaneet eniten työpaikalla oppiminen ja täydennyskoulutukset Suomessa.”

Kelpoisuuskokeen tehneiden näkemykset heijastelivat heidän elämän- ja työtilannettaan. Vuosia Suomessa asuneen, sosiaalialalla asemansa vakiinnuttaneen ja sosionomin ammattia jo harjoittaneen näkemyksissä hakumenettely ja kelpoisuuskoee saattoi olla ”pakkopulla”, kun taas Suomessa lyhyemmän ajan asunut ja työelämästä paikkaansa vielä hakeva saattoi kokea hakumenettelyn ja kelpoisuuskokeen avaavan hänelle uusia mahdollisuuksia. Kelpoisuuskoetta vahvemmin ammatillisuuden rakentumiseen vaikuttaa kuitenkin saadun palautteen mukaan sosiaalialan työpaikalla ja työssä oppiminen.

Hakumenettelyn kustannukset

Hakumenettelyn läpikäyneet suhtautuivat hyvin kriittisesti haun maksullisuuteen. Kustannuksia hakumenettelystä voi kertyä palautteenantajien mukaan tuhannesta eurosta useisiin tuhansiin euroihin. Kustannusten määrään vaihteluun vaikuttavat esimerkiksi hakemukseen tarvittavien liitteiden hankinta- ja niiden käännskustannukset.

”Melko paljon rahaa tähän kaikkeen on mennyt, yhteensä lähes 1000 euroa, kun ottaa huomioon käännökset, leimat, kopiot, hakemukset ja palvelumaksut. Ymmärrän toki sen, ettei ylimääräinen työ ja selvittely ilmaista ole.”

”Koko prosessi kestää minun mielestäni liian kauan ja maksaa liikaa. Mistä voi tienata tarpeeksi Valvira-prosessia varten, kun ei voi tehdä omalla alalla töitä?”

Erityisesti tilanteissa, jolloin henkilö ei ollut hakumenettelyn aikana palkkatyössä, hausta koituvien kustannusten kattaminen oli ollut vaikeaa. Kaikki sähköpostitahaastatteluun vastanneet kommentoivat hakumenettelyn korkeita kustannuksia, joita he pitävät kohtuuttomina.

Hakumenettelyn jättämä jälki Suomesta

Hakumenettelyn lopputuloksen ollessa myönteinen henkilö saa tunnustamis- päätöksen, joka oikeuttaa hänet harjoittamaan sosionomin ammattia. Hakumenettelyn myönteinenkään lopputulos ei muuta prosessin tuottamia negatiivisia tuntemuksia suopeiksi uudelle asuinmaalle.

”Olen suorittanut omat opinnot ammattikorkeakoulussa. ... Minulla oli työkokemusta alalta. ... Ja silti se ei ollut ’riittävää’ täällä Suomessa. ... Ihmisillä on ja saa olla erilaisia syitä, miksi siirrytään kotimaasta muualle. Ja maahanmuuttajat saavat olla erittäin arvokkaita ja hyödyllisiä Suomelle ... jos vaan uskallatte katsoa ja nähdä laajemmalle. :-)”

”Jos olisin tiennyt etukäteen kauanko tämä Valvira prosessi kestää ja maksaa niin olisin miettinyt kaksi kertaa kannattako minun tulla Suomeen sosiaalialalle töihin. Tällä hetkellä en pysty suosittelemaan kenellekään tulla Suomeen sosiaalialalle töihin, Valvira-prosessin takia. ... Tämä Valvira prosessi kestää nyt jo niin kauan, että olisi ollut melkein mahdollista suorittaa uusi tutkinto Suomessa, mikä on käsittämätöntä. Ymmärrän täysin, että Valviran on tarkistettava tutkinnot, mutta käsittelyprosessi on liian hidas ja se hankaloittaa ulkomailta tulleiden työllistymistä sosiaalialalle Suomeen.”

”Prosessi on erittäin pitkäkestoinen. Paljon byrokratiaa. Olen tuntenut itseni toisen asteen kansalaiseksi, aliarvoisena, kenen suorittama tutkinto ei omaa mitään merkitystä, vaikka kyse on EU-valtion yliopistosta.”

Hakumenettelyä ja ulkomailta Suomeen muuttaneiden sosiaalialan ammattilaisten työllistymistä tulisi kyetä edistämään selkeällä, oikea-aikaisella ja riittävällä tiedon antamisella sekä käyttäjälähtöisillä neuvonta- ja ohjauspalveluilla. Edellä oleviin lainauksiin sisältyy viesti niin sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valviralle, sosiaalialan koulutusorganisaatioille, kuten korkeakouluille ja sosiaalialan työnantajille. Sosiaalialalla tarvitaan maahanmuuttajia, jotta koulutetun työvoiman riittävyys voidaan varmistaa ammattialalla. Maahanmuuttajat, kuten muukin väestö, ovat moninainen ryhmä, eikä yhtä kaikille toimivaa koulutuspolkua ja työllistymismallia ole. Ammattipätevyyden arvioimisessa ja osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa on kehitettävää. Esimerkiksi sosionomin ammatin harjoittamiseen oikeuttavaa hakumenettelyä tulee tarkastella kriittisesti. Hakumenettelyä tulisi kyetä uudistamaan joustavammaksi, ripeämmin eteneväksi, kannustavammaksi ja huokeammaksi.

4.4 Ammatinharjoittamisoikeuksien haun toimivuus ja kehittämishaasteet

Ulkomailla koulutuksensa suorittaneiden henkilöiden sosiaalihuollon ammattioikeuksien sääntelyä on pidetty melko toimivana (Pohjola 2019, 65). Esimerkiksi sosionomi ammattinimikkeen -käytön ja ammatin harjoittamisoikeuden hakumenettely on prosessina selkeä (taulukko 1).

Kun henkilö on hakenut ulkomailla suoritun koulutuksen perusteella sosionomin tai geronomin ammatinharjoittamisoikeutta, on hänen hakemuksensa käsitelty ja lausunnon kirjoittanut Valviran esityksestä Diakonia-ammattikorkeakoulu tai Metropolia Ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakouluista hakumenettelyn vaiheet ja prosessin osapuolten roolit ovat selkeät. Hakemuksen käsittely, lausunnon kirjoittaminen, tarvittaessa kelpoisuuskokeen järjestäminen ja sopeutumisajasta ehdotuksen tekeminen on koettu haastavana ammattikorkeakouluissa, koska Suomessa suoritettavalle sosionomikoulutukselle ei ole kansainvälisiä vertailukohteita ja hakemuksissa koulutus- ja työkokemustiedot vaihtelevat. Hakumenettelyn vaiheen ja tehtävät, joista ammattikorkeakoulut vastaavat, ovat ammattikorkeakoulut näkemyksensä mukaan pyrkineet tekemään ripeästi.

Hakumeneteltyssä on kehitettävää. Ammattikorkeakoulujen näkemysten mukaan kehittämishaasteita ovat 1) suomen tai ruotsin kielen taidon osoittaminen, 2) ammatinharjoittamisoikeuden hakemista edistävän koulutustarjonnan rakentaminen ja 3) sosiaalihuollon sosionomin ja varhaiskasvatuksen sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyjen vertaileva jäsentäminen. Ulkomailla koulutuksensa suorittaneiden suomen tai ruotsin kielitaidon osoittamisen käytäntöjen, kuten myös hakijoiden lisäkoulutustarpeisiin vastaamista, on pidetty jo aikaiseminkin hakumenettelyn kehittämiskohteina (Pohjola 2019, 9, 68, 125). Lisäksi ammattikorkeakoulujen tulee vertailla laatimiaan lausuntoja ja muotoilla niiden rakennetta yhtenäisemmäksi.

Sosionomin ammatinharjoittamisoikeutta hakeneiden henkilöiden palaute hakumenettelystä oli kriittistä. Hakumenettelyn hyöty ja palkinto oli sosionomiksi laillistaminen, mutta laillistamisen edellyttämä hakuprosessi oli heistä vaivalloinen. Heistä ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyä tulee nopeuttaa ja haun edellyttämät dokumentit sekä etenemisvaiheet tullee olla selkeämmin kuvattuna jo haun käynnistämisen vaiheessa. Hakumenettelyn läpikäyneistä prosessista tulee hakijalle kuluja kohtuuttomasti. Hakijoiden käytössä tulisi olla myös heidän tarpeitansa vastaavia tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalveluja.

Ulkomailla koulutuksensa suorittaneiden henkilöiden ammattiharjoittamisoi-
keuksien hakuprosessia tulee kehittää kuten myös ammattipätevyyden arvioinnin
taustalla olevia osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytäntöjä. Hakume-
nettelyn ja ammattipätevyyden arvioinnin ja näytön käytäntöjen asiakaslähtöisellä
kehittämisellä voidaan tukea Suomeen muuttaneiden sosiaalialan ammattilaisten
uuteen asuinmaahan asettumista ja työllistymistä.

5 VIROSTA SOSIONOMIN AMMATIN HARJOITTAJAKSI SUOMEEN

Virosta on muuttanut sosiaalialan ammattilaisia Suomeen. Muuton taustalla voi olla niin perheeseen kuin työhön liittyviä syitä (ka. esim. Forsander 2004, 442). Muutolle voi olla perheperuste, kuten Suomen kansalaisen kanssa avioituminen. Esimerkiksi vuonna 2017 solmittiin noin 150 suomalaisen ja virolaisen kesken avioliitto (Tilastokeskus. Solmitut avioliitot.). Muutto on voinut tapahtua myös työperusteisesti (Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2019). Työ, työehdot ja työssä kehittyminen, esimerkiksi ammatilliset täydennyskoulutusmahdollisuudet eivät liene ainakaan estäneet Virosta Suomeen muuttamista. Tosin viime aikoina on uutisoitu Suomessa työskennelleiden virolaisten paluumuutosta, kun työvoiman kysyntä ja työnteon ehdot, kuten palkkataso ovat kehittyneet Virossa työntekijän näkökulmasta positiivisesti (esim. Onali 2019).

Suomessa sosiaalialalla työskennelleistä virolaisista ei ole käytettävissä kartoituksia, selvityksiä tai tutkimuksia samalla tavalla kuin virolaisista terveysalalla, esimerkiksi sairaanhoitajista. Vuonna 2012 Suomessa työskennelleistä sairaanhoitajista noin kolme prosenttia, 2080 henkilöä, oli syntyperältään muita kuin suomalaisia. Heistä 45 prosenttia oli virolaisia (930). (Kirkkopelto & Vallimies-Patomäki 2016, 8.)

Päivi Vartiainen, Pauliina Alenius, Pirkko Pitkänen ja Marja Koskela (2017) tutkivat Filippiineiltä, Espanjasta ja Virosta Suomeen muuttaneiden hoitolan ammattilaisten integroitumista terveysalan työyhteisöihin ja työssä tapahtuvaa oppimista. He havaitsivat, että espanjalaisten ja virolaisten sairaanhoitajien oli huomattavasti helpompaa saada sairaanhoitajatutkinto tunnistetuksi ja tunnustetuksi Suomessa kuin Euroopan unionin ja talousalueen ulkopuolelta tulevien Filippiiniläisten sairaanhoitajien. Virolaiset sairaanhoitajat työllistyivät helpoimmin lähtömaan tutkintoa vastaaviin tehtäviin. Työllistymistä helpotti kielitaito. Jatkuviissa työsuhteissa työskennelleet virolaiset sairaanhoitajat saivat Suomessa vastuutehtäviä työkokemuksen kartuttua. He osallistuiivat työyhteisön toiminnan kehittämiseen. (Vartiainen, Alenius, Pitkänen & Koskela 2017, 158–159.)

Virossa sosiaalialan ja sosiaalityön korkeakoulutus on ollut murroksessa. Aikaisemmin sosiaalialan ammattilaisia valmistui sekä ammattikorkeakouluista että

yliopistoista. Nyt alan tutkintokoulutus keskittyy pitkälti yliopistoihin. Tallinnan ja Tarton yliopistoissa voi suorittaa 3-vuotisen kandidaatin (bakalaureus) ja tämän jälkeen 2-vuotisen maisterin (master) tutkinnon, josta voi jatkaa tohtorin tutkintoon. (Tallinna Ülikool. Sotsiaaltöö; Tartu Ülikool. Sotsiaaltöö ja sotsiaalpolitiika.) Tallinnan ja Tarton yliopistojen lisäksi Tallinnan tekninen korkeakoulu järjestää sosiaalityön tutkintokoulutusta (Tallinna Tehnikakõrgkool. Sotsiaaltöö). Virossa on sovittu sosiaalityön tutkintoihin ja ammattilaisten tehtäviin liittyvästä koordinoinnista. Koordinoinnin organisoivat Viron sosiaalityön yhdistys (ESTA) (Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon. Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon). Sosiaalityöntekijöiden osaamisalueista ja tehtävistä on laadittu kuvaukset (Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon. Sotsiaaltöötaja. Taotluse esitamine). Sosiaalihuoltolaki määrittelee sosiaalityön tehtäviä yleisesti (Sotsiaalhoolekande seadus 09.12.2015), mutta sosiaalityön kandidaatin ja maisterin tutkinnon suorittaneiden tehtävistä on omat sangen yksityiskohtaiset kuvaukset; kuvauksia on laadittu myös työalakohtaisesti, muun muassa lasten ja perheiden kanssa tehtävään työhön sekä lastensuojelutyöhön (Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon. Sotsiaaltöötaja. Taotluse esitamine).

Virossa suoritettujen koulutuksen perusteella viisitoista henkilöä on hakenut Valviralta oikeutta harjoittaa sosionomin ammattia Suomessa vuoden 2017 alusta lokakuuhun 2019 loppuun mennessä, jolloin tätä julkaisua kirjoitin. Henkilöitä on ollut viisitoista mutta hakemuksia seitsemäntoista, koska kaksi henkilöä on käynnistänyt hakumenettelyn kahdesti (ks. luku 4.2). Kuvaan nyt tätä hakijajoukkoa siten, ettei yksittäistä hakijaa voi tekstistä tunnistaa.

Kaikki viisitoista Virossa Suomeen muuttanutta ja Valviralle hakemuksensa jättäneitä sosiaalialan ammattilaisia ovat naisia. Heistä nuorin on syntynyt 1990-luvun alussa ja kokenein 1960-luvun alussa. Näin ollen nuorin hakija on ollut alle 30-vuotias ja kokenein yli 50-vuotias. Hakemuksena Valviralle jättäneistä lähes puolet on syntynyt 1960-luvulla.

Kun ulkomailla koulutuksen suorittanut henkilö jättää hakemuksensa Valviralle, hän voi osoittaa työkokemuksensa sosiaalialalta liittämällä hakemukseen kopiot työtodistuksista. Kaksitoista Virossa sosiaalialan koulutuksensa suorittanutta henkilöä oli liittänyt hakemukseensa dokumentteja, jotka kertoivat heidän työkokemuksestaan Virossa ja/tai Suomessa. He olivat työskennelleet Virossa sosiaalialalla vuodesta kahteentoista vuoteen. Pisimmän, noin kaksitoista vuotta kestäneen työuran tehnyt henkilö oli työskennellyt ohjaajana vanhusten parissa. Tyypillisesti henkilö oli työskennellyt Virossa noin vuoden sosiaalityöntekijänä joko lasten, nuorten ja perheiden parissa, oppilashuollossa tai vankilassa. Hakijoilla saattoi olla työkokemusta myös esimies- ja johtotehtävistä.

Hakumenettelyn käynnistäneiden henkilöiden tilanne oli hyvin erilainen sekä Virossa että Suomessa karttuneen työkokemuksen määrän näkökulmista. Suomessa hakija oli ollut pisimmillään mukana sosiaalialan työssä jopa neljäntoista vuotta. Hakijan kosketus suomalaiseen työelämään oli vähäisin silloin, kun hän suoritti ensimmäistä työkokeilujaksoansa Suomessa jättäessään hakemuksensa Valviralle. Työkokemusta sosionomille soveltuvista tehtävistä, esimerkiksi ohjaajan tehtävistä, hakijoilla saattoi olla yhdestä vuodesta kuuteen vuoteen. Hakija oli voinut työskennellä esimerkiksi ohjaajana lasten, nuorten ja perheiden parissa.

Viimeisen korkeakoulututkintonsa Valviran hakemusmenettelyn käynnistäneet henkilöt olivat suorittaneet menneiden kahdenkymmenen vuoden aikana. Hakijat olivat voineet suorittaa myös useampia sosiaalialalle suuntauvia tutkintoja. Kolme henkilöä oli suorittanut kaksi sosiaalialan tutkintoa, jolloin ensimmäinen tutkinto oli suoritettu esimerkiksi 1990-luvulla, ja se oli päivitetty 2000-luvulla. Kun tarkastellaan hakijoiden viimeisiä korkeakoulututkintoja, niin aikaa oli kulunut eniten vuonna 2001 suoritetusta tutkinnosta ja vähiten vuonna 2016 suoritetusta tutkinnosta. Yhdeksän henkilöä viidestätoista oli suorittanut viimeisen korkeakoulututkintonsa vuosina 2001–2007 ja kuusi henkilöä vuosina 2011–2016.

Suomessa sosionomin ammatinharjoittamisoikeuden hakemusmenettelyn käynnistäneistä henkilöistä kolmetoista oli opiskellut ja suorittanut tutkintonsa sosiaalityön koulutusohjelmassa. He olivat suorittaneet sosiaalityön kandidaatin tutkinnon, jonka laajuus oli noin 180 opintopistettä ja kesto noin kolme vuotta. Tyypillisesti suoritettu tutkinto olisi mahdollistanut opintojen jatkamisen maisteriopinnoissa. Yhden henkilön suorittama kandidaatin tutkinto oli muista sosiaalityöistä kuin sosiaalityöstä, kuten myös yhden maisteritutkinnon suorittaneen henkilön.

Kaikilla viidellätoista hakijalla oli siis korkeakoulututkinto. Virossa suoritettujen koulutuksen ja tutkinnon korkeakouluympäristön kuvaaminen ei ole kuitenkaan yksinkertaista. Ammattikorkeakoulussa tutkintonsa oli suorittanut seitsemän hakijaa. Yksi henkilö, joka oli suorittanut kaksi sosiaalialalle suuntautunutta tutkintoa, oli suorittanut molemmat tutkintonsa ammattikorkeakoulussa. Kolme henkilöä oli tehnyt tutkintonsa yliopistossa. Kaksi henkilöä, joista kumpikin oli tehnyt kaksi sosiaalialalle suuntautunutta tutkintoa, olivat suorittaneet toisen tutkintonsa ammattikorkeakoulussa ja toisen yliopistossa. Kahdelle henkilölle yliopisto oli myöntänyt todistuksen, mutta tutkinto oli suoritettu ammattikorkeakoulun sosiaalityön koulutusohjelmassa (sotsiaaltöö korralduse rakenduskõrghariduseõppe õppekava).

Diakonia-ammattikorkeakoulu käsitteli ensimmäiset viisi Valviralta samaansa hakemusta keväällä 2017, kun henkilöt olivat hakeneet oikeutta harjoittaa sosionomin ammattia Suomessa Virossa suorittamansa koulutuksen perustella. Tuolloin hakijoiden suorittaman koulutuksen tarkastelussa keskityttiin asiakastyön osaamisen jäsentämiseen. Miten hakijan asiakastyön osaaminen kattoi sosionomin eri työkentät? Asiakastyön osaamisen jäsentäminen perustui tutkintotodistuksessa ja/tai opintosuoritusotteessa mainittuihin kursseihin ja niiden laajuuteen. Tarkastelussa huomio kiinnitettiin myös koulutuksiin kuuluviin käytännön opintoihin, harjoitteluihin.

Opintosuoritusotteiden mukaan kaikkien viiden henkilön koulutuksiin oli sisällynyt aikuisten parissa tehtävän työn opintoja ja tavallisesti kunnassa, toimeentuloturvatyössä tehty harjoittelu. Heidän koulutuksissaan oli mielenterveys- ja päihdetyön opintoja, muttei näille työalueille sijoittuvaa harjoittelua. Mielenterveys- ja päihdetyön kysymyksiä lienee kohdattu aikuisten parissa tehtävän työn harjoittelussa. Kaikkien viiden henkilön koulutuksiin sisältyi harjoittelu vammaisten parissa ja tavallisesti myös tämän työalueen opintoja. Vain yhden henkilön koulutuksesta puuttui vanhusten parissa tehty harjoittelu; sen sijaan hänenkin koulutuksessaan oli vanhustyön opintoja. Kaikkien viiden henkilön koulutuksissa oli lasten, nuorten ja perheiden parissa tehtävän työn opintoja, mutta vain kolme henkilöä oli suorittanut työalueen harjoittelun. Vastaavasti kolme henkilöä oli työskennellyt korkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen Virossa joko oppilashuollon tai lastensuojelun tehtävissä. Heistä yksi henkilö oli työskennellyt lastensuojelussa myös Suomessa. Henkilöiden suorittamat koulutukset kattoivat hyvin sosiaalialan työkentät, joilla sosionomit tavallisesti työskentelevät Suomessa. Vahvinta heidän ammatillinen osaamisensa oli asiakastyön osa-alueilla, joilta he olivat suorittaneet sekä oppikursseja että harjoittelun, esimerkiksi aikuisten, vammaisten ja vanhusten parissa tehtävä työ.

Kevään 2017 jälkeen, syksystä 2017 alkaen henkilön Virossa suorittaman koulutuksen ja sen tuottaman ammattipätevyyden jäsentämistä on tehty asiakastyön osaamista kattavammin suhteessa Suomessa suoritettun sosionomikoulutuksen osaamisalueisiin (ks. kuviot 2 ja 3 sekä liitteet 2, 3 ja 9). Hakijat liittävät Valviralle toimittamaansa hakemukseen tavallisesti tutkintotodistuksen lisäksi opintosuoritusotteen. Opintosuoritusotteesta ilmenee kurssit ja harjoittelut sekä niiden opintopistemäärät. Taulukko kaksi perustuu kymmenen hakijan opintosuoritusotteissa mainittujen kurssien ja harjoittelujen nimiin ja laajuuksiin (yksi opintopiste on noin 27 tuntia opiskelijan työtä).

Taulukossa kaksi opiskelu- ja työelämävalmiudet opintoihin sisältyvät opiskelukielen ja muiden kielten sekä tietotekniikan kurssit. Sosiaalialan eettisen osaamisen opintoihin kuuluvat kurssit, joiden nimessä mainittiin sana etiikka. Asiakastyön osaamisessa ovat kurssit, joissa nimen perusteella oli oppisisältöinä ihmisen kasvu ja kehitys, sosiaalialan asiakastyön lähtökohdat, kuten vuorovaikutussuhteen rakentaminen ja alan eri toteutuskenttien asiakastyö. Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamiseen lukeutuvat palvelujärjestelmän ja lainsäädännön kurssit. Kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen osaamisalueeseen sisältyvät muun muassa sosiaalipolitiikan, sosiologian ja kansantaloustieteen kurssit. Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen kokonaisuudessa ovat tutkimukseen ja opinnäytetyöhön linkittyvät kurssit. Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaamisessa ovat tämän osaamisalueen nimeen kiinnittyvät kurssit. Taulukon kaksi harjoittelusarakkeessa on otettu huomioon opintosuoritusotteessa mainitut harjoittelut.

Suomessa suoritettun sosionomi (AMK) -koulutuksen laajuus on 210 opintopistettä. Taulukko kaksi perustuu koulutukseen, jotka ovat tavallisesti noin 180 opintopisteen laajuisia kandidaatin koulutuksia (noin 86 prosenttia sosionomikoulutuksen laajuudesta). Taulukkoa kaksi laatiessani mukautin sosionomikoulutuksen opintojen laajuudet kandidaatin koulutukseen. Kun sosionomikoulutuksessa esimerkiksi harjoittelun laajuus on noin 45 opintopistettä, tulisi harjoittelun laajuus olla kandidaatin tutkinnossa vastaavassa suhteessa noin 39 opintopistettä.

Taulukko kaksi muodostui siten, että kymmenen Virossa sosiaalialalle koulutautuneen henkilön opintoihin sisältyneet kurssit ja harjoittelut sijoitettiin, niiden nimien perusteella, taulukon sarakkeisiin mukailten sosionomikoulutuksen opintoja (liite 9). Taulukossa käytetään opintopistemäärien sijasta värejä, jotta koulutuksen suorittajaa ei voi tunnistaa. Sininen väri kertoo, että opintoalueen laajuus on suurempi tai vähintään yhtä suuri kuin sosionomikoulutuksessa (esimerkiksi sosionomikoulutuksessa harjoittelua noin 45 op/210 op, kandidaatin koulutuksessa 39 op tai enemmän/180 op). Vihreä väri kuvaa sitä, että opintoalueen laajuus on samansuuntainen kuin sosionomikoulutuksessa (esimerkiksi harjoittelua noin 27–38 op/180 op). Keltaista väriä on käytetty, kun opintoalueen laajuus on pienempi kuin sosionomikoulutuksessa (esimerkiksi harjoittelua noin 15–26 op/180 op). Punainen väri merkitsee, että opintoalueen laajuus on huomattavan paljon pienempi kuin sosionomikoulutuksessa (esimerkiksi harjoittelua noin 15 op tai vähemmän/180 op). Taulukkoa kaksi lukijan tulee tarkastella kriittisesti, sillä se on suuntaa antava.

TAULUKKO 2. Virossa suoritetun koulutuksen tarkastelua suhteessa sosionomi (AMK) -koulutuksen opintoihin

Nro	Opiskelu- ja työelämävalmiudet	Sosiaalialan eettinen osaaminen	Asiakastyön osaaminen	Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen	Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen	Tutkimuksellinen, kehittämis- ja innovaatioosaaminen	Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen	Harjoittelu
1	Yellow	Red	Green	Blue	Green	Green	Blue	Red
2	Green	Red	Blue	Green	Red	Red	Green	Blue
3	Green	Red	Blue	Green	Red	Green	Green	Green
4	Green	Red	Blue	Green	Yellow	Green	Green	Green
5	Green	Red	Blue	Green	Yellow	Green	Yellow	Green
6	Red	Red	Green	Blue	Blue	Green	Blue	Red
7	Yellow	Red	Green	Blue	Blue	Green	Blue	Red
8	Green	Red	Blue	Red	Red	Blue	Yellow	Red
9	Green	Red	Blue	Blue	Blue	Blue	Red	Red
10	Red	Red	Green	Yellow	Blue	Blue	Blue	Red

Taulukon kaksi sarakkeista voi tehdä joitakin huomioita. Opintoihin on kuulunut opiskelu- ja työelämävalmiuksia tuottavia opintoja. Niiden laajuus on ollut tavallisesti samansuuntainen kuin Suomessa suoritettussa sosionomikoulutuksessa, mutta niiden laajuus on voinut olla myös vähäisempi kuin sosionomikoulutuksessa.

Sosiaalialan etiikan opintojen laajuus näyttäisi olevan huomattavasti suppeampi kuin sosionomikoulutuksessa. Sen sijaan asiakastyön opintojen laajuus on ollut joko suurempi, yhtä suuri tai samansuuntainen kuin sosionomikoulutuksessa. Sosiaalialan etiikan opinnot lienee sisältyneetkin asiakastyön opintoihin.

Sosiaalialan palvelujärjestelmäopintoja koulutuksissa on ollut tyypillisesti joko enemmän, vastaava määrä tai samansuuntaisesti kuin sosionomikoulutuksessa. Opinnoissa on käsitelty opintosuoritusotteiden kurssien nimien perusteella koulutusmaahan, Viron, sosiaalialan palvelujärjestelmää ja lainsäädäntöä. Kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen opintoja koulutuksissa on voinut olla joko enemmän, vastaava määrä tai samansuuntaisesti, mutta opintojen osuus on voinut olla myös vähäisempi, kuin sosionomikoulutuksessa. Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta koulutuksissa on ollut tutkimukseen linkittyviä opintoja joko enemmän, samassa laajuudessa tai samansuuntaisesti kuin sosionomikoulutuksessa. Työyhteisöjen toimintaan, johtamiseen ja yrittäjyyteen liittyviä opintoja koulutuksissa on voinut olla joko enemmän, samassa laajuudessa tai samansuuntaisesti, mutta opintojen osuus on voinut olla myös pienempi, kuin sosionomikoulutuksessa.

Harjoittelun laajuus vaihtelee koulutuksissa suuresti. Koulutuksessa on voinut olla harjoittelua joko enemmän, vastaava määrä, samansuuntaisesti tai huomattavasti

tavasti vähemmän kuin sosionomikoulutuksessa. Tyypillistä on, että harjoittelua on ollut huomattavasti vähemmän kuin sosionomikoulutuksessa. Taulukon kaksi riveistä voi tehdä huomion, että harjoittelun laajuuden ollessa huomattavasti pienempi kuin sosionomikoulutuksessa on koulutuksessa ollut tavallisesti laajemmin joko sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamisen, kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen, tutkimuksellisen kehittämis- ja innovaatio-osaamisen ja/tai työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaamisen opintoja.

Virosta on muuttanut Suomeen sosiaalialan ammattilaisia. Virossa tavallisesti sosiaalityön koulutuksen suorittanut ja koulutuksensa perusteella sosionomin ammatin harjoittamisoikeuden hakumenettelyn käynnistänyt henkilö on nainen. Hän on tavallisesti 40–50-vuotias. Hän on suorittanut korkeakoulututkinnon 2000-luvulla. Tyypillistä on, että hän on suorittanut ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa kandidaatin tutkinnon sosiaalityön koulutusohjelmassa, jolloin koulutuksen laajuus on noin 180 opintopistettä. Hänen suorittamassaan koulutuksessa opintojen ydin on muodostunut asiakastyön osaamisesta. Hän on ollut tavallisesti sosiaalialan työssä Virossa ja Suomessa. Sosiaalialan työn yhteiskuntasidonnaisuudesta johtuu se, että hän saa sosionomin ammatin harjoittamisoikeutta hakiessaan tavallisesti ehdollisen tunnustamispäätöksen, jolloin hänen tulee suorittaa joko kelpoisuuskoe tai sopeutumisaika. Kelpoisuuskokeen sisältöalue on tavallisesti Suomalainen sosiaali- ja terveysjärjestelmä sekä sosiaalilainsäädäntö ja -palvelut. Tyypillistä on, että kelpoisuuskokeen vaihtoehtona oleva sopeutumisaika esitetään suoritettavaksi sosiaaliohjaajan tai ohjaajan tehtävässä sellaisella sosiaalialan asiakastyön kentällä, jolla hakijan ammatillinen osaaminen edellyttää vahvistamista.

6 KOULUTUSPALVELUISTA TUKI AMMATINHARJOITTAMIS- OIKEUKSIEN HAKEMISEEN

Henkilön hakiessa ulkomailla suoritetulla koulutuksella oikeutta toimia sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä Suomessa, voi Valviran päätös olla myönteinen, kielteinen tai ehdollinen, jolloin hakijalta edellytetään korvaavina toimenpiteinä joko kelpoisuuskoetta tai sopeutumisaikaa (taulukko 1). Ammattikorkeakoulujen toimijoita on kuitenkin pohdittanut, ovatko laissa säädetty kelpoisuuskoee ja sopeutumisaika parhaat mahdolliset keinot osaamisen kehittämiseen, näyttämiseen ja varmistamiseen (luku 4.2; ks. Pohjola 2019, 67).

Ulkomailla tutkinnon suorittanut henkilö voi Suomessa ollessaan täydentää osaamistaan koulutuksen keinoin. Hyväksytysti suoritettujen opintojen, jotka henkilö kykenee toteuttamaan esimerkiksi todistuksella, voidaan ottaa huomioon hänen hakiessa sosionomin ammatinharjoittamisoikeutta, kun opinnot on suoritettu ennen hakuprosessin käynnistämistä. Suoritettujen opintojen voidaan ottaa huomioon lausunnon laadinnassa samaan tapaan kuin korkeakouluopiskelijoiden aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen menettelyssä (AHOT). AHOT-menettelyssä arvioidaan, miten suoritettaviin opintoihin voidaan lukea hyväksi henkilön jo suorittamia opintoja. (esim. Helminen & Läheteinen 2013.)

Hämeen ammattikorkeakoulu koordinoi UOMA – uraa ja osaamista maahanmuuttajille -hanketta. UOMA -hanke toteutuu vuosina 2019–2020 Euroopan sosiaalirahaston avustuksella. Hämeen ammattikorkeakoulu toteuttaa hankkeen yhdessä Centria-, Diakonia-, Jyväskylän, Oulun ja Laurea-ammattikorkeakoulujen kanssa. Hankkeessa kehitetään korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille lisäkoulutusmalli, jossa huomioidaan hänen aikaisempi osaamisensa. Kehittämistyön taustalla ja jatkokehittämisen kohteena on Suomalaisen työelämän osaaja -korkeakouludiplomi (Alila, Hiitelä, Kolu & Mäntysaari 2018). Kehittämistyö tähtää maahanmuuttajien yksilölliset koulutustarpeet huomioon ottaviin koulutuspalveluihin, ja heidän työllisyytensä edistämiseen. (Hankesuunnitelma 2018, 1–2, 4.)

UOMA-hankkeessa rakennetaan opintojaksoja sosiaalialan ammatillisen osaamisen ja työelämävalmiuksien kehittämiseen. Opintojaksojen osaamistavoitteet

ja niiden toteutuskäytännöt edistävät myös sosiaalialan asiakastyössä tarvittavan ammatillisen sanaston ja viestintätaitojen haltuun ottamista. Opintojaksojen toteutuskieli on suomi. Hankkeen opintojaksot tehdään virtuaaliseen oppimisympäristöön. Opintojaksot tulevat avoimen ammattikorkeakoulussa suoritettaviksi (Hankesuunnitelma 2018, 6–9, 11(48)), jolloin esimerkiksi ulkomailla koulutuksen suorittanut ja sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksien hakua Suomessa suunnittelevat henkilöt voivat opintojaksoihin ilmoittautua ja niitä suorittaa.

UOMA-hankkeessa tehtävä kehittämistyö vastaa kahteen havaittuun pulmaan 1) tarvitaan lisäopinnot mahdollistavia koulutuspalveluja ammattipätevyuden lisäämiseen tilanteissa, jolloin henkilö suunnittelee hakevansa ulkomailla suoritetulla koulutuksella oikeutta toimia laillistettuna ammattihenkilönä sosionomi Suomessa. Lisäksi 2) tarvitaan koulutuspalveluja alan ammatin sanaston haltuun ottoon, koska sosiaalialan palvelujärjestelmässä on runsaasti kansallisia erityiskäsitteitä, jotka alalla työskentelevän on kyettävä esittämään myös asiakkaan ymmärtämällä tavalla. (Pohjola 2019, 68, 70). UOMA-hankkeessa rakennettavissa opintojaksoissa integroidaan toisiinsa sosiaalialan sisällöllisiin kysymyksiin ja ammatilliseen sanastoon perehtyminen.

Sosionomin ammattiin ulkomailla suoritetulla koulutuksella -julkaisua kirjoittaessani UOMA -hankkeessa valmistellaan sosiaalialan ammatillisen osaamisen ja alan ammatillisen sanaston vahvistamiseen tähtäviä opintojaksoja. Opintojaksojen toteutukset käynnistyvät joko vuonna 2019 tai vuonna 2020, esimerkiksi Diakonia-ammattikorkeakoulussa helmikuussa 2020 (ks. Hankesuunnitelma 2018, 6–9, 14(48)). Suunnittelutyön ollessa käynnissä opintojaksot ovat laajuudeltaan viisi opintopistettä, ja ne ovat työnimiltään 1) Sosiaalialan perusteet, 2) Sosiaalialan lainsäädäntö ja 3) Sosiaalialan palvelujärjestelmä.

Sosiaalialan perusteet -opintojaksossa (5 opintopistettä) oppija tutustuu sosiaalialan työalueisiin ja tehtäviin, joissa sosionomi sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä voi Suomessa työskennellä. Opintojaksossa perehdytään sosiaalialan eettisiin lähtökohtiin. Opintojakson osaamistavoitteiden mukaisesti oppija osaa tunnistaa ja määrittellä hyvinvointipolitiikan keskeisiä käsitteitä ja niiden merkityksen sosiaalialan työssä. Lisäksi oppija osaa analysoida työssään kohtaamiensa asiakkaiden arkea ja sosiaalista todellisuutta. Hän osaa vahvistaa asiakkaiden osallisuutta heidän omaa elämäänsä koskevissa ratkaisuissa ja päätöksissä sekä yhteisöjen ja yhteiskunnan toiminnassa. Opintojakson osaamistavoitteiden mukaan oppija hallitsee oman ammattialan sanastoa ja osaa käyttää ammatillista kieltä työelämän erilaisissa tilanteissa, niin suullisessa kuin kirjallisessa viestinnässä.

Opintojakson Sosiaalialan lainsäädäntö (5 opintopistettä) osaamistavoitteet keskittyvät opintojakson nimen mukaisesti ammattialan juridiseen perustaan tutustumiseen, kuten alan työtä raamittaviin lakeihin, asetuksiin ja säädöksiin Suomessa. Opintojaksossa oppija perehtyy sosiaalialan keskeiseen lainsäädäntöön ja sen sanastoon ja käsitteistöön. Oppija oppii soveltamaan sosiaalialan lainsäädäntöä asiakasesimerkkien avulla, joita hän työstää opintojakson kirjallisissa oppimistehtävissä. Asiakasesimerkkejä työstäessään hän harjaantuu ammatillisen sanaston käytössä.

Sosiaalialan palvelujärjestelmä -opintojaksossa (5 opintopistettä) tutustutaan Suomen sosiaalialan palvelujärjestelmään. Opintojakson osaamistavoitteiden mukaan oppija tuntee ja ymmärtää sosiaalialan palvelujärjestelmän osana sosiaali- ja terveystalouden palvelujärjestelmää. Hän tuntee myös julkisen, yksityisen ja kolmannen, kuten järjestöjen ja säätiöiden sekä neljännen sektorin eli kansalaisten aseman ja merkityksen sosiaalipalvelujärjestelmässä. Oppija osaa tunnistaa asiakkaan palvelutarpeita ja tehdä palvelutarpeiden arviointeja. Hän osaa toteuttaa asiakaslähtöistä ja asiakkaan hyvinvointia edistävää sosiaaliohjausta. Lisäksi hän osaa tunnistaa sosiaalialan työn haasteita sekä asiakkaan että työntekijän näkökulmasta. Hän osaa käyttää soveltaen tutkivaa työtettä ja kehittää omaa työskentelyään sosiaalialalla.

UOMA-hankkeessa suunniteltavat ja toteutettavat kolme opintojaksoa 1) Sosiaalialan perusteet, 2) Sosiaalialan lainsäädäntö ja 3) Sosiaalialan palvelujärjestelmä soveltuvat ammatillisen osaamisen kehittämiseen tilanteissa, jolloin henkilö suunnittelee ja aikoo käynnistää haun sosiaalihuollon laillistetuksi ammattihenkilöksi – sosionomi – Suomessa. Opintojaksot edellyttävät aikaisemmin suoritettuja sosiaalialan tai sosiaalityön opintoja ja suomen kielen riittävää osaamista, jotta henkilö kykenee tekemään opintoja virtuaalisessa oppimisympäristössä opiskelukielen ollessa suomi.

Jos ovet eivät avaudu sosiaalihuollon tehtäviin Suomessa hakumenettelyllä, joka perustuu ulkomailla suoritettuun koulutukseen (L 817/2015, 10–11§), ovat sekä ammatillisen toisen asteen oppilaitokset että korkeakoulut kehittäneet erilaisia koulutuspalveluja maahanmuuttajille. Esimerkiksi Valmentavasta valmiiksi -hankkeessa yhdeksän ammattikorkeakoulua kehitti korkeakouluopintoihin valmentavia koulutuskokonaisuuksia. (Metropolia Ammattikorkeakoulu, Valmentavasta valmiiksi -kehittämishanke.) Metropolia Ammattikorkeakoulussa korkeakouluopintoihin valmentavia koulutuskokonaisuuksia voi suorittaa joko verkko-opintoina tai lähityöskentelypäiviä (kontaktiopetusta ja -ohjausta) ja etäopiskelua sisältävinä opintoina. Korkeakouluopintoihin valmentavien opintojen

kokonaislaajuus on 30 opintopistettä. Ne sisältävät korkeakouluopiskeluun valmentavia, suomen kielen ja ammattialakohtaisia opintoja, kuten sosiaali- ja terveysalalle orientoitumista ja valmentautumista. (Opetushallitus & Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opinpolku. Korkeakouluopintoihin valmentava koulutus maahanmuuttajille (lähiopetus), sosiaali- ja terveysala, 30 op.)

Ammattikorkeakoulut ottavat tutkinto-opiskelijoita, esimerkiksi sosionomi (AMK) -tutkintoon kahta valintamenettelyä käyttäen. Tutkinto-opiskelijaksi voi hakea korkeakoulujen yhteishaussa. (Opetushallitus & Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opinpolku. Korkeakoulujen yhteishaku.) Tutkinto-opiskelijaksi voi pyrkiä myös avoimen ammattikorkeakoulun väylä- tai tavallisemmalta nimitykseltään polkuopintoja suoritettuaan. Polkuopiskelija suorittaa esimerkiksi sosionomi (AMK) -tutkinnon ensimmäisen lukuvuoden opintoja tavoitteellisesti avoimessa ammattikorkeakoulussa. Noin lukuvuoden laajuiset (60 opintopistettä) opinnot suoritettuaan polkuopiskelija voi hakea tutkinto-opiskelijaksi polkuopiskelijoille kohdennetun erillishaun ja/tai korkeakoulujen yhteysshaun kautta. Esimerkiksi Turun ammattikorkeakoulu on järjestänyt sosionomi (AMK) -tutkinnon polkuopintoja kohdennetusti maahanmuuttajille (Turku AMK. Sosionomiopinnot maahanmuuttajille).

7 SILLAN KANTAVUUS HAETTAESSA ULKOMAILLA SUORITETULLA KOULUTUKSELLA SOSIONOMIN AMMATTIIN

Sosionomin ammattiin ulkomailla suoritelulla koulutuksella -julkaisun pontimena on ollut SOTE-silta – Korkeakoulutetun maahanmuuttajan pätevyisyyspolku -hanke (2018–2020). Näin ollen luvun otsikossa käyttämäni ilmaisu ”silta” viittaa julkaisun alkukimmokkeena olleen hankkeen nimeen. Onko Suomessa onnistuttu rakentamaan ”silta”, joka kantaa ulkomailla sosiaalialalle soveltuvan koulutuksen suorittaneen henkilön joustavasti alan työtehtäviin, esimerkiksi sosionomin ammatin mukaisiin työtehtäviin?

SOTE-silta -hankkeen valmisteluvaiheessa pidettiin tärkeänä, että kuvataan ulkomailla sosionomin ammattiin soveltuvan koulutuksen suorittaneiden ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettely Suomessa, koska hakumenettely on sangen uusi. Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira on vastannut vuodesta 2016 alkaen sosiaalihuollon ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelystä, kun henkilö on suorittanut koulutuksensa ulkomailla (L 817/2015, 10–11§). Tämä julkaisu vastaa kahteen SOTE-silta hankkeen tavoitteeseen, joiden mukaisesti on kuvattu 1) eri toimijatahojen yhteistyösuhteet ja 2) hakemukseen ja sen liitteisiin perustuvat ammattipätevyyden tunnistamisen käytännöt, kun henkilö hakee ulkomailla suorittamansa koulutuksen perusteella sosionomin ammatinharjoittamisoikeutta Suomessa. (Ks. Hankehakemus 2018, 8, 1(33)).

Maahan muuton lisääntymisestä huolimatta Suomessa on ulkomaalaisia vähän. Koko väestöstä oli ulkomaalaistaustaisia vuonna 2017 noin seitsemän prosenttia (Tilastokeskus. Ulkomaalaistaustaiset). Vain neljä prosenttia sosiaali- ja terveystieteiden henkilöstöstä oli syntyperältään muita kuin suomalaisia vuonna 2012. Samana vuonna sosiaalialan ohjaajan tai neuvojan tehtävässä työskennelleistä oli vain kolme prosenttia syntyperältään muita kuin suomalaisia. (Ailasmaa 2015, 1–2, 8.) Sosiaaliala työvoimavaltaisena alana tarvitsee tekijänsä. Kuntatyönantajien arvio on, että kunnat rekrytoivat vuoden 2019 aikana 2200 koulutettua työntekijää sosiaalialalle (Kuntatyönantajat. Kunnissa on tarvetta palkata etenkin terveys-, sosiaali- ja opetusalan ammattilaisia). Voidaan ennakoita, että maahan

muuttaneiden ja ulkomailla koulutuksensa suorittaneiden osuus tulee jo lähitulevaisuudessa kasvamaan sosiaalialan tehtävissä (ks. esim. Harju 2019).

Vuoden 2018 loppuun mennessä sosionomin ammatinharjoittamisoikeus oli myönnetty vain 38 henkilölle ulkomailla suoritetun koulutuksen perusteella (Pohjola 2019, 34). Ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettely on prosessina selkeä. Lisäksi hakijan, toimivaltaisena viranomaisena toimivan Valviran sekä Valviran esityksestä lausuntonsa antavan ja kelpoisuuskokeen tarvittaessa järjestävän ammattikorkeakoulun roolit ja tehtävät ovat prosessissa selkeitä. (Taulukko 1.) Ammattikorkeakoulujen toimijoista prosessi oli toimiva. Kun ammattikorkeakoulutoimijoiden sijasta näkemyksiään kuvasivat ammatinharjoittamisoikeuksia hakeneet ja menettelyn läpikäyneet henkilöt, sai hakumenettelyn toimivuuden värityksen. ”Silta”, jonka oletti kantavan ammatinharjoittamisoikeuksien hakijaa, muuttikin notkahtelevaksi. Ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyn asiakkaat, palvelukäyttäjät esittivät monia kehittämistarpeita, jotka liittyivät prosessiin kulkuun ja hinnoitteluun sekä informaation, neuvonnan ja ohjauksen saamiseen. Toki myös hakumenettelyn kaksi muuta osapuolta – ammattikorkeakoulut ja Valvira – tekivät kehittämishdotuksia.

Ammattikorkeakouluista tulee selkeyttää, miten suomen tai ruotsin kielen taito osoitetaan ja varmistetaan hakumenettelyssä. Ammattikorkeakouluissa on pohdittu ja aloitettu kehittämistyö, joka tähtää ammatinharjoittamisoikeuden hakemista edistävän koulutustarjonnan tuottamiseen. Lisäksi ammattikorkeakoulut esittivät sosiaalihuollossa työskentelevän sosionomin ja varhaiskasvatuksen sosionomiin tehtäviin liittyvien ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyjen vertailevaa jäsentämistä. Sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksista sosiaalihuollossa vastaa Valvira ja varhaiskasvatuksen sosionomi ammatinharjoittamisoikeuksista puolestaan opetushallitus. Valvira esitti, että ammattikorkeakoulut muotoilevat lausuntojensa rakennetta yhtenäisemmiksi, jolloin lausuntojen käsittely yksinkertaistuu.

Palvelunkäyttäjät eli sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyn käynnistäneet ja läpikäyneet henkilöt esittivät, että ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyä tulee nopeuttaa ja haun edellyttämät dokumentit sekä etenemisvaiheet tullee olla selkeämmin kuvattuna ja tiedossa jo hakua käynnistetäessä. Heistä hakumenettelyn tulisi olla kustannuksiltaan edullisempi.

Terveysalalla on luotu malleja sekä menetelmiä ja välineitä korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen, eritoten ammatillisen suomen kielen opetukseen ja ohjaukseen sekä koulutus- ja työuran edistämiseen (ks. esim. Hirard & Eskola-Kronqvist 2018). Jotta viime vuosina

luodun ”sillan”, jota ulkomailla sosiaalialalle soveltuvan koulutuksen suorittaneiden tulee kulkea sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksia hakiessaan, kanto-kyky vahvistuisi, tarvitaan kehittämistoimenpiteitä. Kehittämistoiminnassa tulee tarkastella, onko hakumenettelyä mahdollista joustavoittaa, unohtamatta asiakas-turvallisuuden ja asiakkaan hyvän kohtelun sekä palvelun toteutumista sosiaali-huollossa (L 817/2015, 1§).

Sosionomit työskentelevät sosiaalialan erilaisissa toimintaympäristöissä niin lasten ja nuorten, aikuisten kuin ikäihmisten parissa. Kansalaiset, joita he työssään kohtaavat, ovat voineet kohdata erilaisia sosiaalista hyvinvointia ja elämänhallin-taa uhkaavia tekijöitä. Sosionomin työ on niin ongelmien ennaltaehkäisemistä kuin ongelmallisiin elämäntilanteisiin puuttumista ja niihin ratkaisujen hake-mista. Sosionomin työkenttä on monipuolinen. Vaikka ammatillisen osaamisen ja ammattipätevyyden arviointi on haastavaa sosionomin ammattia harjoittavan työkentän laajuuden seurauksena, tulee tälle työkentälle kulkea kantava ”silta” ul-komailla koulutuksensa suorittaneille, sillä sosiaalialalla tarvitaan maahan muutta-neiden osaamista ja työpanosta.

LÄHTEET

- A 341/2011. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus 341/2011 laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta laadittavasta suunnitelmasta. Saatavilla <file:///C:/Users/cheljar/Downloads/sk20110341.pdf>
- A 1129/2014. Valtionneuvoston asetus ammattikorkeakouluista. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141129>
- A 120/2017. Valtioneuvoston asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksestä. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170120>
- AASW, Australian Association of Social Workers. (2013). Practice Standards 2013. Canberra City: Australia. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.aasw.asn.au/document/item/4551>
- Ailasmaa, R. (2015). *Terveys- ja sosiaalipalveluiden henkilöstön kansainvälinen liikkuvuus 2012. Suomen virallinen tilasto.* (Tilastoraportti 12/2015). Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015060810052>
- Airas, M., Delahunty, D., Laitinen, M., Shemsedini, G., Stenberg, H., Saarilampi, M-L., Sarparanta, T., Vuori H. & Väättä, H. (2019). *Taustalla on väliä. Ulkomaalaistaustaiset opiskelijat korkeakoulupolulla.* (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Julkaisut 22:2019). Tampere: PunaMusta Oy. Saatavilla 21.11.2019 <https://karvi.fi/publication/taustalla-on-valia-ulkomaalaistaustaiset-opiskelijat-kehyksesta>
- Alho, R. (2015.) *Inclusion or Exclusion? Trade Union Strategies and Labor Migration.* (Migration Studies C27, 2015; Siirtolaisinstituutti – Institute of Migration). Turku: University of Turku, The Faculty of Social Sciences, Department of Social Research/ Social Policy and Social Work. (Academic Dissertation, University of Turku). Saatavilla 30.9.2019 <http://www.migrationinstitute.fi/files/paine-tut-c27-sarja-englanninkielinen/c27alhorolle.pdf>
- Alila, J., Hiitälä, E., Kolu, M., & Mäntysaari, A. (2018). Suomalaisen työelämän osaaja -korkeakouludiplomi. Teoksessa T. Hirard & A. Eskola-Kronqvist (toim.). *Urareitti hankkeen satoa – Uusia malleja korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kielikoulutukseen, ohjaukseen ja osaamisen tunnistamiseen* (s. 69–75). Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-784-800-8>
- Ammattibarometri. Sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat ym. Syyskuu 2019. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.ammattibarometri.fi/kartta2.asp?vuosi=19i&ammattikoodi=3412&kieli=fi>
- Arene, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. (2017). *Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n työryhmän selvitys sosiaalialan tilanteesta ja kehityksestä 2017.* Helsinki: Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Saatavilla 30.9.2019 http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428
- Arene, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. (2010). *Suositus tutkintojen kansallisen viitekehyksen (NQF) ja tutkintojen yhteisten kompetenssien soveltamisesta ammattikorkeakoulussa.* Saatavilla 30.9.2019 http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428
- Bell, L. & Allain, L. (2011). Exploring Professional Stereotypes and Learning for Inter-professional Practice: An Example from UK Qualifying Level Social Work Education. *Social Work Education*, vol. 30, No. 3:2011, s. 266–280.
- Bogo, M., Katz, E., Regehr, L., Mylopoulos, M. & Tufford, L. (2013). Toward Understanding Meta-Competence: An Analysis of Students' Reflection on their Simulated Interviews. *Social Work Education*. Vol 32, No. 2:2013, s. 259–273.

- Borgman, M., Dal Maso, R., Hakonen, S., Honkakoski, A. & Lyhty, T. (2001). *Sosionomin (AMK) ydinosaaminen. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkoston raportti*. Rovaniemi: Pohjolan Painotuote Oy.
- Busk, H., Jauhiainen, S., Kekäläinen, A., Nivalainen, S. & Tähtinen, T. (2016). *Maahanmuuttajat työmarkkinoilla – Tutkimus eri vuosina Suomeen muuttaneiden työurista*. (Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 6). Helsinki: Eläketurvakeskus. Saatavilla 30.9.2019 https://www.etk.fi/wp-content/uploads/Maahanmuuttajat_työmarkkinoilla.pdf
- Carpenter, J. (2011). Evaluating Social Work Education: A Review of Outcomes, Measures, Research Designs and Practicalities. *Social Work Education*. Vol 30, No. 2:2011, s. 122–140.
- CSWE, Council of Social Work Education, Commission on Accreditation Commission on Educational Policy. (2015). *Educational Policy and Accreditation Standards for Baccalaureate and Master's Social Work Programs 2015*. Alexandria: The United States. Saatavilla 30.9.2019 https://www.cswe.org/getattachment/Accreditation/Accreditation-Process/2015-EPAS/2015EPAS_Web_FINAL.pdf.aspx
- Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon. Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.eswa.ee/>
- Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon. Sotsiaaltöötaja. Taotluse esitamine. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.eswa.ee/kutse-andmine/sotsiaaltootaja/#1480420766372-270be28e-e54e372b-5059>
- Eronen A., Härmälä V., Jauhiainen S., Karikallio H., Karinen R., Kosunen A., Laamanen, J.-P. & Lahtinen, M. (2014). *Maahanmuuttajien työllistyminen. Taustatekijät, työnhaku ja työvoimapalvelut*. (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu Työ ja yrittäjyys 6/2014). Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavilla 30.9.2019 <https://tem.fi/documents/1410877/2859687/Maahanmuuttajien+ty%C3%B6llistyminen+10022014.pdf>
- EU 2005/56, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/36/EY, saatavilla <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:02005L0036-20140117&from=EN>
- EU 2013/55, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/36/EY. Saataville <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0055&from=FI>
- Euroopan Unioni. Eurooppalainen tutkintojen viitekehys. Eurooppalainen tutkintojen viitekehys elinikäisen oppimisen edistämiseksi. Saatavilla 30.9.2019 https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/leaflet_fi.pdf
- Fornaro, P. (2018). *Immigrant Entrepreneurship in Finland*. (ETLA Report No 83). Helsinki: Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Saatavilla 30.9.2019 <file:///C:/Users/cheljar/Downloads/ETLA-Raportit-Reports-83.pdf>
- Forsander, A. 2004. Maahanmuuton merkitys väestönkehityksen kannalta. Teoksessa Valtioneuvoston kanslia. *Hyvä yhteiskunta kaikenikäisille. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko väestökehityksestä, väestöpolitiikasta ja ikärakenteen muutokseen varautumisesta* (s. 395–443). (Julkaisu). Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Saatavilla 30.9.2019 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Selonteko/Documents/vns_8+2004.pdf
- Hankehakemus. (2018, 20.2.2018). SOTE-silta - Korkeakoulutetun maahanmuuttajan pätevyysmispolku. (julkaisematon hankehakemus, EURA 2014 -järjestelmä, Hakemusnumero: 103797; ks. <https://www.eura2014.fi/rrtiepa/projekti.php?projektkoodi=S21250>)
- Hankesuunnitelma. (2018, 19.11.2018). UOMA – uraa ja osaamista maahanmuuttajille. (julkaisematon hankesuunnitelma, EURA 2014 – järjestelmä, Hakemusnumero: 104176; ks. <https://www.eura2014.fi/rrtiepa/projekti.php?projektkoodi=S21495>)
- Harju, J. (2019, 7.10.2019). Sote-alalla on pian valtava työvoimapula. Helsinki: *Helsingin Sanomat*, kotimaa. Saatavilla 7.10.2019 <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006264104.html>
- Harju, R. & Helminen, J. (2019, 13.8.2019). Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu, Myllypuron kampus. (Riikka Harjun ja Jari Helmisen välinen, nahoitettu keskustelu.)

- Hartikainen, J. (2016). *Maahanmuuttajien perehdyttäminen vanhustenhoitotyössä – toimintatutkimus vanhustenkeskuksessa pääkaupunkiseudulla*. (Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Health Sciences Number 372). Kuopio: Itä-Suomen yliopisto, Terveystieteiden tiedekunta, Hoitotieteen laitos. (Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-2246-5>
- HE 354/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta 354/2014 vp. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140354>
- Heinonen, O.-P., Ikonen, A.-K., Kaivosoja, M. & Reina, T. (2018). *Yhdyspinnan yhteiseksi mahdollisuudeksi. Selvitys lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden tuottamiseen liittyvistä yhdyspinnoista muuttuvassa toimintaympäristössä*. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 8/2018). Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3904-2>
- Helminen, J. (2014). *Sosiaalialan työmenetelmien ja kehittämistoiminnan osaajat. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutuksen vahvistamassa ammatillista osaamista. Sosiaalialan ammattihenkilöiden foorumi*. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:8). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla 30.9.2019 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70269/URN_ISBN_978-952-00-3477-1.pdf?sequ
- Helminen, J. & Lähtinen, S. (2013). (toim.) *Yhteisellä tiellä. Sosiaalialan ja sosiaalityön korkeakoulut aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) kehittäjinä. AHOT korkeakouluissa -hanke (ESR). Sosiaalialan korkeakoulutuksen osahanke. Loppujulkaisu*. (Sosnet julkaisuja 6). Rovaniemi: Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=a7733c9f-596c-4cd3-bdf6-24f5932ec5f6>
- Helminen J., Mäntyneva P. & Rinne P. (2014). *Sosionomien (AMK) osaamisesta: Sosiaalialan ammattikorkeakouluttajien kommentteja sosionomien (AMK) opinnoista ja osaamisesta opetussuunnitelmien perusteella*. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201701311816>
- Hietapakka, L., Sinervo, T., Lehtoaro, S., Kaihlanen, A., Laulainen, S., Niiranen, V. & Juujärvi, S. (2018). Essential competences of the practitioners in the changing health and social sector in Finland. *European Journal of Public Health*. Vol. 28, Iss. suppl_4, November 2018. Saatavilla 30.9.2019 https://academic.oup.com/eurpub/article/28/suppl_4/cky214.111/5186942
- Hirard, T. & Eskola-Kronqvist, A. (toim.) (2018). *Urareitti hankkeen satoa – Uusia malleja korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kielikoulutukseen, ohjaukseen ja osaamisen tunnistamiseen*. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-784-800-8>
- Holosko, M., Winkel, M., Grandall, C. & Briggs, H. (2015). A Content Analysis of Mission Statements of Our Top 50 Schools of Social Work. *Journal of Social Work Education*. Vol 52, No. 2:2015, s. 222–236.
- Hussein, S. (2011). *Social Work Qualifications and Regulation in European Economic Area (EEA). Final report*. London: The United Kingdom. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.kcl.ac.uk/scwru/pubs/2011/hussein2011eea.pdf>
- Hämäläinen, K., Pesola, H. & Sarvimäki, M. (2015). *Kotoutumissuunnitelmien vaikutukset maahanmuuttajien lasten koulutusvalintoihin*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, konserni, 43/2015). Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavilla 30.9.2019
- Hämäläinen, S. (Työ- ja elinkeinoministeriö, kansliapäällikkö). (2019, 11.9.2019). Suomi tarvitsee maahanmuuttajien työpanosta. Helsinki: *Helsingin Sanomat*, Mieliipide. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.hs.fi/paivanlehti/11092019/art-2000006233917.html>
- Hyttinen, S. (2017) Ammattioikeudet myöntäminen ulkomailta suoritetun tutkinnon perusteella. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. (Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran lakimies Sanna Hyttisen julkaisematon PowerPoint esitys)
- International House Helsinki. International House Helsinki – Your entry to working and settling in Helsinki area. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.ihhelsinki.fi/>

- Itä-Suomen yliopisto. Sosiaalisesti kestävä Kymenlaakso. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.uef.fi/web/sosiaalisesti-kestava-kymenlaakso/asiakasturvallisuus>
- Jaakkola, H. (2019). Kuntien sosiaalialan osaajat. *Talentia*, vol. 46, nro 3 (2019), s. 36–37.
- Jolanki, O., Tynkkynen, L.-K. & Sinervo, T. (2017). Professionals' views on integrated care. *Journal of Integrated Care*, Vol. 25, No. 4:2017, s. 247–255.
- Juliusdottir, S. & Petersson, J. (2004). Nordic Standards Revisited. *Social Work Education*, Vol. 23, No. 5:2004, s. 567–579.
- Juopperi, J. (2019, 7.2.2019). *Maahanmuuttajat suuntaavat kaupunkeihin – Euroopasta tulleita asettanut maaseudullekin*. (Tieto & Trendit). Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/maahanmuuttajat-suuntaavat-kaupunkeihin-euroopasta-tulleita-asettanut-maaseudullekin/>
- Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (2017). (toim.) *Sosiaalityön käsikirja*. Helsinki: Tietosanom Oy.
- Kananoja, A. & Ruuskanen, K. (2019). *Selvityshenkilön ehdotus lastensuojelun toimintaedellytysten ja laadun parantamiseksi. Loppuraportti*. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 4/2019). Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4026-0>
- Kangasniemi, M., Hipp, K., Häggman-Laitila, A., Kallio, H., Karki, S., Kinnunen, P., Pietilä, A.-M., Saarnio, R., Viinamäki, L., Voutilainen, A. & Waldén, A. (2018). *Optimoitu sote-ammattilaisten koulutus- ja osaamisuudistus*. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 39/2018). Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-545-7>
- Kangasniemi, M., Voutilainen, A., Kapanen S., Tolmala, A., Koponen, J., Hämäläinen, M. & Elovainio, M. (2017). *Työn uusjako. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiryhmien työnkuvien ja keskinäisen työnjaon kohdistaminen ja tehostaminen SOTE-reformissa*. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 66/2017). Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Saatavilla 30.9.2019 https://tietokayttoon.fi/documents/10616/334527/66_Ty%C3%B6n+uusjako.pdf/f905b1a7-d3db-4be4-adb8-62cd7f98a5a0/66_Ty%C3%B6n+uusjako.pdf?version=1.0
- Kareinen, M. (ylitarkastaja, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira). (2019, 24.10.2019). Sähköpostiviesti. (Sähköpostiviesti koontina ammattikorkeakoulujen toiminnan kehittämistarpeita henkilön hakiessa ulkomailla suoritetulla koulutuksella sosiaalihuollon ammattihenkilön oikeuksia)
- Karjalainen, P., Metteri, A. & Strömberg-Jakka, M. (2019). *Tiekartta 2030. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys*. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:41). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4076-5>
- Katisko, M. (2011). *Kansalaisuus työyhteisön arjessa. Maahanmuuttajien kertomuksia työelämästä*. (Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2011:9 Sosiaalityö). Helsinki: Helsingin yliopisto. (Väitöskirja, Helsingin yliopisto). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6701-6>
- Kempainen, T., Arola, H., Helavirta, S., Martin, M., Niskala, A., Seppälä, L., Tiitinen, L. & Vuorijärvi, P. (2018). Sosiaalialan osaaminen Lapissa. Teoksessa T. Juvonen, J. Lindh, A. Pohjola & M. Romakkaniemi. (toim.) *Sosiaalityön muuttuva asiantuntijuus. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2018* (s. 184–210). EU: UNIPress.
- Kerkkänen, H. & Säävälä, M. (2015). *Maahanmuuttajien psyykkistä hyvinvointia ja mielenterveyttä edistävät tekijät ja palvelut – Systemaattinen tutkimuskatsaus*. (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Konserni 40/2015). Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-008-4>
- Kirkkopelto, T.-M. & Vallimies-Patomäki, M. (2016). *Sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstön kansainvälinen rekrytointi. Maailman terveysjärjestö WHO:n suosituksiin perustuvat eettiset pelisäännöt Suomessa*. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:4). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3695-9>
- Koivuniemi, S. (2019). Oikeus omaan ammattiin. *Tehy, Terveyden & hyvinvoinnin tekijöiden lehti*. No 9:2019, s. 14–19.

- Kuntatyönantajat. (2019, 14.9.2019). Kunnissa on tarvetta palkata etenkin terveys-, sosiaali- ja opetusalan ammattilaisia. (Tiedote). Saatavilla 30.9.2019 <https://www.kt.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2016/osaamis-ja-tyovoimatarve-tiedustelu>
- Kurki, T. (2018). *Immigrant-ness as (mis)fortune? Immigrantisation through integration policies and practices in education*. (University of Helsinki, Faculty of Educational Sciences, Helsinki Studies in Education 40). Helsinki: University of Helsinki. (Academic Dissertation, University of Helsinki). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-4713-4>
- Kyhä, H. (2011). *Koulutetut maahanmuuttajat työmarkkinoilla. Tutkimus korkeakoulututkinnon suorittaneiden maahanmuuttajien työllistymisestä ja työurien alusta Suomessa*. (Turun yliopiston julkaisuja, Annales Universitatis Turkuensis, Sarja - Ser. C osa – Tom. 321, Scripta Lingua Fennica Edita). Turku: Turun yliopisto. (Väitöskirja, Turun yliopisto) Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-4784-3>
- Kärkkäinen. K. (2017). *Learning, Teaching and Integration of Adult Migrants in Finland*. (Jyväskylän tutkimus koulutuksessa, psykologiassa ja sosiaalisissa tutkimuksissa 594). Jyväskylä: University of Jyväskylä, Department of Teacher Education. (Väitöskirja, University of Jyväskylä). Saatavilla 30.9.2019 <https://pdfs.semanticscholar.org/128d/7ed596548ab692cccc3840b25ecb25b427db.pdf>
- L 932/2014. Ammattikorkeakoululaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932#L3P11>
- L 1384/2015. Laki ammattipätevyyden tunnustamisesta. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151384>
- L 1386/2010. Laki kotoutumisen edistämisestä. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>
- L 817/2015. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817>
- L 272/2005. Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050272>
- L 812/2000. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- L 559/1994. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>
- L 93/2017. Laki tutkintojen ja muiden osaamisperusteisten kokonaisuuksien viitekehyksestä. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170093>
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>
- L 1326/2010. Terveydenhuoltolaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326#L1P8>
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Landgrén, S. & Pesonen, T. (2017). *Vastavalmistuneiden urapolut 2017. Vuosina 2015–2016 valmistuneiden Talentian jäsenten sijoittuminen työelämään*. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Saatavilla 30.9.2019 https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2017/03/vastavalmistuneiden_urapolut.pdf
- Larja, L. & Sutela, H. (2015). Työllisyys. Teoksessa T. Nieminen, H. Sutela & U. Hannula. (toim.) *Ulkomaalaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa* (s. 71–82). Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla 30.9.2019 https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf
- Larja, L. & Sutela, H. (2015). Ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste lähes samalla tasolla kuin suomalaistaustaisilla – naisilla enemmän vaikeuksia työllistyä. Teoksessa T. Nieminen, H. Sutela & U. Hannula. (toim.) *Ulkomaalaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa* (s. 71–81). Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla 30.9.2019 https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf

- Lehtoaro, S., Hietapakka, L., Kaihlanen, A., Heponiemi, T. & Aalto, A-M. (2018). *Ammatillinen koulutus ja kielikoulutus edistävät ulkomaalaistaustaisten hoitajien ja lääkäreiden työllistymistä Suomessa: Monikulttuurinen hoitajan ja lääkärin työ -tutkimuksen tuloksia.* (Tutkimuksesta tiiviisti 13). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-120-1>
- Lehtoaro, S., Juujärvi, S. & Sinervo, T. (2019). *Sähköiset palvelut ja palvelujen integraatio haastavat osaamisen: Sote-ammattilaisten näkemyksiä tulevaisuuden osaamistarpeista.* (Tutkimuksesta tiiviisti 3). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-266-6>
- Linnanvirta, S. (2017). *Sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon suorittaneiden urakehitys. Selvitys ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden Talentian jäsenten kokemuksista urakehityksestään ja tutkinnon suorittamisesta.* Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Saatavilla 30.9.2019 https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2017/03/Sosionomi_ylempi_AMK_-_tutkinnon_suorittaneiden_urakehitys2.pdf
- Luhtala, T. (2018). Ulkomaalaistaustaisten yritysten määrä kasvoi taantumassakin. (Tieto & Trendit). Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/ulkomaalaistaustaisten-yritysten-maara-kasvoi-taantumassakin/>
- Luomaranta, H. & Niemistö, J. (19.2.2018). Menestyvätkö ulkomaalaistaustaiset yritykset Suomessa? Tieto ja trendit. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla 30.9.2019 <http://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/menestyvatko-ulkomaalaistaustaiset-yritykset-suomessa/?listing=simple>
- Maahanmuuttovirasto. (2019, 16.1.2019). *Maahanmuuton vuoden 2018 tilastot: Yhä useampi haki viime vuonna oleskelulupaa työn perusteella.* (Ajankohtaista). Maahanmuuttovirasto. Saatavilla 30.9.2019 https://migri.fi/artikkeli/-/asset_publisher/maahanmuuton-vuoden-2018-tilastot-yha-useampi-haki-viime-vuonna-oleskelulupaa-tyon-perusteella
- Maahanmuuttovirasto. Tilastot. Saatavilla 30.9.2019 <https://tilastot.migri.fi/index.html#decisions>
- Metropolia. Maahanmuuttajien ohjauspalvelut ja osaamisen tunnistaminen - SIMHE (Supporting Immigrants in Higher Education). Saatavilla 30.9.2019 <https://www.metropolia.fi/palvelut/maahanmuuttajalle/>
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. Koulutukset maahanmuuttajille. Korkeakouluopintoihin valmentavat koulutukset. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.metropolia.fi/koulutukset/maahanmuuttajille/>
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. Valmentavasta valmiiksi -kehittämishanke. Maahanmuuttajien valmentavien opintojen kehittämishanke korkeakoulutuksessa. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.metropolia.fi/tutkimus-kehittaminen-ja-innovaatiot/hankkeet/valmentavasta-valmiiksi/>
- Mulder, M. (2014). Conceptions of professional competence. Teoksessa S. Billett, C. Harteis & H. Gruber (toim.). *International Handbook of Research in Professional and Practice-based Learning* (s.107–137). Dordrecht: Springer.
- Nieminen, S. (2011). *Kuulemisen politiikka. Maahanmuuttajasairaanhoitajat, ammattikuntaan sisäänpääsy ja toimijuuden ehdot.* (Acta Universitatis Tamperensis 1616). Tampere: Tampereen yliopisto, terveystieteiden yksikkö. (Väitöskirja, Tampereen yliopisto). Saatavilla <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8458-2>
- Nikander, J., Juntunen, E., Holmberg, E. & Thuesen-Tuominen, M. (2017). *Aikuisten parissa tehtävän sosiaalialan työn osaamistarpeet.* (Raportit ja selvitykset 2017:13). Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla 30.9.2019 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/aikuisten_parissa_tehtavan_sosiaalialan_tyon_osaamistarpeet.pdf
- Nisula, L. (2011). *Vuorovaikutuskulttuuri ja sen jäsentymisen maahanmuuttajien työllistymisvalmennuksessa.* (Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 68). Rovaniemi: Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. (Väitöskirja, Lapin yliopisto). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-2011611138>
- Näkki, P. (2016). Sosionomin uudistuneet kompetenssit ja uudistuvan työelämän kehittämisvalmiudet. Teoksessa R. Gothóni, A.L. Karjalainen, P. Koistinen & M. Kolkka (toim.). *Osallistavaa oppimista ja kehittämistä* (s. 69–78). (Diak Opetus 3). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-280-6>

- OECD. (2018). *Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Finland*. Paris: OECD Publishing. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264305250-en.pdf?expires=1569227297&cid=id&accname=guest&checksum=CC2345774CA4E0C7AA1F901586098832>
- Onali, A. (2019, 19.10.2019). Uusi bisnes rantautuu Tallinnasta Suomeen – Jokainen nuori virolaisyrittäjä haluaa Helsinkiin. Helsinki: *Helsingin Sanomat*, Kaupunki. Saatavilla 19.10.2019 <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006278240.html>
- Opetushallitus. Auktorisoidut kielenkääntäjät. Saatavilla 30.9.2019 <http://www03.oph.fi/kaantajat/>
- Opetushallitus. Korkeakoulujen SIMHE-palvelut. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.oph.fi/fi/korkeakoulujen-simhe-palvelut>
- Opetushallitus. Opetushallituksen päätökset pätevydestä varhaiskasvatuksen tehtäviin. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.oph.fi/fi/palvelut/opetushallituksen-paatokset-patevyudesta-varhaiskasvatuksen-tehtaviin>
- Opetushallitus. (2019). Osaamisen ennakoitinfoorumi – Osaamiskorttipakka. Saatavilla 30.9.2019 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaamiskortit_verkkoversio_1.pdf
- Opetushallitus. Tutkintojen tunnustaminen (Niemi, Johanna, erityisasiantuntija). (2019, 13.3.2019). Varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuskokeen (sähköpostiviesti ammattikorkeakouluille) ja Varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuskokeen suorittaminen (sähköpostiviestin liitetiedosto). (Katso <https://www.oph.fi/fi/palvelut/opetushallituksen-paatokset-patevyudesta-varhaiskasvatuksen-tehtaviin>)
- Opetushallitus. (2018). *Työllisyyden ja osaamisen muutoksia. Osaamisen ennakoitinfoorumin skenaariotyön tuloksia. Sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan ennakoitinfoorumin III-vaiheen raportointi*. Touko-kesäkuu 2018. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla 30.9.2019 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/tyollisyyden-ja-osaamisen-muutoksia-oef-vaihe-iii-er7-sosiaali-terveys-ja-hyvinvointiala_0.pdf
- Opetushallitus & Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opintopolku. Korkeakoulujen yhteishaku. Saatavilla 30.9.2019 <https://opintopolku.fi/wp/valintojen-tuki/yhteishaku/korkeakoulujen-yhteishaku/>
- Opetushallitus & Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opintopolku. Korkeakouluopintoihin valmentava koulutus maahanmuuttajille (lähiopetus), sosiaali- ja terveysala, 30 op. Saatavilla 30.9.2019 <https://opintopolku.fi/app/#/koulutus/1.2.246.562.17.968187251510>
- Opetushallitus & Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opintopolku. Sosiaaliala ammattikorkeakoulussa. Saatavilla 30.9.2019 <https://opintopolku.fi/wp/ammattikorkeakoulu/mita-amkssa-voi-opiskella/sosiaaliala-ammattikorkeakoulussa/>
- Opetushallitus & Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opintopolku. Terveys- ja hyvinvointialat ammattikorkeakoulussa. Saatavilla 30.9.2019 <https://opintopolku.fi/wp/ammattikorkeakoulu/mita-amkssa-voi-opiskella/terveys-ja-hyvinvointialat-ammattikorkeakoulussa/>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2014). *Kielitaidon määrittäminen ja EU/ETA-alueen ulkopuolella hankitun koulutuksen täydentäminen terveysalalla*. (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:5). Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-256-2>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2018, 28.3.2018). *Osaamisella soteen -hanke. Väliraportti. Täydennyskoulutustarpeet ja osaamisen vahvistaminen sote-uudistuksen tueksi*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla 30.9.2019: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ce7009af-c9a9-49b8-9247-8dd1dc0a346d/3014a7be-aeab-42f9-aa27-a94b46cd452a/MUISTIO_20180329141048.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ammattikorkeakoulujen toimiluvat. Saatavilla 30.9.2019 <https://min-edu.fi/toimiluvat>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2019). *Tutkintoon johtavan koulutuksen kehittäminen tukemaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamista*. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:24). Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla 30.9.2019 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263--650-8>

- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2017). *Yhteistyössä maailman parasta – Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjaukset 2017–2025*. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:11). Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-457-3>
- Opetusministeriö. 2007. *Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen korkeakouluissa*. (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 4). Helsinki: Opetusministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-292-0>
- Pakarinen, E. (2018). *Maahanmuuttajien ohjaus työvoimahallinnossa ja aikuiskoulutuksessa – kohti interkulttuurista ohjausta*. (Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 166). Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. (Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-2717-0>
- Pehkonen, E. (2017). *Maahanmuuttajataustaisten naisten koulutuksen kontekstissa rakentuvat identiteetit ja oppimisprosessit*. (Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 19). Helsinki: Helsingin yliopisto. (Väitöskirja, Helsingin yliopisto). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:ISBN 978-951-51-3923-8>
- Pitkänen, V., Saukkonen, P. & Westinen, J. (2019, 30.9.2019). *Ollako vai eikö olla? Tutkimus viiden kieliryhmän kiinnittymisestä Suomeen*. Helsinki: e2-tutkimus. Saatavilla 30.9.2019 <https://e2.fi/publication/138>
- Pohjola, A. (2019). *Sosiaalihuollon ammattihenkilölain (817/2015) muutostarpeita koskeva selvitys. Selvityshenkilöraportti*. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:16). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4043-7>
- Poutos, M. & Vaininen, S. (2013). AHOT sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittaneilla sosionomi (AMK) -opiskelijoilla. Teoksessa J. Helminen & S. Lähteinen, S. (toim.) *Yhteisellä tiellä. Sosiaalialan ja sosiaalityön korkeakoulu aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) kehittäjinä. AHOT korkeakouluissa -hanke (ESR). Sosiaalialan korkeakoulutuksen osahanke. Loppujulkaisu* (s. 76–96). (Sosnet julkaisuja 6). Rovaniemi: Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=a7733c9f-596c-4cd3-bdf6-24f5932ec5f6>
- Päivinen, J. (2017). *Mitä tiedämme maahanmuuton taloudellista vaikutuksista? Selvitys maahanmuuton taloudellisten vaikutusten kokonaisuudesta*. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:27). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3877-9>
- Rinta-Jouppi, A. (2019, 9.9.2019). Hallituksen kohtalon kysymys kiteytyy sähkökaappeja valmistavassa yhtiössä: Pohjois-Karjalassa on maan korkein työttömyysaste, mutta metallifirma ei löydä hitsaajia. Helsinki: *Helsingin Sanomat*, Talous. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.hs.fi/talous/art-2000006232274.html>
- Rouhiainen-Valo, T., Rantanen, T., Hovi-Pulsa, R. & Tietäväinen, S. (2010). Kompetenssit sosionomien (AMK ja ylempi AMK) ydinosaamisen avaajina. Teoksessa L. Viinamäki (toim.). *Sosionomin ammatti ja työ 2010–2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä* (s. 9–37). (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010). Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kemi. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5897-00-5>
- Sahlström, M. (2019). *Patient Participation in Promoting Patient Safety – Finnish Patients' and Patient Safety Experts' views*. (Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Health Sciences numero 495). Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. (Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-2961-7>
- Sarvimäki, M. (2017). *Labor market integration of refugees in Finland*. (VATT Research Reports 185). Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Saatavilla 30.9.2019 <https://core.ac.uk/download/pdf/153492848.pdf>
- Sarvimäki, P. & Siltaniemi, A. (2007). (toim.). *Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtäväraKENNUSOITUS*. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:14). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504223872>

- Saukkonen, P. (2018). *Ulkomaalaistaustaisten kotoutuminen Helsingissä vuonna 2016. Työllisyys, tulot ja asuminen*. (Tutkimuskatsauksia 2018:3). Helsinki: Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus- ja tilastot. Saatavilla 30.9.2019 https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_12_18_Tutkimuskatsauksia_3_Saukkonen.pdf
- Siekkinen, S., Takkunen, J. & Ylevä, L. (2019). ”Pitää olla rohkea ja hakea ja mennä eteenpäin”. *Kokeuksia sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon tuomasta osaamisesta ja sen kestävästä työmarkkinoilla*. (Lapin AMKin julkaisuja. Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 1/2019). Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018122122742> (Lapin ammattikorkeakoulu, Oulun ammattikorkeakoulu, opinnäytetyö, sosionomi YAMK)
- Sisäministeriö. (2018). *Töihin Suomeen – Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi*. (Sisäministeriön julkaisuja 1/2018 Maahanmuutto). Helsinki: Sisäministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-176-3>
- Snellman, O., Seikkula, J., Wahlström, J. & Kurri, K. (2014). Aikuisten turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten mielenterveyden ja psyykkisten ongelmien erityispiirteet. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* Vol 51, Nro 3: 2014, s. 203–222. Saatavilla 30.9.2019 <https://journal.fi/sla/article/view/48322>
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. (2016, 29.4.2019). Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Hyväksytty sosiaalialan AMK-verkoston verkostokokouksessa Kuopiossa 29.4.2016. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2017). *Sosiaalihuoltolain soveltamisopas*. (Julkaisuja 2017:5). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3959-2>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2016). *Sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstön kansainvälinen rekrytointi. Maailman terveysjärjestö WHO:n suosituksiin perustuvat eettiset pelisäännöt Suomessa*. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:4). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3695-9>
- Sosnet yliopistoverkosto, Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto. (2019). *Sosiaalityöntekijän ammattitaidon arviointi asiakasturvallisuuden näkökulmasta*. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=5bb67149-62e6-43d4-a513-9cb1c8936aa1>
- Sotsiaalhoolekande seadus 09.12.2015. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122015005>
- Steel, T. & Jyrkinen, M. (2017). *Searching for Employment: Highly Educated Immigrant Women and Combined Capabilities*. (Research on Finnish Society). Vol. 10, Nro 1:2017, s. 35–42. Helsinki: Helsingin yliopisto. Saatavilla 30.9.2019 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/232726/4_RFS_2017_Steel_Jyrkinen_.pdf?sequence=1
- Steel, T. & Tuori, A. (2016). ”Olenko minä niin eksoottinen?": Pakolaistaustaisten naisten työelämään liittyvä identiteettityö. (Suomen Kansatietouden Tutkijan Seura ry). *Elore* Vol. 23, Nro 2:2016, s. 1-25. Saatavilla 30.9.2019 http://www.elore.fi/arkisto/2_16/steel_tuori.pdf
- Stockholms universitet. Socionomprogrammet, 210 hp. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.su.se/sok-kurser-och-program/socmy-1.411368>
- Sutela, H. (2015). Ulkomaalaistaustaiset työelämässä. Teoksessa T. Nieminen, H. Sutela & U. Hannula. (toim.) *Ulkomaalaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa* (s. 83–110). Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla 30.9.2019 https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf
- Sutela, H. & Larja, L. (2015). Ulkomaalaistaustaisessa väestössä paljon korkeasti ja paljon matalasti koulutettuja. Teoksessa T. Nieminen, H. Sutela & U. Hannula. (toim.) *Ulkomaalaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa* (s. 29–42). Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla 30.9.2019 https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf
- Taipale-Lehto, U. & Bergman, T. (2013). *Vanhuspalvelujen osaamisraportti*. (Raportit ja selvitykset 2013:14). Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla 30.9.2019 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/154602_vanhuspalveluiden_osaamistarveraportti.pdf

- Talentia (2017). *Arki, arvot ja etiikka – Sosiaalialan ammattihenkilöiden eettiset ohjeet*. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Luettavissa: https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikkaopas_2017.pdf
- Talentia, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. (2017, 14.12.2017). *Malli sosiaalihuollon laillistettujen ammattihenkilöiden työnjaon laatimiseksi sosiaalialan työpaikoille*. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2018/02/Malli-sosiaalihuollon-laillistettujen-ammattihenkiloiden-tyonjaon-laatimiseksi-sosiaalialan-tyopaikoille.pdf>
- Talentia, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Talentialaisten ammatit ja tutkinnot. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/amatit-ja-patevyudet/amatit-ja-tutkinnot/>
- Tallinna Teknikakõrgkool. Sotsiaaltöö. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.ttkk.ee/sisseastujale/oppekavad/sotsiaalto>
- Tallinna Ülikool. Sotsiaaltöö. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.tlu.ee/yti/sotsiaalto>
- Tam, D. M. Y., Coleman, H. & Boey, K-W. (2012). Professional Suitability for Social Work Practice: A Factor Analysis. *Research on Social Work Practice*. Vol. 22, No.2:2012, s. 227–239.
- Tartu Ülikool. Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.ut.ee/et/ut-oppekavad/sotsiaalto-sotsiaalpoliitika>
- Terveystieteiden tutkimuskeskus. (2018, 25.1.2018). Terveystieteiden tutkimuskeskus ja sosiaalipalvelujen henkilöstö 2014. Saatavilla 30.9.2019 <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/terveys-ja-sosiaalipalvelujen-henkilosto/terveys-ja-sosiaalipalvelujen-henkilosto>
- Tervo, M. (2018). *Maahanmuuttajalääkäriä kiinnostavien kielten taito ja kielitaitotarpeet. Erityisalan kielitaidon näkökulma lääkärin työhön*. (Tampereen yliopiston väitöskirjat 92). Tampere: Tampereen yliopisto. (Väitöskirja, Tampereen yliopisto). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1164-3>
- Tilastokeskus. Käsitteet ja määritelmät. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/kasitteet-ja-maaritelmat.html>
- Tilastokeskus. (2019a). Sijoittuminen koulutuksen jälkeen 2017. Saatavilla 30.9.2019 https://tilastokeskus.fi/til/sijk/2017/sijk_2017_2019-01-24_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. Solmitut avioliitot. Saatavilla 30.9.2019 <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/perheet/solmitut-avioliitot.html>
- Tilastokeskus. (2018a, 14.6.2018). Suomen kansalaisuuden saaneiden määrä uuteen ennätykseen vuonna 2017. Saatavilla 30.9.2019 https://www.stat.fi/til/kans/2017/kans_2017_2018-06-14_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. (2019b, 13.9.2019). Suomen kansalaisuuden saaneiden määrä väheni vuonna 2018. Saatavilla 30.9.2019 http://www.stat.fi/til/kans/2018/kans_2018_2019-09-13_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. (2019c). Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti. Saatavilla 30.9.2019 <http://www.stat.fi/til/tyokay/index.html>
- Tilastokeskus. Työvoimatutkimus 2018. Liitetaulukko 28. Työlliset toimialoittain. Saatavilla 30.9.2019 https://www.stat.fi/til/tyti/2018/12/tyti_2018_12_2019-01-24_tau_028_fi.html
- Tilastokeskus. Ulkomaalaistaustaiset. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>
- Tilastokeskus. (2018b). Ulkomaalaistaustaisuus vaikutti erityisesti toisen asteen läpäisyyn. Saatavilla 30.9.2019 https://tilastokeskus.fi/til/opku/2018/opku_2018_2018-03-14_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. Ulkomaan kansalaiset. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset.html>
- Tilastokeskus. Työvoimatutkimus 2018. Liitetaulukko 28. Väestö työmarkkina-aseman ja maakunnan mukaan vuonna 2018, 15-64-vuotiaat. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.stat.fi/til/tyti/2018/index.html>

- Tilastokeskus. (2018c, 29.3.2018.) Äidinkielenään kotimaisia kieliä puhuvien määrän väheneminen kiihtyi. Saatavilla 30.9.2019 https://www.stat.fi/til/vaerak/2017/vaerak_2017_2018-03-29_tie_001_fi.html
- Turku AMK. Sosionomiopinnot maahanmuuttajille. Saatavilla 30.9.2019 <http://www.turkuamk.fi/fi/ajankohtaista/1985/sosionomiopinnot-maahanmuuttajille/>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2019a, 29.1.2019) Kasvua ja hyvinvointia maahanmuutto- ja kotoutuspolitiikalla. Yleiskuva ja kehittäminen. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavilla 30.9.2019 <https://tem.fi/documents/1410877/11992263/Faktatie-toa+maahanmuutosta+ja+kotouttamisesta+25012019/faa5862e-9f95-d674-199e-f8cf9b4ba2c4/Faktatietoa+maahanmuutosta+ja+kotouttamisesta+25012019.pdf>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Rahoitetut hankkeet 2014–2020. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.rakennerahastot.fi/rahoitetut-hankkeet>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2019b, 24.9.2019). Työttömien työnhakijoiden määrä väheni elokuussa. Saatavilla 30.9.2019 https://tem.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tyottomien-tyonhakijoiden-maara-vaheni-elokuus-1
- Työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskus. Kotouttaminen.fi. Keskeiset käsitteet. Saatavilla 30.9.2019 <https://kotouttaminen.fi/keskeiset-kasitteet>
- Valtioneuvosto. (2019, 27.9.2019). Ammattibarometri: Työvoimapulasta kärsivien ammattien määrä kääntynyt laskuun. Saatavilla 30.9.2019 https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410877/ammattibarometri-tyovoimapulasta-karsivien-ammattien-maara-kaantynyt-laskuun
- Valtioneuvosto. Mikä on sote-uudistus? Saatavilla 30.9.2019 <https://alueuudistus.fi/mika-on-sote-uudistus>
- Valtioneuvosto. (2019). Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019. *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja egolokisesti kestävä yhteiskunta*. (Valtioneuvoston julkaisuja 2019:23). Helsinki: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.vtv.fi/app/uploads/2018/05/22105012/paljon-palveluja-tarvitsevat.pdf>
- Valtiontalouden tarkastusvirasto. (2017). *Tuloksellisuustarkastuskertomus – Paljon palveluja tarvitsevat ja käyttävät asiakkaat perusterveydenhuollossa*. (Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 11/2017). Helsinki: Valtiontalouden tarkastusvirasto. Saatavilla <http://urn.fi/urn:isbn:978-952-499-382-1>
- Valtion talouden tutkimuskeskus VATT. (2014). *Maahanmuuttajien integroituminen Suomeen*. (VATT Analyysi 1–2014). Helsinki: Valtion talouden tutkimuskeskus VATT. Saatavilla 30.9.2019 <https://vatt.fi/documents/2956369/3012221/j67.pdf>
- Valvira. JulkiSuosikki-rekisteri käyttöön. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.valvira.fi/-/julkisuosikki-rekisteri-kayttoon-ensimmaiset-sosiaalihuollon-ammattihenkilot-rekisteroity>
- Valvira. Kielitaito. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet/ulkomailla-suoritetut-opinnot/kielitaito>
- Valviran. Kuntoutuksen ohjaajan hakemusohjeet. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-ammattioikeudet/kuntoutuksen-ohjaajan-hakemusohjeet>
- Valvira. Maksut. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.valvira.fi/valvira/maksut>
- Valvira. Sosiaalihuollon ammattioikeudet. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-ammattioikeudet>
- Valvira. Ulkomailla tutkinnon suorittaneet. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-ammattioikeudet/ulkomailla-tutkinnon-suorittaneet>
- Valvira. Vaikuttavaa valvontaa terveyden ja hyvinvoinnin varmistamiseksi. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.valvira.fi/>
- Valvira. Yhteystiedot. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.valvira.fi/valvira/yhteystiedot>
- Valtari, A. & Vartiainen, T. (2015, 7.9.2015). *Kehittämisideoita sosiaalialan erikoistumiskoulutukseen*. Helsinki: Fountain Park. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/029db62a-91b4-41dd-a99b-060e9b1cc2a8>

- Vartiainen, P. (2019). *Filippiiniläisten sairaanhoitajien polut Suomeen. Tutkimus oppimisesta ja työ-yhteisöintegraatiosta kansainvälisen rekrytinnin kontekstissa.* (Tampereen yliopiston väitöskirjat 18). Tampere: Tampereen yliopisto. (Väitöskirja, Tampereen yliopisto). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0937-4>
- Vartiainen, P., Alenius, P., Pitkänen, P. & Koskela, M. (2017), Ulkomailta muuttaneiden hoitajien integraatio ja oppimisen polut sosiaali- ja terveydenhuollon työyhteisöissä. *Työelämä tutkimus – Arbetslivsforskning*. Vol 15, nro 2(2017), s. 148–162.
- Viinamäki, L., Juujärvi, S., Kinos, S. & Rosengran, Å. (2018). Sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon suorittaneiden paikka ja osaaminen muuttuvilla työmarkkinoilla. (Teema-artikkeli). *Lumen, Lapin ammattikorkeakoulun verkkolehti*, nro 2/2018 (ei sivunumeroita). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018100115547>
- Viinamäki, L. & Pohjola, A. (2016). *Tutkimus sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon suorittaneiden koulutus- ja työmarkkina-asemasta.* (Lapin AMKIN julkaisuja, Sarja A. Tutkimukset 1/2016). Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-157-3>
- Viinamäki, L. & Saari, E. (2018). Sosiaalialan TKI-toimijoiden kvarttikvalifikaatiot. (Teema-artikkeli). *Lumen, Lapin ammattikorkeakoulun verkkolehti*, nro 2/2018 (ei sivunumeroita). Saatavilla [URN:NBN:fi:amk-2018100115549](http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018100115549)
- Vipunen. Ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot. Tilastovuosi 2016. Hyvinvointi. Sosiaalityö ja -ohjaus. Saatavilla 30.9.2019 https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Ammattikorkeakoulujen%20tutkinnot%20-%20koulutusala.xlsb
- Vipunen. Ammattikorkeakouluissa valmistuneiden työllistyminen. Tilastovuosi 2017. Hyvinvointi. Sosiaalityö ja -ohjaus. Saatavilla 30.9.2019 https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Ammattikorkeakoulusta%20valmistuneiden%20ty%C3%B6llistyminen%20-%20koulutusala,%20p%C3%A4%C3%A4asiallinen%20toiminta.xlsb
- Vuorensyrjä, M., Borgman, M., Kemppainen, T., Mäntysaari, M. & Pohjola, A. (2006). (toim.) *Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti.* (Sosiaalityön julkaisusarja 4). Jyväskylä: Opetusministeriö, Euroopan sosiaalirahasto, Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen kuntaliitto, Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofia laitos. Jyväskylä. Saatavilla 30.9.2019 <http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-2593-5>
- Vuoristo, N. (2013). Asiakastyön osaamisen osoittaminen toiminnallisesti. Teoksessa J. Helminen & S. Lähteinen, S. (toim.) *Yhteisellä tiellä. Sosiaalialan ja sosiaalityön korkeakoulut aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) kehittäjinä. AHOT korkeakouluissa -hanke (ESR). Sosiaalialan korkeakoulutuksen osahanke. Loppujulkaisu.* (Sosnet julkaisuja 6, s. 97–103). Rovaniemi: Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=a7733c9f-596c-4cd3-bdf6-24f5932ec5f6>
- Yijälä, A. & Luoma, T. (2018). “En halua istua veronmaksajien harteilla, haluan olla veronmaksaja itse” – Haastattelututkimus maahanmuuttajien työmarkkinapoluista ja työntöön merkityksestä heidän hyvinvoinnilleen. (Helsingin kaupungin kanslian tutkimuksia 2018:2). Helsinki: Helsingin kaupunki, Kaupunginkanslia, Kaupunkitutkimus ja -tilastot. Saatavilla 30.9.2019 https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_06_20_Tutkimuksia_2_Yijala_Luoma.pdf
- Yleisradio. (2019a, 12.9.2019). A-talk: Hitsareita ja hoitajia ulkomailta? Saatavilla 30.9.2019 <https://areena.yle.fi/1-4584680>
- Yleisradio. (2019b, 10.10.1029). A-Talk: Mistä vanhuksille hoitajia? Saatavilla 11.10.2019 <https://areena.yle.fi/1-4584737>
- Yliruokanen, K. (2019). Polku työnjakoon. *Talentia*, vol. 46, nro 3 (2019), 2, s. 30–31.

Liite 1 Asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksestä

Valtioneuvoston asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksestä 120/2017, 2§

Ammattikorkeakoulututkinnot, Alemmat korkeakoulututkinnot

Taso 6

Hallitsee laaja-alaiset ja edistyneet oman alansa tiedot, joihin liittyy teorioiden, keskeisten käsitteiden, menetelmien ja periaatteiden kriittinen ymmärtäminen ja arvioiminen. Ymmärtää ammatillisten tehtävälueiden ja/tai tieteenalojen kattavuuden ja rajat. Hallitsee edistyneet kognitiiviset ja käytännön taidot, jotka osoittavat asioiden hallintaa, kykyä soveltaa ja kykyä luoviin ratkaisuihin ja toteutuksiin, joita vaaditaan erikoistuneella ammatti-, tieteen- tai taiteenalalla monimutkaisten tai ennakoimattomien ongelmien ratkaisemiseksi.

Työskentelee itsenäisesti alan asiantuntijatehtävissä ja kansainvälisessä yhteistyössä tai toimii yrittäjänä. Johtaa monimutkaisia ammatillisia toimia tai hankkeita. Kykenee päätöksentekoon ennakoimattomissa toimintaympäristöissä. Vastaa oman osaamisensa arvioinnin ja kehittämisen lisäksi yksittäisten henkilöiden ja ryhmien kehityksestä. Valmius elinikäiseen oppimiseen. Toimii erilaisten ihmisten kanssa opiskelu- ja työyhteisössä sekä muissa ryhmissä ja verkostoissa huomioiden yhteisölliset ja eettiset näkökulmat. Viestii hyvin suullisesti ja kirjallisesti sekä alan että alan ulkopuoliselle yleisölle äidinkielellään. Viestii ja on vuorovaikutuksessa toisella kotimaisella kielellä sekä kykenee kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen omalla alallaan ainakin yhdellä vieraalla kielellä.

Lähde

A 120/2017. Valtioneuvoston asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksestä. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170120>

Liite 2 Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit

SOSIAALIALAN AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN KOMPETENSSIT

Hyväksytty sosiaalialan AMK-verkoston verkostokokouksessa Kuopiossa 29.4.2016

SOSIAALIALAN EETTINEN OSAAMINEN

Sosionomi (AMK)

- osaa toimia ihmis- ja perusoikeussäädösten, sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- ymmärtää oman ihmiskäsityksensä ja arvomaailmansa merkityksen asiakastyössä
- osaa toimia arvoriistiriitoja sisältävissä tilanteissa eettisesti perustellusti
- osaa edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa
- osaa asettua yhteiskunnalliselta asemaltaan haavoittuvassa asemassa olevien yksilöiden ja ryhmien puolelle

ASIAKASTYÖN OSAAMINEN

Sosionomi (AMK)

- osaa luoda ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen sekä arvioida asiakkaan palvelutarpeita
- osaa tukea yksilöiden kasvua ja kehitystä sekä perheiden arkea ja perheenjäsenten keskinäisiä suhteita
- osaa osallistaen suunnitella, toteuttaa ja arvioida asiakkaan palveluprosessin
- tunnistaa hyvinvoinnin suojaavia- ja riskitekijöitä sekä osaa soveltaa ennalta ehkäisevän työn ja varhaisen tukemisen näkökulmia
- osaa tavoitteellisesti, voimavaraistaen ja osallisuutta tukien ohjata asiakkaita, asiakasryhmiä ja yhteisöjä
- osaa soveltaa ja arvioida asiakastyön teoreettisia työorientaatioita ja menetelmiä
- osaa toimia kulttuurisensitiivisesti ja moninaisuutta tukien asiakastyössä sekä edistää kulttuurien välistä vuoropuhelua

- osaa tehdä ohjaustyötä erilaisissa sähköisissä toimintaympäristöissä ja ohjata asiakkaita ePalvelujen käytössä
- osaa arvioida asiakastyötä ja dokumentoida sitä asiakaslähtöisesti

SOSIAALIALAN PALVELUJÄRJESTELMÄOSAAMINEN

Sosionomi (AMK)

- osaa jäsentää hyvinvointiin ja kestävään kehitykseen liittyviä paikallisia ja globaaleja haasteita sekä niiden vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuoltoon
- tuntee alan juridisen säädöspohjan ja osaa soveltaa keskeistä lainsäädäntöä
- hallitsee sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kasvatus- ja koulutuspalvelujen järjestämisen ja tuottamisen tavat sekä niiden ohjauksen ja valvonnan
- tuntee sosiaaliturvan ja hyvinvointipalvelujärjestelmät julkisella, yksityisellä ja kolmannella sektorilla sekä hallitsee sosiaaliturvaohjauksen
- osaa sovittaa yhteen palveluita tarvelähtöisesti ja toimia muutoksen eteenpäin viejänä
- osaa toimia aktiivisena sosiaalialan asiantuntijana ja perustella asiakkaan etua sekä moniammatillisessa että monialaisessa yhteistyössä

KRIITTINEN JA OSALLISTAVA YHTEISKUNTAOSAAMINEN

Sosionomi (AMK)

- kykenee ammatilliseen kriittiseen reflektioon
- osaa analysoida epätasa-arvoa, huono-osaisuutta sekä hyvinvointia tuottavia kansallisia ja globaaleja rakenteita ja prosesseja sekä ehkäistä syrjäytymistä
- kykenee puolustamaan haavoittuvassa asemassa olevien ja vaiennettujen ihmisten etuja sekä tuomaan poliittiseen päätöksentekoon ja vastuullisille toimijoille tietoa kohtuuttomista elämäntilanteista
- tuntee julkishallinnollisen päätöksentekojärjestelmän ja osaa toimia sen toimintaperiaatteiden mukaan
- osaa edistää kansalaisten osallisuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia sekä kykenee vaikuttamistyöhön eri toimijoiden kanssa

TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMIS- JA INNOVAATIO-OSAAMINEN

Sosionomi (AMK)

- kykenee innovatiiviseen ongelmaratkaisuun ja verkostotyöhön sosiaalialan kehittämisessä
- osaa kehittää kumppanuuslähtöisesti asiakastyön menetelmiä, työkäytäntöjä sekä palveluprosesseja
- osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida kehittämishankkeita
- osaa soveltaa tutkimus- ja kehittämismenetelmiä toimintakäytäntöjen kehittämiseksi
- osaa tuottaa ja arvioida tietoa hyvinvoinnin edistämiseksi
- osaa toimia tutkimus- ja kehittämistyön eettisten periaatteiden ja ohjeiden mukaisesti

TYÖYHTEISÖ-, JOHTAMIS- JA YRITTÄJYYSOSAAMINEN

Sosionomi (AMK)

- osaa toimia yhteistyökykyisesti monialaisessa tiimissä ja työyhteisöissä sekä kansainvälisissä ympäristöissä
- osaa toimia työyhteisön lähijohtajana
- tuntee keskeisen työlainsäädännön ja edistää työturvallisuutta
- osaa johtaa itseään sekä edistää omaa ja työyhteisön työhyvinvointia
- osaa arvioida työn laatua, tuloksia ja vaikutuksia
- tuntee talouden ja strategisen johtamisen merkityksen omassa työssään
- tuntee sosiaalialan yrittäjätoiminnan perusedellytykset

Lähde

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. (2016, 29.4.2019). Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Hyväksytty sosiaalialan AMK-verkoston verkostokokouksessa Kuopiossa 29.4.2016. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>

Liite 3 Sosionomin (AMK) kompetenssit ja ammatillinen ydinosaaminen

Sosionomin (AMK) kompetenssit ja ammatillinen ydinosaaminen

Sosionomi (AMK) tutkinnon kompetenssit ja ammatillinen ydinosaaminen (mu-
kaillen Sosiaalialan AMK-verkosto 2016

Sosionomin (AMK) kompetenssit ja ammatillinen ydinosaaminen	
Sosiaalialan eettinen osaaminen <ul style="list-style-type: none"> › Ihmisarvon, tasa-arvoisuuden ja oikeudenmukaisuuden edistäminen › Eettisesti perusteltu oman ja ammattialan toiminnan reflektio 	Asiakastyön osaaminen <ul style="list-style-type: none"> › Ammatillisen vuorovaikutussuhteen luominen ja palvelutarpeen arviointi › Tilanteeseen soveltuvien työmenetelmien valitseminen › Muutokseen tähtäävä prosessi, moniammatillisuus › Asiakastyön arvioinnin ja dokumentoinnin taidot
Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen <ul style="list-style-type: none"> › Palveluohjausprosessi ja palveluiden koordinointi ja sovittaminen tilanteeseen ja voimavaroihin › Palveluiden toimintalogiikka, reunaehdot ja juridinen säädöspohja › Yhdyspinnoilla ja verkostoissa työskentely 	Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen <ul style="list-style-type: none"> › Sosiaalisen osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen › Syrjäytymisen ehkäisy yhteisöissä ja yhteiskunnassa › Osallistavat ja valtaistavat toimintatavat › Vaikuttamistyö
Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen <ul style="list-style-type: none"> › Tutkitun tiedon tuottaminen, tulkinta, käyttö ja jakaminen › Innovatiivisten menetelmien hyödyntäminen työelämän kehittämisessä 	Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen <ul style="list-style-type: none"> › Lähijohtaminen › Työn laadun, tulosten ja vaikutusten arviointi › Kehittämishankkeiden johtaminen › Sosiaali- ja varhaiskasvatusalan yrittäjyyden perusteet

Lähde

Arene, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. (2017). *Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n työryhmän selvitys sosiaalialan tilanteesta ja kehityksestä 2017*. Helsinki: Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Saatavilla 30.9.2019 http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428

Liite 4 Sosiaalihjaus

Sosiaalihjaus (L 1301/2014, 16§)

Sosiaalihjauksella tarkoitetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Tavoitteena on yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä.

Sosiaalihjaus (Sosiaalihuoltolain soveltamisopas)

Sosiaalihjauksen merkitys on kasvanut palvelujärjestelmien laajetessa ja eriytyessä. Palveluja hakevat henkilöt tarvitsevat yhä useammin henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa käytettävissä olevista palveluista, niiden saamisen ehdoista sekä tukea myös palvelujen ja etuuksien hakemisessa ja käyttämisessä. Monet tarvitsevat ohjausta ja tukea myös arkielämän sujumiseksi; joskus avun tarpeessa oleva asiakas on haettava kotoaan ja saatettava tarvittavien palvelujen ja toimintojen piiriin. Esimerkiksi koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääneet nuoret ja mielenterveyskuntoutujat saattavat tarvita pitkäjänteistä ohjausta päästäkseen elämässä eteenpäin. Sosiaalihjauksessa on olennaista tunnistaa asiakkaan elämäntilanne sekä hänen voimavarojensa ja toimintamahdollisuuksiensa osa-alueet. Keskeistä työssä on asiakkaan joustava kohtaaminen, tuki ja motivointi itsenäiseen suoriutumiseen. Työ on vuorovaikutuksellista yksilöiden, perheiden, ryhmien ja yhteisöjen osallisuuden, elämänhallinnan ja sosiaalisen toimintakyvyn tukemista. Sosiaalihjaus, kuten muukin sosiaalialan työ, perustuu ihmiskäsitykseen, joka korostaa asiakkaan subjektiutta, toimijuutta ja täysivaltaisuutta. Sosiaalihjausta on käytetty tuloksekkaasti lastensuojelutyössä. Myös aikuissosiaalityössä erilaisista työpari- ja tiimimalleista sekä itsenäisesti toteutetusta sosiaalihjauksesta on saatu hyviä kokemuksia. Tarkoituksena on, että sosiaalihjauksesta tulisi jatkossa keskeinen työmuoto koko sosiaalihuollon kentällä. Sosiaalihjauksen perusta on tavoitteellinen työskentely, auttaminen. Sosiaalihjauksessa asiakkaita kohdataan moninaisissa elämäntilanteissa ja olosuhteissa heidän arkeaan ja ihmisyttään kunnioittaen. Sosiaalihjaus perustuu hyvään vuorovaikutusosaamiseen. Asiakkaat, heidän läheisensä ja kansalaiset nähdään aktiivisina toimijoina. Lähellä on voimavarakeskeinen näkökulma asiakastyöhön, jolloin työssä käytettävät yksilö- ja ryhmäkohtaiset menetelmät tukevat asiakkaiden osallisuutta ja

täysivaltaista kansalaisuutta. Palveluohjauksessa korostuu sosiaaliturvaetuuksien ja palvelujärjestelmän hallinta. Sosiaaliohjaus soveltuu myös erinomaisesti sosiaalisen kuntoutuksen ryhmämuotoisten toimintojen perustaksi eri asiakasryhmille.

Lähteet

L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. (2017). *Sosiaalihuoltolain soveltamisopas*. (Julkaisu 2017:5). Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3959-2>

Liite 5 Malli sosionomin työtehtävien laatimiseen sosiaalialan työpaikoilla

Malli sosionomin työtehtävien laatimiseen sosiaalialan työpaikoilla

Sosionomi

Asian vireilletulo		
Työn keskeiset tavoitteet	Työn keskeiset sisällöt	Rooli/ suhde asiakkaaseen
<p>Sosiaalihuollon asiantuntijuuden ja asiakkaiden sosiaalisten oikeuksien toteutumisen varmistaminen.</p> <p>Vireilletuloprosessien toimivuuden ja eteenpäin viemisen varmistaminen.</p>	<p>Ilmoitusten vastaanottaminen ja ensiarvion tekeminen sosiaalihuollon tai muun sotepalvelun tarpeesta.</p> <p>Vireilletulon dokumentointi ja päätöksenteko asiakkuudesta.</p> <p>Tarvittaessa ohjaaminen asiakkuuden arviointiin vastuuhenkilölle.</p> <p>Palveluneuvonta ja -ohjaus.</p>	<p>Asiantuntija suhteessa asiakkuuden vireilletuloon.</p> <p>Vastuuhenkilö suhteessa muihin kuin erityisen tuen tarpeessa oleviin asiakkaisiin.</p>
Palvelutarpeen arviointi		
Työn keskeiset tavoitteet	Työn keskeiset sisällöt	Rooli/ suhde asiakkaaseen
<p>Muiden kuin erityisen tuen asiakkaiden elämäntilannetta ja tarpeita vastaavien sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuuden arviointi yhdessä asiakkaiden kanssa.</p> <p>Ammattieettisten periaatteiden, lainsäädännön ja tutkimuksellisen kehittämistyön tuottaman tiedon hyödyntäminen.</p>	<p>Muiden kuin erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnista vastaaminen, laatiminen sekä dokumentointi.</p> <p>Palvelujen kartoittaminen ja ohjaus tarvittaviin palveluihin muiden kuin erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden osalta.</p>	<p>Asiakastyön ja asiakasprosessien asiantuntija.</p> <p>Arviointiin perustuvien päätösten tekijä.</p> <p>Vastuutyöntekijä palvelutarpeen arvioinnissa.</p>

Asiakkuuden suunnittelu		
Työn keskeiset tavoitteet	Työn keskeiset sisällöt	Rooli/ suhde asiakkaaseen
<p>Suunnitelmallinen muutostyö laadukkaissa ja tavoitteellisissa asiakasprosesseissa.</p> <p>Asiakkaiden sosiaalisten oikeuksien toteutumisen turvaaminen.</p> <p>Asiakkaiden yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistaminen.</p>	<p>Painopisteenä muiden kuin erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden asiakassuunnitelman laatimisesta sekä koordinoinnista ja dokumentoinnista vastaaminen.</p>	<p>Yhteistyökumppani muille kuin erityisen tuen tarpeessa oleville asiakkaille ja eri verkostoille suunnitelman ja palveluprosessin laatimiseksi.</p> <p>Vastaa yhteistyöprosesseista.</p>
Palveluiden järjestäminen		
Työn keskeiset tavoitteet	Työn keskeiset sisällöt	Rooli/ suhde asiakkaaseen
<p>Asiakkaan tarpeita vastaavien palveluiden järjestäminen sekä palveluiden yhteensovittaminen monitahoisissa tilanteissa.</p> <p>Hyvän sosiaalihuollon, laadukkaiden palveluiden ja asiakasturvallisuuden toteutumisen varmistaminen.</p>	<p>Päätöksenteko asiakassuunnitelmien pohjalta, muut kuin erityisen tuen tarpeessa olevat asiakkaat.</p>	<p>Sosiaalisen hyvinvoinnin, palvelujen ja palveluohjauksen asiantuntija ja päätöksentekijä.</p>
Palveluiden toteutus		
Työn keskeiset tavoitteet	Työn keskeiset sisällöt	Rooli/ suhde asiakkaaseen
<p>Asiakassuunnitelmassa määriteltyihin tarpeisiin vastaaminen ja tavoitteiden toteutuminen ammattieettisten periaatteiden mukaisesti.</p>	<p>Suunniteltua muutosta tukeva sosiaaliohjaus, sosiaalinen kuntoutus sekä niiden dokumentointi.</p> <p>Tarvittaessa työpari sosiaalityöntekijälle.</p> <p>Toteuttamissuunnitelman laatiminen yhteistyössä asiakkaiden kanssa.</p>	<p>Sosionomi, sosiaaliohjauksen asiantuntija.</p> <p>Toimijuuden sekä asiakkaan erilaisten suhdeverkostojen ja osallisuuden vahvistaja ja koordinoija tavoiteltujen muutosten suuntaisesti.</p> <p>Omatyöntekijä muille kuin erityisen tuen tarpeessa oleville asiakkaille.</p>

Palvelujen arviointi		
Työn keskeiset tavoitteet	Työn keskeiset sisällöt	Rooli/ suhde asiakkaaseen
<p>Palvelujen toimivuuden ja vaikutusten arviointi suhteessa asiakkaiden elämäntilanteisiin ja tarpeisiin.</p>	<p>Palvelujen toteutumisen seuraaminen, arviointi ja raportointi.</p> <p>Asiakaspalautteiden, asiakkaiden ja verkostojen kokemusten sekä dokumentoitujen asiakastietojen hyödyntäminen osaamisperusteisesti palvelujen kehittämisen ja tiedon tuottamisen tukena.</p> <p>Asiakassuunnitelmien päivittäminen arviointitiedon pohjalta.</p>	<p>Sosiaaliohjauksen asiantuntija ja palvelujen kehittäjä.</p>
Rakenteellinen työ		
Työn keskeiset tavoitteet	Työn keskeiset sisällöt	Rooli/ suhde asiakkaaseen
<p>Sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon tuottaminen ja välittäminen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi.</p> <p>Oman asiantuntijuuden ja osaamisen kehittäminen.</p>	<p>Sosiaalihuollon asiantuntija-, asiakas- ja kokemustiedon tuottaminen ja välittäminen sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi.</p> <p>Asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen.</p>	<p>Osallistava ja valmentava asiantuntija sekä vaikuttaja.</p> <p>Asiakkaiden oikeuksien edistäjä ja puolustaja.</p>

Lähde

Talentia, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. (2017, 14.12.2017). *Malli sosiaalihuollon laillistettujen ammattihenkilöiden työnjaon laatimiseksi sosiaalialan työpaikoille*. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2018/02/Malli-sosiaalihuollon-laillistettujen-ammattihenkilöiden-työnjaon-laatimiseksi-sosiaalialan-työpaikoille.pdf>

Katso myös *sosiaaliohjaajan tehtävien näkökulmasta*

Sarvimäki, P. & Siltaniemi, A. (2007). (toim.). *Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtäväraKENNE-suositus*. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:14). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504223872>

Liite 6 Oikeus harjoittaa sosionomin ja geronomin ammattia Suomessa suoritetun koulutuksen perusteella

Oikeus harjoittaa sosionomin ja geronomin ammattia Suomessa suoritetun koulutuksen perusteella (L 817/2015, 8§)

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa sosionomin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä henkilölle, joka on suorittanut sosiaaalialalle soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon Suomessa.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa geronomin ammattia henkilölle, joka on suorittanut sosiaaalialalle soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon Suomessa.

Lähde

L 817/2015. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817>

Liite 7 EU- tai ETA valtiossa tai muussa valtiossa koulutuksen suorittaneiden oikeus harjoittaa sosionomin ja geronomin ammattia Suomessa

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (L 817/2015)

10 § *Muussa EU- tai ETA-valtiossa kuin Suomessa koulutuksen saanut EU- tai ETA-valtion kansalainen*

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta ammattipätevyden tunnustamisesta annetun lain (1093/2007) mukaisesti oikeuden harjoittaa Suomessa tämän lain 7 tai 8 §:ssä tarkoitettua ammattia Euroopan unionin jäsenvaltion tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle, jolle on jossakin muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kuin Suomessa suoritetun koulutuksen perusteella myönnetty tutkintotodistus tai muu asiakirja, joka kyseisessä valtiossa vaaditaan kyseiseen ammattiin, tai muu asiakirja, joka osoittaa hakijan valmiuden kyseisen ammatin harjoittamiseen.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta ammattipätevyden tunnustamisesta annetun lain mukaisesti oikeuden käyttää Suomessa valtioneuvoston asetuksella säädettyä sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä Euroopan unionin jäsenvaltion tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle, jolle on jossakin muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kuin Suomessa saadun koulutuksen perusteella kyseisessä valtiossa myönnetty tutkintotodistus tai sen kanssa vastaavaksi määritelty koulutuksesta annettava asiakirja, joka kyseisessä valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi kyseiseen ammattiin, tai muu asiakirja, joka osoittaa hakijan valmiuden kyseisen ammatin harjoittamiseen.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi määrätä hakijalle korvaavina toimenpiteinä sopeutumisajan tai kelpoisuuskokeen siten kuin siitä on säädetty ammattipätevyden tunnustamisesta annetussa laissa.

11 § *Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa koulutuksen saanut*

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa Suomessa 7 tai 8 §:ssä tarkoitettua ammattia henkilölle, jolle on Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa suoritettun koulutuksen perusteella myönnetty tutkintotodistus tai muu asiakirja, joka kyseisessä valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi kyseiseen ammattiin.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden käyttää valtioneuvoston asetuksella säädettyä nimikesuojatun ammattihenkilön ammattinimikettä henkilölle, jolle on Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa suoritettun koulutuksen perusteella myönnetty tutkintotodistus tai muu asiakirja, joka kyseisessä valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi kyseiseen ammattiin.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi määrätä hakijalle korvaavina toimenpiteinä sopeutumisajan tai kelpoisuuskokeen. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin sopeutumisajasta ja kelpoisuuskokeesta sekä hakijalle asetettavista muista pätevyysvaatimuksista.

Lähde

L 817/2015. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817>

Katso myös Laki ammattipätevyiden tunnustamisesta

L 1384/2015. Laki ammattipätevyiden tunnustamisesta. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151384>

Liite 8 EU- tai ETA valtiossa tai muussa valtiossa koulutuksen suorittaneet – hakemuksen liitteet ammatinharjoittamisoikeuksien haussa

Hakemuksen liitteenä on toimitettava EU/ETA-valtiossa tutkinnon suorittaneet

- Suomessa tai muussa EU/ETA-valtiossa virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös voimassa olevasta passista tai muusta viranomaisen myöntämästä asiakirjasta, josta voidaan todeta henkilön kansalaisuus
- Jos hakijan nykyinen nimi eroaa liitteenä olevissa dokumenteissa käytetystä nimestä, jäljennös asiakirjasta, josta nimenmuutos voidaan todeta (Suomessa tai muussa EU/ETA-valtiossa virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös)
- Jäljennös alkuperäisestä tutkintotodistuksesta (Suomessa tai muussa EU/ETA-valtiossa virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös)
- Jäljennös tutkintotodistuksen liiteosasta: supplement diploma / transcript of records (Suomessa tai muussa EU/ETA-valtiossa virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös)
- Ulkomaisen toimivaltaisen viranomaisen antama asiakirja, joka antaa oikeuden ryhtyä harjoittamaan asianomaista ammattia kyseisessä valtiossa. Todistuksesta on käytävä ilmi, että ammatinharjoittamisoikeutta ei ole rajoitettu eikä poistettu. Todistus ei saa olla kolmea kuukautta vanhempi. Jos ammatinharjoittamisoikeus on myönnetty useassa eri maassa, todistus on toimitettava kaikista maista. Todistuksen voi toimittaa joko alkuperäisenä tai jäljennöksenä TAI jos hakija on harjoittanut ammattia sellaisessa maassa, joka ei rekisteröi asianomaisen ammatin ammatinharjoittajia, edellä mainitun maan toimivaltaisen viranomaisen todistus siitä, ettei maa rekisteröi asianomaisia ammatinharjoittajia taikka muu luotettava selvitys asiasta. Todistuksen voi toimittaa joko alkuperäisenä tai jäljennöksenä.
- Tarvittaessa todistukset ammattikokemuksesta (Suomessa tai muussa EU/ETA-valtiossa virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös)
- Suomessa tai muussa EU/ETA-valtiossa auktorisoidun kielenkääntäjän käännökset yllä mainituista asiakirjoista. Käännösten pitää olla joko suomen-, ruotsin- tai englanninkielisiä. Käännökset voi toimittaa alkuperäisenä tai jäljennöksinä

Kun EU- tai ETA-valtiossa tutkinnon suorittanut EU- tai ETA-alueen ulkopuolisen valtion kansalainen hakee lopullista ammatinharjoittamisoikeuden myöntämistä koskevaa päätöstä, on hakemukseen liitettävä edellä mainittujen lisäksi

- todistus riittävästä kielitaidosta

Valvira voi pyytää hakijaa toimittamaan myös muita koulutusta koskevia tietoja, jotta mahdolliset olennaiset erot Suomessa vaadittavaan koulutukseen verrattuna saadaan määritettyä.

Hakemuksen liitteenä on toimitettava

EU/ETA-valtioiden ulkopuolella tutkinnon suorittaneet

- Suomessa tai muussa EU/ETA-valtiossa virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös voimassa olevasta passista tai muusta viranomaisen myöntämästä asiakirjasta, josta voidaan todeta henkilön kansalaisuus
- Jos hakijan nykyinen nimi eroaa liitteenä olevissa dokumenteissa käytetystä nimestä, jäljennös asiakirjasta, josta nimenmuutos voidaan todeta (Suomessa tai muussa EU/ETA-valtiossa virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös)
- Jäljennös alkuperäisestä tutkintotodistuksesta (Suomessa tai muussa EU/ETA-valtiossa virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös)
- Jäljennös tutkintotodistuksen liiteosasta: supplement diploma / transcript of records (Suomessa tai muussa EU/ETA-valtiossa virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös)
- Ulkomaisen toimivaltaisen viranomaisen antama asiakirja, joka antaa oikeuden ryhtyä harjoittamaan asianomaista ammattia kyseisessä valtiossa. Todistuksesta on käytävä ilmi, että ammatinharjoittamisoikeutta ei ole rajoitettu eikä poistettu. Todistus ei saa olla kolmea kuukautta vanhempi. Jos ammatinharjoittamisoikeus on myönnetty useassa eri maassa, todistus on toimitettava kaikista maista. Todistuksen voi toimittaa joko alkuperäisenä tai jäljennöksenä TAI jos hakija on harjoittanut ammattia sellaisessa maassa, joka ei rekisteröi asianomaisen ammatin ammatinharjoittajia, edellä mainitun maan toimivaltaisen viranomaisen todistus siitä, ettei maa rekisteröi asianomaisia ammatinharjoittajia taikka muu luotettava selvitys asiasta. Todistuksen voi toimittaa joko alkuperäisenä tai jäljennöksenä.
- Tarvittaessa todistukset ammattikokemuksesta (Suomessa tai muussa EU/ETA-valtiossa virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös)

- Suomessa tai muussa EU- tai ETA-valtiossa auktorisoidun kielenkääntäjän käännökset yllä mainituista asiakirjoista. Käännösten pitää olla joko suomen-, ruotsin- tai englanninkielisinä. Käännökset voi toimittaa alkuperäisinä tai jäljennösinä.

Kun EU- tai ETA-alueen ulkopuolella tutkinnon suorittanut hakija hakee lopullista ammatinharjoittamisoikeuden myöntämistä koskevaa päätöstä, on hakemukseen liitettävä edellä mainittujen lisäksi

- todistus riittävästä kielitaidosta

Valvira voi pyytää hakijaa toimittamaan myös muita koulutusta koskevia tietoja, jotta mahdolliset olennaiset erot Suomessa vaadittavaan koulutukseen verrattuna saadaan määritettyä.

Tutkinnon oikeellisuuden tarkastaminen

Tutkintotodistus tai diplomi pyydetään todistamaan Apostille tai Grand Legalisation -menettelyllä. Tutkintotodistus, jossa on Apostille tai Grand Legalisation -menettelyn mukaiset merkinnät, voidaan toimittaa Valviraan virallisesti oikeaksi todistettuna jäljennöksenä, mutta itse merkinnät pitää olla alkuperäisessä asiakirjassa.

Mikäli hakija ei pysty toimittamaan Apostille - tai Grand Legalisation -menettelyllä laillistettua tutkintotodistusta, Valvira tarkastaa tutkinnon suoraan oppilaitoksesta. Tutkinnon tarkistaminen viivästyttää hakemuksen käsittelyä.

Lähteet

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. EU/ETA-valtiossa tutkinnon suorittaneet. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-ammattioikeudet/ulkomailla-tutkinnon-suorittaneet/eta-valtioissa-tutkinnon-suorittaneet>

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. EU/ETA-valtioiden ulkopuolella tutkinnon suorittaneet. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-ammattioikeudet/ulkomailla-tutkinnon-suorittaneet/eta-valtioiden-ulkopuolella-tutkinnon-suorittaneet>

Liite 9 Ammattipätevyyden arviointi sosionomin ammattiharjoittamisoikeuksien haussa

Hakemus: Sosionomi	Henkilö Oppilaitos Tutkinto Koulutuksen/tutkinnon suoritusvuosi Koulutuksen/tutkinnon laajuus
Osaamisalue (katso tämän julkaisun luvut 3.2.–3.4. ja liitteet 2 ja 3)	Opintojaksot (kurssit) ja niiden laajuudet (opintopisteet) henkilön koulutuksessa/ tutkinnossa
Opiskelu- ja työelämävalmiuksia luovat osaamissisällöt (esim. kieli- ja IT-opinnot)	<i>Yhteensä _____ opintopistettä</i>
Sosiaalialan eettinen osaaminen	<i>Yhteensä _____ opintopistettä</i>
Asiakastyön osaaminen	<p><i>Ihmisen kasvun ja kehityksen tuki ja edistäminen</i></p> <p><i>Sosiaalialan/sosiaalityön asiakastyön perusteet ja menetelmät</i></p> <p><i>Lasten, nuorten ja perheiden parissa tehtävä työ</i> (mm. lapsi- ja perhetyö, oppilas- ja opiskelijahuolto, nuorisotyö, lastensuojelutyö)</p> <p><i>Aikuisväestön parissa tehtävä työ</i> (mukaan lukien toimeentuloturvatyö ja työllisyyden edistämiseen tähtäävä työ)</p> <p><i>Senioreiden ja vanhusten parissa tehtävä työ</i></p> <p><i>Mielenterveys- ja päihdetyö</i></p> <p><i>Kriisityö</i></p> <p><i>Vammaistyö</i></p> <p><i>Väkivaltaa ehkäisevä työ</i></p> <p><i>Kriminaalityö</i></p> <p><i>Maahanmuuttaja- ja monikulttuurinen työ</i></p> <p><i>Muut sosiaalialan/sosiaalityön työalueet</i></p> <p style="text-align: right;"><i>Yhteensä _____ opintopistettä</i></p>
Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen	<i>Yhteensä _____ opintopistettä</i>
Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen	<i>Yhteensä _____ opintopistettä</i>

Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen (sisältää opinnäytetyön)	Yhteensä _____ opintopistettä
Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen	Yhteensä _____ opintopistettä
Ammattitaitoa edistävä harjoittelu (käytännön opiskelu: toimintaympäristöt ja laajuudet)	Yhteensä _____ opintopistettä
Yhteensä (opintopisteet)	Yhteensä _____ opintopistettä
Muut ammatilliset opinnot	
Muut ammatilliset opinnot (opintojen nimi ja laajuus)	Yhteensä _____ opintopistettä
Työkokemus	
Sosiaalialan/ sosiaalityön työkokemus koulutuksen/tutkinnon suoritusmaassa (toimintaympäristö, tehtävä ja kesto)	Yhteensä _____ vuotta ja _____ kuukautta
Sosiaalialan/sosiaalityön työkokemus Suomessa (toimintaympäristö, tehtävä ja kesto)	Yhteensä _____ vuotta ja _____ kuukautta
Sosiaalialan/ sosiaalityön työkokemus muissa maissa (toimintaympäristö, tehtävä ja kesto)	Yhteensä _____ vuotta ja _____ kuukautta

Liite 10 Kelpoisuuskokeen lukupäiväkirjan ohje

Kelpoisuuskoee

Lukupäiväkirjan ohje

Lukupäiväkirja on yhdenlainen oppimispäiväkirja. Sen kirjoittaminen tähtää henkilökohtaisen näkemyksen muodostamiseen. Lukupäiväkirjassa on tarkoitus tarkastella omaa oppimista kirjallisuutta luettaessa. Lukupäiväkirjan muoto on vapaa. Lukupäiväkirjan tekemisessä voi käyttää apuna esimerkiksi alla mainittuja kysymyksiä. (Tarkoitus ei ole esitellä kirjan tietoja, vaan kertoa refleksiivisesti, mitä ajattelet lukemastasi, mitä opit ja mitä et ymmärtänyt. Älä toista kirjan lauseita, vaan pohdi omin sanoin.)

1. Mitä ajattelen?

Mikä lukemassasi kiinnostaa/ei kiinnosta sinua? Mikä lukemassasi ihmetyttää sinua? Mistä uudesta tiedosta iloitset? Muuttiko lukemasi aiempia käsityksiäsi? Miten tiivistäisit lukemastasi oleellisen jollekulle, joka ei ole lukenut julkaisua? Pohdi, mitä ajatuksia lukemasi sinussa herättää, miten arvioit lukemasi merkitystä sosiaalialan ammatillisen osaamisen näkökulmasta.

2. Mitä haluan kysyä?

Mikä jäi epäselväksi? Etenikö kirjoittajan ajatus mielestäsi jossain asiassa epäloogisesti? Jääkö kirjoittajalta huomaamatta mielestäsi jotakin? Pohdi: mitä et ymmärtänyt, mistä olet erimieltä ja mistä haluaisit tietää enemmän.

3. Mitä opin?

Mitä tiesit aiheesta ennen julkaisun/ julkaisujen lukemista? Mitä uutta opit? Mitä uusia käsitteitä opit? Millaisia uusia teoreettisia lähestymistapoja opit? Mitä uutta opit sosiaalialan työkäytännöistä? Mihin aikaisemmin oppimaasi lukemasi liittyy? Mitä oppimasi merkitsee sinulle? Pohdi, miten lukemasi ja oppimasi on yhteydessä aiempiin opintoihisi, ammatillisiin tietoihisi ja taitoihisi, ammatti-identiteettiisi ja ammatillisiin tavoitteisiisi.

Kirjoita *ensin lukupäivä jokaisesta kelpoisuuskokeen teoksesta* erikseen. Jokaisesta teoksesta laaditaan noin 1–3 sivun laajuinen lukupäiväkirja. Aloita teoskohtainen lukupäiväkirja merkitsemällä otsikoksi teoksen nimi. Kun olet laatinut lukupäiväkirjan kaikista teoksista, niin kirjoita tämän jälkeen lukupäiväkirjan loppuun *kokoava yhteenveto* oppimastasi (noin 2–3 sivua).

Lukupäiväkirja tehdään tietokoneen tekstinkäsittelyohjelmalla. Koko lukupäiväkirja palautetaan _____._____.20_____ mennessä sähköpostin liitetiedostona *etunimi.sukunimi@_____fi*.

Antoisia luku- ja oppimishetkiä!

Liite 11 Esimerkki kelpoisuuskokeen asiakaskuvauksesta

Esimerkki kelpoisuuskokeen asiakaskuvauksesta

Hilja Virtanen on 80-vuotias nainen, joka sairastaa reumaa ja diabetesta. Lisäksi Hiljalla on todettu korkea kolesteroli ja verenpaine. Näihin kaikkiin Hiljalla on voimassa oleva lääkitys. Hiljalle on määrätty lisäksi alakuloisuuteen vuosi siten mielialalääkitys. Univaikeuksien vuoksi Hilja käyttää myös unilääkettä, johon hänellä on resepti. Hilja käyttää rollaattoria, jonka avulla hän liikkuu talon ulkopuolella.

Hilja asuu yksin vanhassa puutalossa taajaman ulkopuolella. Hiljalla ei ole lapsia. Hiljan aviopuoliso on kuollut 10 vuotta sitten. Hiljan sisaret olivat häntä iäkäämpiä. He ovat jo nukkuneet pois. Hiljan sisarten lapset käyvät häntä silloin tällöin katsomassa, mutta he asuvat toisella paikkakunnalla useiden satojen kilometrien päässä Hiljasta.

Hilja kokee selviytyvänsä vielä itsenäisesti arjen askareista ja päivittäisistä toiminnoista. Hilja käyttää kauppapalvelua. Tuttu kauppias tuo hänen tilaamat elintarvikkeet kotiin. Hän kokee kuitenkin itsensä yksinäiseksi ja ajoittain turvattomaksi.

Viime aikoina Hilja on kokenut olonsa voimattomaksi ja tunne alakuloisuudesta on vahvistunut. Hänelle on syntynyt epäily, onko hänelle kehittymässä muistihäiriö tai -sairaus. Hän on havainnut, että ajoittain hän on joutunut pinnistelemaan muistaakseen, milloin hän peseytyi ja milloin sovittu lääkärikäynti on.

*Hilja ottaa puhelimitse yhteyttä vanhustenhuoltoon kertoen tilanteestaan ja kokemistaan yksinäisyyden ja turvattomuuden tunteista. Hän kertoo epäilevänsä muistitoimintojensa toimivuutta. Hiljan puheluun vastaa sosiaaliohjaajana toimiva henkilö. **Sinä** toimit tässä tehtävässä.*

(Asiakaskuvaus on esimerkki kelpoisuuskokeesta, jonka aineistossa painottuivat vanhustyön ja mielenterveystyön sekä sosiaaliohjauksen ja sen yhteydessä palveluohjauksen teemat. Kelpoisuuskokeessa oli kolme erityyppistä kysymystä/tehtävää, joiden alkusykyksenä asiakaskuvaus toimi.)

Diak Puheenvuoro

DIAK PUHEENVUORO –sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun temaattisia puheenvuoroja, erilaisia selvityksiä sekä opinnäytetöitä. Tekstilajiltaan julkaisut voivat poiketa tieteellisestä tai raportoivasta tekstistä.

Diak Puheenvuoro 1: Liisa Kauppinen & Irina Leino & Kirsti Kauppinen (toim.), 2016. Kokemuksellista taidetietä kulkemassa

Diak Puheenvuoro 2: Jorma Niemelä (toim.), 2016. Sote sosiaalisen kestävyysvahvistajana

Diak Puheenvuoro 3: Raili Gothóni, Mikko Malkavaara & Minna Valtonen (toim.), 2016. Muutosvoimaa – tutkielmia diakista ja teologiasta

Diak Puheenvuoro 4: Mari Pulkkinen, Eija Rautasalo & Tuija Rönkä (toim.), 2016. Arjen helmiä – työelämälähtöistä osallistavaa kehittämistä sairaanhoitajakoulutuksessa

Diak Puheenvuoro 5: Marina Seffansson & Outi Polso, 2017. Masennuksen hoitoon lääkkeitä, terapiaa ja liikuntaa.

Diak Puheenvuoro 6: Päivi Thitz, 2017. Etsivää ja osallistavaa vanhustyötä kehittämässä. Ikäarvokas –hankkeen ulkoinen arviointi

Diak Puheenvuoro 7: Hanna Hovila, Anna Liisa Karjalainen & Juhani Toivonen (toim.), 2017. Yhteistyötä, kehittämistä ja kokeilua ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksessa

Diak Puheenvuoro 8: Päivi Vuokila-Oikkonen & Pirkko Pätynen, 2017, Osallistavan yhteiskehittämisen prosessi : Esimerkkinä osallisuutta ja uusia palvelumalleja moniammatillisen palveluohjauksen keinoin (OSUMA) –projekti

Diak Puheenvuoro 9: Keijo Piirainen & Tuula Pehkonen-Elmi 2017, Muuttuivatko palvelut ja mihin suuntaan? Nuorten palvelujen kehittämisen tuloksia Pieksämäellä 2015–2017

Diak Puheenvuoro 10: Anne Surakka, Virpi Kuvaja-Köllner & Reija Paananen 2017. Valmennuspaja Mahiksen vaikutusten ja kustannusten tarkastelua: Aina saa tulla ja voi puhua mistä vaan, luottamuksella

Diak Puheenvuoro 11: Heikki Hiilamo, Anne Määttä, Karoliina Koskenvuo, Jussi Pyykkönen, Tapio Rissanen & Sanna Aaltonen 2017. Nuorten osallisuuden edistäminen. Selvitysmiehen raportti

Diak Puheenvuoro 12: Marja Pinolehto (toim.), 2017. Sujuvampia opinpolkua romaneille ja maahanmuuttajille. Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen loppuraportti

Diak Puheenvuoro 13: Anu Ahola, 2018. Humanoidirobotti pienten alakoulu-
laisten tukena haastaviksi koetuissa vuorovaikutustilanteissa

Diak Puheenvuoro 14: Tiina Ervelius (toim.), 2018. Sairaanhoidtaja-diakonissa-
koulutus saamelaisalueella

Diak Puheenvuoro 15: Niina Mäenpää, Katri Perho & Mertsu Ärling (toim.),
2018. Uskalla! It's possible: romanien sujuvat koulutus- ja työllisyyspolut. Tšeta-
nes naal- ja Nevo tiija –hankkeiden loppujulkaisu

Diak Puheenvuoro 16: Mikko Malkavaara (toim.), 2018. Pohdintaa oikeasta,
väärästä ja diakoniasta : Kai Hentosen juhlaKirja

Diak Puheenvuoro 17: Anu Halonen, Leena Sundqvist ja Marja Tomberg
(toim.), 2018 Sujuvampia opintopolkua maahanmuuttajille Satakunnassa. Opin
portailla Satakunnassa –hankkeen loppuraportti

Diak Puheenvuoro 18: Keijo Piirainen, 2018. Kriisiavusta vastuulliseen
asiakasohjaukseen. Opas sosiaalisen kuntoutuksen rakenteen ja prosessin
haltuunottoon

Diak Puheenvuoro 19. Anne Surakka & Reija Paananen, 2018. Valmennuspa-
ja-asiakkuus ja nuorten sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttö

Diak Puheenvuoro 20. Susanna Hyväri, Marja Lindholm & Niko Nummela (toim.), 2019. Nuorten osallisuuden vahvistaminen teatteri- ja liikunta-alan yhteistoimintaa kehittämällä

Diak Puheenvuoro 21. Reija Paananen, Sakari Kainulainen, Essi Hyppönen, Henni Leikas, Anette Lindström & Juuso Lökfors, 2019. 10 tarinaa nuoruudesta ja tuen tarpeista. Nuorten ajatuksia palveluiden kehittämiseksi

Diak Puheenvuoro 22. Ari Nieminen, 2019. Osallisuuden tila. Käsitteestä ja toteutuksesta

Diak Puheenvuoro 23. Susanna Hyväri, Marja Lindholm & Niko Nummela (eds.), 2019. Improving the social inclusion of young people through the cooperation of theatre and sports

Diak Puheenvuoro 24. Ari Haapanen (toim.), 2019. Auta miestä mäessä. Nuorten miesten koulutus- ja työuravalmennusprojekti

Diak Puheenvuoro 25. Aija Kettunen & Tuula Pehkonen-Elmi, 2019. Henkilökohtaisen budjetoinnin taloudellisen arvioinnin toteutettavuus ja alustava arviointisuunnitelma

Diak Puheenvuoro 26. Aija Kettunen & Tuula Pehkonen-Elmi (2019). Feasibility of economic evaluation of personal budgets in Finland and preliminary evaluation plan

Diak Puheenvuoro 27. Jari Helminen (2019). Sosionomin ammattiin ulkomailta suoritettulla koulutuksella – Ammattipätevyyden arviointi ja ammatinharjoittamisoikeuden hakeminen Suomessa

Diak Puheenvuoro 28. Sakari Kainulainen (2019). 3X10D® –elämäntilannemittarin kehitystyö 2015-2019

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJEN KRITEERIT

DIAK TUTKIMUS -sarjassa julkaistaan uutta ja innovatiivista tietoa tuottavia tieteellisiä tutkimuksia Diakonia-ammattikorkeakoulun opetus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan alueilta. Julkaisut ovat monografioita tai artikkelikokoelmia.

Diakin ulkopuolisen referee-arvioijan lisäksi sarjassa julkaistavan tutkimuksen lukee diakilainen tutkijakoulutuksen saanut lukija. Sarjaan voivat tarjota julkaisuja sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun omat työntekijät että ulkopuoliset kirjoittajat.

DIAK TYÖELÄMÄ -sarjassa julkaistaan tutkimus- ja kehittämisraportteja sekä opinnäytetöitä, jotka ovat tuottaneet innovatiivisia ja merkittäviä työelämää kehittäviä tuloksia. Sarjaan voivat tarjota julkaisuja Diakin työntekijät, opinnäytetyöntekijät ja ulkopuoliset kirjoittajat.

DIAK PUHEENVUORO -sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun temaattisia puheenvuoroja, kehittämisraportteja, erilaisia selvityksiä sekä opinnäytetöitä.

DIAK OPETUS -sarjassa julkaistaan pedagogista kehittämistä kuvaavia julkaisuja, oppimateriaaleja, oppaita ja työkirjoja.

Julkaisut ovat luettavissa avoimesti verkossa ammattikorkeakoulujen Theseus-julkaisuarkistossa.

ISBN 978-952-493-346-9 (verkkojulkaisu)

ISSN 2343-2217 (verkkojulkaisu)

Sosiaaliala kuuluu työaloihin, jolla on pulaa ammattitaitoisesta henkilöstöstä. Työvoimapula uhkaa lisääntyä lähivuosina. Väestön ikääntyessä hoidon tarve ja samalla myös työntekijätarve kasvavat.

Euroopan unionissa on rakennettu säännöstöä ammattipätevyysien tunnustamiseen. Suomessa viimeisin laki ammattipätevyysien tunnustamisesta otettiin käyttöön tammikuussa 2016 ja laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä maaliskuussa 2016. Suomen sosiaalihuollossa ei kuitenkaan tunneta ulkomailla koulutuksensa suorittaneiden ammatinharjoittamisoikeuksien sääntelyä.

Tämä julkaisu käsittelee sosionomin ammatinharjoittamisoikeuksien hakumenettelyä, kun hakijana on ulkomailla koulutuksensa suorittanut henkilö. Julkaisussa kuvataan eri toimijatahojen yhteistyötä ja hakemukseen perustuvan ammattipätevyysien tunnustamisen käytäntöjä. Lisäksi kerrotaan hakumenettelyn eri osapuolten esittämistä kehittämistarpeista.

Julkaisu on suunnattu maahanmuuttajille, koulutus- ja työllisyyspalvelujen ohjaushenkilöstölle, koulutusorganisaatioiden, eritoten ammattikorkeakoulujen toimijoille ja sosiaalihuollossa työskenteleville.